

DIALECT VAN BEEK-ELSLOO
door
J.L.H. Roebroek
uit 1886

Transcriptie door
Michiel de Vaan

Electronische uitgave
2011

Voorwoord

Een van de ware schatten van de Limburgse dialectologie is de dialectbeschrijving van Beek-Elsloo die Louis Roebroek in de herfst van 1886 vervaardigd heeft. Het is een van de oudste grammatica's van een Limburgs dialect en de meest uitvoerige uit de negentiende eeuw. Roebroek was op het moment van schrijven hoofdonderwijzer in Beek. Door Pieter Gaspard Huibrecht Willems (Maastricht 1840 – Leuven 1898), hoogleraar te Leuven, was hij aangezocht om een uitgebreide schriftelijke enquête in te vullen naar het dialect van Beek. Daardoor geïnspireerd heeft Roebroek zijn werkzaamheden uitgebreid tot het vervaardigen van een vrij volledige dialectgrammatica, die ook nog eens honderden spreekwoorden en gezegdes bevat.

De tekst van de grammatica is in 1980 in facsimile uitgegeven door de Heemkundevereniging Beek, in het derde deel van de serie 'Wat Baek ós bud' ('Wat Beek ons biedt'). De titel luidde *Dialect van Beek-Elsloo door J.L.H. Roebroek (1851-1924) met inleidingen door F. Ramaekers en P. Goossens*. De onlangs overleden Antoon Weijnen (1909-2008) schreef er een kort Ten Geleide bij. In die uitgave wordt het facsimile voorafgegaan door een uitgebreide levensbeschrijving van Louis Roebroek, inclusief vele foto's, door Frans Ramaekers (p. 5 t/m 34), en een korte beschrijving van de wederwaardigheden van het manuscript. Pieter Goossens heeft daaraan enkele pagina's met korte taalkundige opmerkingen toegevoegd. Goossens' tekst heb ik hier integraal gereproduceerd omdat hij een goede inleiding geeft. Uiteraard zouden taalkundigen en dialectologen nog veel meer kunnen opmerken, en dat is waartoe deze nieuwe uitgave aanleiding hoopt te geven.

Bij de inleiding van Pieter Goossens, die dus dateert uit 1980 of kort daarvoor, is de volgende correctie aan te brengen. Op p. [36] zegt Goossens in verband met de enquête Willems dat alleen Pauwels, Weijnen, Van Ginneken en Jan Goossens "een klein gedeelte van het materiaal benut" zouden hebben. Dat is te zuinig uitgedrukt. Een nauwkeuriger overzicht van de werking van de enquête Willems – die zich over meer dan de genoemde personen uitstrekt – in de Nederlandse dialectologie tot 1989 geeft Weijnen in 'De invloed van P. Willems op de Nederlandse dialectologie', in de bundel *Honderd jaar Enquête Willems* (p. 16–28), die in 1989 als *Themanummer 2* bij het tijdschrift *Taal en Tongval* verscheen. De band stond onder redactie van J. Goossens, J. Taeldeman en A.A. Weijnen. In dit themanummer staat ook een achtergrondartikel van Jan Goossens over 'Pieter Willems en zijn dialectenquête' (p. 5–15), en verder nog zes andere artikelen die gebruik maken van de gegevens van Willems, door J. Taeldeman, J. de Rooij, G. De Schutter, V.F. Vanacker, Hugo Ryckeboer en Magda Devos. Ook na 1989 is er door dialectologen zoals mijzelf verder gewerkt met de enquête Willems.

Bij frequente omgang met Roebroek's manuscript deed zich het gemis van een index op het werk voortdurend voelen. Om zo'n index te kunnen maken heb ik de tekst in zijn geheel getranscribeerd. Als extra service voor neerlandici heb ik een korte vertaling van de dialectwoorden naar het Nederlands gegeven. De elektronische tekst kan daarnaast gemakkelijk onderzocht worden op zinswendingen die via een woordindex niet te vinden zijn. Daarmee is de tekst nu ook beschikbaar voor syntactisch en fraseologisch onderzoek.

Zoals hierboven al vermeld had Roebroek om te beginnen de dialectenquête van professor Willems ingevuld. Alle ingevulde bladen van die enquête zijn sinds kort op internet te raadplegen en te doorzoeken (<http://ctb.kantl.be/corpora/CPWNL/CPWNL.xq>). Een deel van de oorspronkelijk urgentie van de huidige uitgave is daarmee verdwenen, maar als aanvullende bron van informatie blijft Roebroeks grammatica een grote rol spelen, vooral voor de woordenschat en de zinsbouw. Hij geeft flink wat dialectwoorden waarnaar in de

enquête niet werd gevraagd, en ook een groot aantal volledige zinnen. Een eerstvolgende taak voor dialectologen zou moeten zijn om de tekst van Roebroeks enquête precies te vergelijken met die van zijn grammatica.

Ik heb de oorspronkelijke tekstindeling van Roebroek zoveel mogelijk behouden maar wel de interpunctie gemoderniseerd. Hoofdletters zijn door kleine letters vervangen waar ze aan het begin van losse woorden staan. Afkortingen van grammaticale termen in de Nederlandse toelichting van Roebroek heb ik grotendeels opgelost.

Hoewel de paginering van mijn uitgave uiteraard anders uitvalt dan die van de uitgave uit 1980, heb ik steeds het facsimile-paginnummer tussen rechte haken toegevoegd; daardoor kan men de woordindex gebruiken naast het facsimile. De cursivering van de dialectwoorden, om ze te onderscheiden van Nederlandse, is van mijn hand, evenals de vette kopjes. In een klein aantal gevallen van waarschijnlijke schrijffouten van Roebroek heb ik in een voetnoot mijn commentaar gegeven. Ook in de gevallen waar mijn transcriptie licht afwijkt van Roebroeks letterkeuze staat dat in voetnoten verantwoord.

Michiel de Vaan
Leiden, augustus 2011

Het manuscript van Louis Roebroek

door P. Goossens

Het hierna gereproduceerde manuscript van Louis Roebroek getiteld: 'Dialect van Beek-Elsloo, bewerkt door J. L. H. Roebroek, Hoofdonderwijzer te Beek en leraar aan de Rijksnormaalschool te Meerssen' is gedateerd 'Beek, den 12den Oct. 1886'. Aan het einde van de inleiding tot deze uitgave geven we nog een korte geschiedenis van dit manuscript. We proberen te achterhalen wat Louis Roebroek ertoe bracht het Beeker dialect te beschrijven, en volgen de omzwervingen van zijn geesteskind.

In het voorafgaande werd reeds vermeld dat de meest voor de hand liggende aanleiding voor Louis Roebroek tot het schrijven van dit manuscript de enquête van Prof. P. Willems moet zijn geweest. Mogelijk heeft de uitgave van het Heerlens dialect door dominee Jongeneel in 1884 hem mede gestimuleerd.¹

In 1885 werd door Prof. P. G. H. Willems, hoogleraar in de klassieken aan de Universiteit van Leuven een enquête georganiseerd die tot doel had gegevens te verzamelen betreffende de dialecten van België, het zuidelijke deel van Nederland en een aangrenzende strook van het Rijnland. De enquête besloeg het gebied vanaf de Belgische taalgrens tot op de Veluwe. Professor Willems stuurde hiervoor zijn enquête-cahiers, bestaande uit zo'n zestigtal dubbelpagina's met vragen, naar vooraanstaande figuren in een groot aantal gemeenten, zoals geestelijken, burgemeesters en onderwijzers. Ook Louis Roebroek, hoofdonderwijzer te Beek, ontving zo'n cahier. Bij het retourneren van het ingevulde cahier zond hij zijn 'Dialect van Beek-Elsloo' mee. De cahiers van de enquête en alle andere daarbij gevoegde stukken werden opgeslagen in het archief van de Leuvense Universiteit. Na het overlijden van Prof. P. Willems in 1898 kwam deze nalatenschap in het bezit van zijn zoon, Prof. J. Willems. Deze schonk in 1908 het materiaal van zijn vader aan de Koninklijke Vlaamse Academie, nu Academie voor Nederlandse Taal-en Letterkunde (Koningstraat 18) te Gent.

Nadien is dit enquêtemateriaal nog wel enige tijd te Leuven en elders geweest, maar thans bevindt het zich weer te Gent. Door toedoen van de heer E. Smislaert, wetenschappelijk bibliothecaris van de Academie te Gent en met goedkeuring van Prof. Dr. M. Hoebeke, vast secretaris van de Academie, kregen we de beschikking over een kopie van het enquête-cahier van Prof. Willems, dat zoals gezegd voor Beek was

[36]

ingevuld door Louis Roebroek. Het omvat 58 dubbelpagina's waarin Louis Roebroek de reeds voorgedrukte naamwoorden, werkwoorden enz. en hun buigingsvormen heeft 'vertaald' in het Beeker dialect. De gegevens in dit cahier betreffen echter niet alleen het dialect van Beek, hetgeen Louis Roebroek ook duidelijk aangeeft op de omslagpagina als hij schrijft: 'Dit dialect wordt nog gesproken in de volgende gemeenten en met eenige wijziging: de gehuchten van Beek, Neerbeek, Geverik, Kelmont, Oensel, Klein-Genhout en Grootgenhout en in de gemeenten Schimmert, Spaubeek, Geleen, Eisloo, Stein, Geul, Ulestraten en Meerssen'.

Op dit blad vinden we ook de aantekening dat het cahier op 5 augustus 1886 verzonden is aan Roebroek en op 29 december van datzelfde jaar door Prof. Willems werd terugontvangen. Aangezien het manuscript van Roebroek gedateerd is op 12 oktober 1886 kunnen we aannemen dat hij na invulling van het enquête-cahier aan zijn beschrijving van het Beeker

---

¹ Jacob Jongeneel, *Een Zuid-Limburgsch taaleigen : proeve van vormenleer en woordenboek der dorpspraak van Heerle : met taal- en geschiedkundige inleiding en bijlagen*. Heerlen: Weyerhorst, 1884. Ongewijzigd herdrukt in 1980 bij van Hooren te Heerlen, met als omslagtitel *Dorpspraak van Heerle*.

dialect begonnen is, daarbij gebruik makend van de gegevens die hij voor het cahier verzameld had. Zo is het manuscript van Roebroek dus voor een deel een bewerking geworden van het materiaal uit het enquête-cahier, maar het bevat verder ook gegevens, waarnaar in dat cahier niet werd gevraagd. Vooral met zijn proeve van een grammatica van het Beeker dialect heeft Louis Roebroek zich grote verdiensten verworven. De gegevens van de enquête van Prof. Willems zijn eigenlijk nooit in hun geheel bewerkt. Alleen de professoren Pauwels, Weijnen, van Ginneken en J. Goossens hebben een klein gedeelte van het materiaal benut. Verder wordt het materiaal gebruikt in het Woordenboek van de Limburgse dialecten. De overige gegevens liggen nog steeds op bewerking te wachten. Daarom is dit manuscript met zijn dialectgegevens van toendertijd zo waardevol voor de studie van de Limburgse dialecten in het algemeen.²

Het manuscript van Louis Roebroek werd in de jaren zestig door Prof. Pauwels geschonken aan de Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde (N.C.D.N.) van de Katholieke Universiteit te Nijmegen, dat tot voor kort onder leiding stond van Prof. Dr. A. Weijnen. Van dit instituut mocht de Beeker Heemkundevereniging het manuscript in bruikleen ontvangen voor deze publikatie. Een kopie ervan werd een tijd lang gebruikt voor de rubriek 'Baeker Sjpraak' in de Nuutsbaeker.

Enkele taalkundige opmerkingen bij het manuscript

Duidelijk als het is, hoeft het manuscript nauwelijks te worden ingeleid of toegelicht. De schrijver heeft de behandelde stof zorgvuldig ingedeeld. Dat blijkt niet alleen uit de toegevoegde inhoudsopgave, maar ook uit de tekst zelf. En daarin kan men twee hoofdonderdelen onderscheiden: a) een vormleer en b) een verzameling spreekwoorden, uitdrukkingen en synoniemen.

Naar aanleiding van het grammaticale deel van Roebroeks werk worden hieronder nog enige opmerkingen gemaakt. Zij dienen vooral om wat Roebroek in het Beeks van zijn tijd aan bijzonderheden optekende, naar onze tijd toe te halen. Veelal zijn dat verschijnselen die zich niet tot het dialect van Beek beperken.

Roebroek heeft zijn werk 'Dialect van Beek-Elsloo' getiteld. In de korte beschrijving die hij vervolgens van Beek geeft, wordt echter van Elsloo geen melding gemaakt. Ook verderop is alleen maar sprake van 'het Beeksch dialect' of 'het Beeksch'. Waarschijnlijk heeft Roebroek 'Over-Maas' als 'onderscheidingsnaam' voor Beek toch minder duidelijk gevonden dan de naam van het station waaronder het aan de Staatsspoorweg gelegen Beek (samen met Elsloo) ook toen in sporend Nederland al bekend was.

Roebroek begint zijn beschrijving van het Beeks met een korte uiteenzetting over de spraakklanken in zijn dialect en de letter-en hulptekens waarmee hij deze voorstelt.

[37]

Wat het vokalisch aspect betreft, onderscheidt R. korte klinkers, lange klinkers en '(andere) klanken'. Met de laatst genoemde term bedoelt hij de tweeklanken of diftongen, en wel a) de op een *j*- of *w*-klank eindigende, 'dalende' diftongen *ei*, *äi*, *ui*, *au*, en *ou* en b) de zogenaamde tweetoppige of naslag-klinkers *ieë*, *euë* en *oi* (= *óa*). De *oe*, *uu* (*û*) en *ie* worden door Roebroek onder de lange klinkers gerangschikt. Het is echter niet uitgesloten dat deze klinkers - ook destijds - in bepaalde woorden kort werden uitgesproken, zoals in de Nederlandse woorden *boete*, *minuut*, *fiets*.

² We danken Drs. H.J.T.M. Brok, Nic. Witsenkade 29 te Amsterdam, voor informatie omtrent de omzwingingen van het manuscript.

Enkele medeklinkers worden door Roebroek ‘samengesteld’ genoemd. Het betreft de *ng*, *gh*, *sh* en *ch*, waarvan de eerste drie van een liggend streepje zijn voorzien. Daarmee geeft Roebroek aan, dat deze lettercombinaties maar één spraakklank vertegenwoordigen. Uit de voorbeelden die de schrijver verder geeft van ‘samenstellingen met *s*’ blijkt, dat hij de met *s* beginnende combinaties van medeklinkers aan het begin van een woord bedoelt. Dat de *s* in combinaties met een of meer medeklinkers in het Beeks ook aan het eind of in het midden van een woord als *sj* kan worden uitgesproken, daarvan maakt Roebroek geen melding. Voorbeelden daarvan zijn verderop in het manuscript echter wel te vinden (*koesh* = koest, stil; *greuëtsh* = groots, trots; *koosh* - *kooshte* = korst(en); *gebooshte* = gebarsten). De in het Nederlands bekende begincombinatie *zw-* wordt volgens Roebroek als *shw* (= *sjw*) uitgesproken (*shwart* = zwart; *shwarbel* = zwaluw). Blijkbaar werd (en wordt misschien ook nu nog) in het dialect van Beek in deze gevallen geen stemhebbende *zjw-* (*zjwaor*) gehoord.

Aan het einde van zijn inleiding over de gebruikte tekens en hun waarde merkt Roebroek nog even op, dat een bepaald accentteken boven een klinker of tweeklank aangeeft dat de betrokken klank kort en gestoten wordt uitgesproken. Dit verschijnsel wordt thans stoottoon of valtoon genoemd. De toonoppositie, het functionele toonverschil tussen verschillende vormen van eenzelfde woord, wordt door Roebroek overigens niet aangeroerd. Voorbeelden daarvan zijn in het manuscript echter wel te vinden. Roebroek zou het verkleinwoord *pinkes* niet als stoottonig hebben kunnen aanmerken, als het zich alleen maar door het achtervoegsel zou hebben onderscheiden van het grondwoord *pin*. Verderop in zijn werk vermeldt R. een aantal meervoudsvormen die geen uitgang en geen umlautsklinker vertonen en derhalve alleen in toon van hun enkelvoudsvorm verschillen. De toon die *pin* en de bedoelde enkelvoudsvormen in het Beeks hebben, wordt thans slepton genoemd.

Roebroeks grammaticale beschrijving van het dialect van Beek beperkt zich tot de behandeling van de woordsoorten, de vormleer. Ofschoon het bijna 100 jaar geleden is dat Roebroek dit werkje schreef, zijn de taalkundige termen die hij hanteert niet alleen verstaanbaar, maar grotendeels nog in gebruik ook. Alleen ‘bijvoegende wijs’, die voor Roebroek synoniem is met ‘aanvoegende wijs’, is niet meer bekend. Verder wordt allang niet meer gesproken van ‘bepalend’ en ‘onbepalend’ lidwoord. Dat heet thans lidwoord van bepaaldheid/van onbepaaldheid. Het zal opvallen dat Roebroek de in het Koninkrijk der Nederlanden gesproken en geschreven standaardtaal nog het ‘Hollandsch’ of de ‘Hollandsche taal’ noemt.

Bij de behandeling van de 1^e woordsoort wijst R. erop, dat de lidwoordvormen *de*, *der*, *den* onder bepaalde omstandigheden ‘verscherpt’ worden tot *te*, *ter*, *ten*. Dit verschijnsel wordt progressieve assimilatie genoemd. Klankaanpassing in de omgekeerde richting (regressieve assimilatie) doet zich in de Limburgse dialecten zeker niet minder voor (*aavdoon* = afdoen; *de trab op* = de trap op; *Obbicht* uit Opbicht). Deze assimilatie komt bij Roebroek slechts tot uitdrukking in de spelling van enige zwakke verleden-tijdsvormen. De lidwoordvorm *der/ter*, die in het Beeks alleen in uitzonderingsgevallen als *der dûvel* voorkomt, blijkt soms ook vooraf te kunnen gaan aan een zelfstandig gebruikt bijvoeglijk naamwoord of bezittelijk voornaamwoord dat een

[38]

vrouwelijk woord in het enkelvoud of een meervoudsvorm vervangt: *de/der miene* (= *mie vader*), *de/der mien* (= *mie môder*), *op ter dien* (= *op dien kô*), *mitter dien* (= *mit dien auwers*).

Dat het lidwoord *ge(n)* in het Beeks vroeger meer in gebruik moet zijn geweest dan in zijn tijd, leidt Roebroek terecht af uit het feit dat Beek nog al wat toponiemen kent die met *Ge(n)-*

beginnen.

In het onderdeel dat aan de 2e woordsoort, de zelfstandige naamwoorden, gewijd is, geeft Roebroek een lijst van woorden die in het Beeks van een ander genus of woordgeslacht zijn dan in het Nederlands. In de meeste van de genoemde gevallen bestaat dat genusverschil inderdaad. Wat de woorden *paraplu*, *sabel*, *trap*, *kaas* en *koffie* betreft, vergist Roebroek zich echter. Deze zijn in het Nederlands namelijk even mannelijk als in het Beeks. Ten aanzien van de paren *kudde/köt*, *zwaluw/shwarbel*, *big(ge)/bagh*, *neus/naas*, *schort/sholk* moet men zich de vraag stellen of het genusverschil niet samenhangt met het feit dat het Beekse en het Nederlandse woord van elk paar in wezen niet identiek zijn. Zo heeft het Beekse woord *hoaf* weliswaar de betekenis 'hoeve', maar formeel is het identiek aan het Nederlandse *hof*, dat evenals *hoaf* mannelijk is. Dat er bij *shtevell/laars*, *wösh/schuur*, *huuf/knikker* en *shteel/hecht* telkens sprake is van twee woorden die formeel totaal verschillen en daarom elk een ander genus kunnen hebben, heeft Roebroek zich kennelijk niet gerealiseerd.

Onder 'Verschillende meervoudsvormen' geeft de schrijver acht manieren waarop in het Beeks het meervoud van zelfstandige naamwoorden gevormd kan worden. Dit aantal kan gevoeglijk tot 6 worden teruggebracht, omdat 2 ervan niet wezenlijk verschillen van twee reeds genoemde mogelijkheden. Ook de 'onregelmatige meervoudsvormen' kunnen bijna alle bij een van de voorafgaande manieren van meervoudsvormen worden ondergebracht. Het onregelmatige blijkt in de meeste gevallen hierin te bestaan, dat de medeklinker die aan het einde van de enkelvoudsvorm staat, in de meervoudsvorm een ander karakter vertoont. Een groep apart vormt *goot - geujer*: een combinatie van groep 1b (*ko -keu*) en groep 5 (*daak - dâker*).

Zoals de voorbeelden van Roebroek leren, gaat de vorming van verkleinwoorden vaak gepaard metumlaut en/of verkorting van de klinker. Er valt echter ook uit af te leiden, welk type achtervoegsel daarbij optreedt: *-(t)je* als het grondwoord op *t/d* of (soms) op *n* eindigt; *-ske* als het grondwoord op *g/ch* of *k* eindigt; *-ke* in de overige gevallen. Onder het hoofd 'Klankverwisseling' geeft Roebroek vervolgens een samenvattend overzicht van de verschillen in klinker tussen de meervouds- en/of de verkleiningsvormen (metumlaut) enerzijds en de enkelvoudsvormen anderzijds.

Met de 'eigenaardige zelfstandige naamwoorden' die dan volgen, bedoelt Roebroek natuurlijk woorden die hem alleen uit het dialect van de plaats of streek bekend zijn, Beekse (Limburgse) woorden die dus als zodanig in het Algemeen Nederlands niet gebruikelijk zijn.

Over de buigingsvormen die de bijvoeglijke naamwoorden kunnen aannemen, is Roebroek zo duidelijk dat er weinig aan toe te voegen is. Het al of niet weglaten van de adjectiefuitgang *-e* vóór een vrouwelijk woord in het enkelvoud en vóór een meervoudsvorm beschouwt Roebroek als een kwestie van gehoor. Uit de voorbeelden die hij geeft kan men toch wel opmaken, dat deze uitgang in elk geval niet wegvalt, wanneer het een bijv. naamw. betreft dat in de onverbogen vorm eindigt op een 'scherpe' medeklinker (*p*, *t*, *k* e.d.) en in de verbogen vorm die scherpe medeklinker behoudt.

Een zelfstandig gebruikt bijv. naamw. eindigt soms op een *t*, als het een onzijdig woord in het enkelvoud vervangt. Dat verschijnsel doet zich ook en vooral voor bij bezittelijke voornaamwoorden.

Opmerkelijk bij de trappen van vergelijking is, dat wanneer de stellende trap van een

[39]

bijv. naamw. op een *j*- of *w*-klank eindigt, in de overtreffende trap vóór de uitgang *-ste* een *t*

wordt ingevoegd (*blie - blietste, roew -roetste, gauw - gautste, bleuë - bleuëtste* e.a.). Als Roebroek de voornaamwoorden behandelt, ontgaat het hem niet, dat het wederkerig voornaamwoord *elkander/elkaar/mekaar* in het Beeks ontbreekt. Als zodanig dienen de bij wederkerende werkwoorden gebruikte vormen *os, ug* en *zig*. Soms wordt nog *den ein den ander* gezegd.

Wat de vervoeging van de zwakke werkwoorden betreft, maakt Roebroek een onderscheid tussen regelmatig zwakke en onregelmatig zwakke werkwoorden. Bij werkwoorden van de tweede groep eindigt de stam op een klinker of op een *j-* of *w-*klank. Anders dan bij de regelmatig zwakke werkwoorden verschijnt hier in de 2e pers. enkelvoud o.t.t. een *t* vóór de uitgang *-s*: *mêë* (= huren) - *doe meets*. Voor het overige worden deze werkwoorden regelmatig zwak vervoegd. Roebroek signaleert voor het dialect van Beek het ook elders in Limburg bekende verschijnsel, dat de uitgang van de verleden tijd bij zwakke werkwoorden steeds *-de* (2e pers. ev. *-des*) luidt, ook als de stam op een ‘scherpe’ medeklinker eindigt: *pakke, pak - ig pakde; passe, pas - hae pasde*.

Bij de sterke werkwoorden hebben twee verschijnselen Roebroeks bijzondere aandacht getrokken: a) de in het Nederlands onbekende klinkerverandering (umlaut) in de 2e en 3e pers. ev. van de o.t.t.; b) de van het Nederlands vaak verschillende klinkerverhouding tussen de vormen van de o.t.t., die van de o.v.t. en het verleden deelwoord (ablaut). Van deze beide soorten ‘klankverwisseling’ geeft Roebroek een uitvoerige recapitulatie.

Ten aanzien van de aanvoegende wijs stelt Roebroek vast, dat deze maar weinig gebruikt wordt en in ieder geval niet productief is. Het door R. opgemerkte verschil tussen de werkwoordsvorm in *ig gaef* en die in *God gaef...* is wel een toonverschil. Het feit dat het tweede *gaef*, de wensvorm dus, sleeptoon draagt, houdt waarschijnlijk in, dat we in deze wenszin formeel te doen hebben met de enkelvoudsvorm van de gebiedende wijs.

Wat de voorwaardelijke wijs (conditionalis of irrealis) betreft, zijn in het werk van Roebroek geen aanwijzingen te vinden voor een mogelijk gebruik van verledentijdsvormen met umlaut, in zinnen als *had ik 't maar gedaan, was hij maar hier, kwam ze maar thuis* e.d. (b.v. *hâi ig...* i.p.v. *hau ig...* enz.).

Ofschoon de schrijver er bij de werkwoordsvormen geen melding van maakt, blijkt uit enkele zinnen in de lijst van spreekwoorden en uitdrukkingen dat het Limburgs gerundium of tegenwoordig deelwoord van het type *sjpeulentaere* in zijn tijd te Beek niet onbekend was.

Bij de telwoorden trekken twee bijzonderheden de aandacht. Ofschoon men in het Beeks *dartieën* (13) en *dartig* (30) zegt, luidt het rangtelwoord ‘derde’ niet *darde* maar *driede*, rechtstreeks aansluitend bij het hoofdtelwoord *drie*. En met betrekking tot het rangtelwoord ‘achtste’ wordt door Roebroek opgemerkt dat *de(n) 't agde* in het Beeks meer gebruikelijk is dan *de(n) 't agste*.

In de lijst van bijwoorden treft men *hie* (= hier) en *doa* (= daar) zonder *r* aan. Ze lijken deze medeklinker verloren te hebben. In werkelijkheid hebben deze woorden in de meeste Limburgse dialecten nooit een *r* gehad. In het dialect van Beek is ook het bijwoord *haer* bekend, maar dan vooral in combinatie met *d'r* (= er, daar): *draer/traer* (uit *d'r haer*).

Zoals gezegd heeft Roebroek zich bij de beschrijving van het dialect van Beek beperkt tot de vormleer. Bijzonderheden over woordvorming en syntaxis komen hierin slechts incidenteel aan de orde. Ook in de lijst van spreekwoorden, uitdrukkingen enz. is

[40]

hieromtrent nog wel iets te vinden. De volgende mogen hier kort vermeld worden.

- a) de vorming van vrouwelijke zelfstandige naamwoorden d.m.v. het achtervoegsel *-se* (het type *halferse* bij *halfer*);
- b) de vooral predicatief gebruikte afleidingen op *-etig* (*grappetig* e.d.);
- c) de Limburgse aanduiding van en het onderscheid tussen de tijdsbepalingen ‘dinsdag a.s./dinsdag j.l.’ en ‘(des) dinsdags/elke dinsdag’ enz.: *e deensdig* en ‘t’ *s deensdes*;
- d) het verschijnsel dat voegwoorden en betrekkelijke voornaamwoorden de uitgang van de volgende werkwoordsvorm (2e pers.) aannemen: *ig vraog, oft te kums; de man, daet geer gezeen höbt*;
- e) de ook elders in ons taalgebied wel voorkomende ontkenning van het type *hij heeft nooit geen tijd, hij heeft nergens geen rust*.
- f) het oude ontkenningsspartikel *en* in een zin als *Dat is get, dat ig neet en weit*.
- g) de oude nevenschikking in *hae light en shlieëpt* (= hij ligt te slapen), *hae shteit en flöt* (= hij staat te fluiten), *hae zit en huult* (= hij zit te huilen).

[41]

**Dialect
van
Beek-Elsloo**

**bewerkt door
J.L.H. Roebroek.
Hoofonderwijzer te Beek
&
Leeraar aan de Rijksnormaalschool
te Meersen.**

Beek, den 12den Oct. 1886

[42]

Beek

Beek, met den onderscheidingsnaam “Overmaas”, is een aanzienlijk dorp in de provincie Limburg, Koninkrijk der Nederlanden. Het behoort tot 't arrondissement Maastricht, kanton Sittard, en ligt 2^{3/4} uur N.N.O. Maastricht aan den schoonen straatweg van Maastricht – Roermond op Venlo en aan den Staatsspoorweg Maastricht – Venlo. Het wordt besproeid door een beekje, dat in 't fraaie bosch van den Weledelgeboren Heer Baron de Rosen ontspringt en zich in de Geleen ontlast. Aan dit beekje ontleende 't dorp zijn naam.

Het dorp Beek bezit drie kerken, n.l. éene katholieke kerk, éene protestantsche kerk en éene synagoge.

Het dorp op zich zelf telt ongeveer 1100 inwoners, maar 't vormt met de gehuchten Geverik, Kelmont, Oensel, Klein-Genhout, Grootgenhout en Neerbeek de gemeente Beek, die

[43]

2618 meest landbouwende inwoners telt. In de gemeente Beek zijn ruim een zestigtal siroopfabrieken, drie sigarenfabrieken, vele en aanzienlijke winkels, waardoor handel en verkeer, vooral in de laatste jaren, zeer zijn toegenomen.

[44]

Klinkers & Klanken in 't Beeksche dialect

De klinkers zijn lang of kort.

De korte zijn *a, e, i, o, u, õ, ö* en *æ*.

De vijf eerste worden uitgesproken en gebruikt net als in de Hollandsche woorden. B.v. *kat, kets, de, wits, vos* en *rumpel*.

õ is de onvolkomen doffe *o* als in *dõf = doef*.

ö wordt uitgesproken als *ö* in 't Duitsche woord *Götter*, b.v. *zöster*.

æ wordt uitgesproken als de eerste klinker in 't Fransche woord: *lettre*, b.v. *læs, zæs*, enz.

De lange klinkers en verdere klanken zijn: *aa, â, ee, ê, oo, ô, uu, û, au, ei, eu, ie, oe, ou, ui, ae, ö, oi, õā, ēī, äi, euë, ieë* en *oäi*.

De klinkers *â, ê, ô, û* zijn lang en worden in open lettergrepen aangetroffen.
[45]

B.v. *kâmer, zêkel, zômer, kûke*.

De klinkers en klanken *aa, ee, oo, uu, au, ei, eu, ie, oe, ou* en *ui* worden even als in 't Hollandsch gebruikt, en hebben ook denzelfden klank.

*ae*¹ heeft den klank der eerste *e* in 't Fransche woord *bête*, b.v. *paerd, kaers*, enz.

ō gerekt als in *soeur, pleur*, etc., b.v. in *tōfelke* 'tafeltje', *hōrke* 'haartje', enz.

oi klinkt als *oi* in *roi*, b.v. *boin, broit, toin*, enz.

*oa*² heeft den klank van *o* in *encore*, b.v. *koare, woape, bloaze*.

*ēī*³ wordt zeer kort uitgesproken, b.v. in 't onbepalend lidwoord *ēīne man, ēīn vrou*.

āi bijna gelijk *ei* b.v. in *lāi* 'lei', *wāyen* 'waaien', enz.

euē in *vleuē*, meervoud van *vloi, opheuēge* 'ophoogen', enz.

ieē is bijna *ie*-klank gevolgd door *ei*,⁴ b.v. *twieē* 'twee', *tieēn* 'tien', enz.

oāi is *o* gevolgd door *āi*, b.v.

[46]

in *koāi* 'kooi', *knoāi* 'knoei', *foāi* 'foei', enz.

Medeklinkers

De medeklinkers zijn:

b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x, z, ch, ng, gh en *sh*.⁵

De twintig eerste medeklinkers, zoo wel als 't samengestelde *ch* worden evenals in 't Hollandsch gebruikt. *ng* is *n* gevolgd door den keelklank tussen *g* en *k*, b.v. in *keuning, lang* van tijd, integendeel *lank* van afmeting.

gh = *g* in de Fransche woorden *garder, guérir* en in 't Duitsche *Garten*, b.v. *zeghghe* 'zeggen', *taghghe*, enz.

sh = *ch* in 't Fransch *chat, chérir* enz.. Het verdient opmerking dat alle samenstellingen met *s* in 't Beeksche dialect den Franschen *ch*-klank bevatten,

[47]

b.v. *shl, shm, shn, shp, shr, sht, shtr* en *shw*, dus spreekt men uit *shleg, shmaak, shnak, shpeel, shrik, shtil, shtrak* en *shwart*.

¹ Roebroek schrijft consequent *āē* om deze lange klinker te onderscheiden van de korte klinker *ǣ*, die hij ook met *a+e* schrijft en waarop hij meestal (maar niet altijd) een boogje plaatst. Aangezien ik hier *æ* gebruik voor de weergave van de korte, kan *ae* alleen naar de lange klinker verwijzen, en laat ik de boogjes en lengtestreepjes weg.

² Roebroek schrijft consequent een lengteteken over de *o+a* (*ōā*), maar er is geen oppositie met een korte *oa*, zodat ik de lengtestreepjes weglaat.

³ Roebroek bedoelt hiermee blijkbaar een andere klank dan de 'gewone' *ei* als in *shteit* 'staat', die volgens hem "denzelfden klank" heeft als het Nederlands. In het onbepaald lidwoord schrijft hij consequent een lengteteken over de *e+i* (*ēī*), waarbij dan opvalt dat hij deze klank juist als "zeer kort" definieert. Aangezien de lengteschrijving alleen in het lidwoord voorkomt en voorspelbaar is, laat ik hem weg.

⁴ Waarschijnlijk een schrijffout, te lezen als "gevolgd door *e*".

⁵ De medeklinkers *ng* [ŋ], *gh* [g] en *sh* [ʃ] schrijft Roebroek consequent met een lengtestreepje op de eerste medeklinker: *nḡ, gh̄, sh̄*. Aangezien er echter geen verwarring kan bestaan met andere klanken laat ik de diacritica in mijn transcriptie weg.

N.B.: Het teeken ´ boven een klinker of een klank geplaatst, toont aan dat die klinker of klank kort en gestooten moet uitgesproken worden, b.v. *drie pínkes*.⁶

Soorten van woorden

In ´t Beeksche dialect komen even gelijk in de Hollandsche taal tien soorten van woorden.

1ste soort

Lidwoorden

Vaak plaatst men voor de zelfstandige naamwoorden de woorden: *eine, ein, e, de, den, het, ´t, einen*, en de verscherpte vormen *te* en *ten*.

[48]

Eine, eienen, ein en *e* zijn de onbepalende lidwoorden en *de, der, den, het, ´t, te, ter* en *ten* zijn de bepalende lidwoorden.

Somtijds hoort men ook in ´t Beeksche dialect even als in Heerle, Nuth, enz. *ge, gen* enz. als lidwoord gebruiken.

b.v. *Shlaag ´em op genne kop* ‘Sla hem op den kop’, *Hae shteit a ge deur* ‘Hij staat aan de deur’, *Hae geit noa gen kirk* ‘Hij gaat naar de kerk.’

De plaatsnamen hier in de omstreken, *Klein-Genhout, Groot-Genhout, Genhek, Gebusselke, Genhoes, Genhuit, Gekruuts, Genænj* enz. bewijzen dat vroeger *ge* en *gen* meer in gebruik waren. *Genhout* betekent ‘het hout, het bosch’, *Genhoes* betekent ‘het hoes’, *Genhuit* ‘de hoofden’ (van de Maas), *Gekruuts* ‘het kruuts’, enz.

[49]

Gebruik der Lidwoorden

In ´t mannelijk enkelvoud wordt in den eersten, derden en vierden naamval gewoonlijk *de* en *eine* gebruikt, b.v. *de man, eine man, de boum, eine boum*, enz.

Begint echter ´t zelfstandig naamwoord met een klinker, met *h, d* of *t*, dan wordt in de genoemde naamvallen *einen* en *den* gebezigd. B.v. *einen erm, den erm, eienen hoot, den hoot, eienen dûvel, den dûvel, einen toare, den toare*, enz.

In ´t vrouwelijk enkelvoud wordt in den eersten, derden en vierden naamval *de* en *ein* gebruikt, b.v. *de paer, ein paer, de dochter, ein dochter*.

In ´t onzijdig enkelvoud bezigt men *het, ´t* en *e*, b.v. *´t paert, e paert, het veule, e veule*, enz. Begint ´t zelfst. nw. met een klinker of *h* dan gebruikt men *ein* in plaats van *e*

[50]

b.v. *ein aengelke, ein örke*, enz. en *ein hoar, ein hoes*, enz. In dit laatste geval zal men altijd *het* en niet *´t* uitspreken.

In ´t meervoud wordt voor alle geslachten *de* gezet.

De tweede naamval komt in ´t Beeksche dialect niet voor; wel bestaan er eenige bijwoordelijke tweede naamvallen, b.v. *´shmöriges, ´shmiddes, ´s oaves, ´shnas, bænneshoes, boeteshoes, indertiet, mittertiet, inderdoat, bietiets, terwiele, middernag, ´shtaas, biederhant*, enz. *´t ´shtaas veur Kaeshmes* ‘de dag voor Kerstmis’.

⁶ Dit wordt door Roebroek slechts zeer sporadisch toegepast, bijv. op p. 57 om meervoudsvormen van enkelvoud te onderscheiden.

Opmerking: men zegt 'shmörges, 'shmiddes enz. en ook 't 'shmörges, 't 'shmiddes enz.

De verscherpte lidwoorden *te*, *ter* en *ten* worden gebruikt wanneer voor *de* en *den* een woord op een scherpen medeklinker eindigt

[51]

B.v. *Ig zit op mien kô en doe zits op der dien.*

B.v. *op te boum, op te zôlder, op ten toare, op ten hoot. Doa shteit Drik, te shnieder.*

Der bezigt men bij de bezittelijke voornaamwoorden, b.v. *der mien* enz. Soms *der* voor *den*, b.v. *Der dûvel is shwart.*

Zelfstandige naamwoorden

De namen van zelfstandigheden zijn zelfstandige naamwoorden.

Naar den aard der zelfstandigheden, welke zij noemen, verdeelt men ze in:

a. Eigennamen: namen, die men aan éene zelfstandigheid geeft, om ze van alle andere derzelfde soort te onderscheiden, als: *Kloas, Klôske, Vôske, Koip, Keuëpke, Jan, Lewie, Hoebaer, Wullem, Pie, Drik, Harie, Kristiejaan, Zef, Bet, Triena, Tru, Hoebertien, Shtiena, Anna, Marie, Liza, Baek, Sittert, Meshtreeg, Remunj, Venloi, Aelse, Shummert, Gelaen, Bunj, Göl, Haelder, Wielder, Maeshe, Maas, Rien, Shiena, Roime*, enz.

[52]

b. Soortnamen: namen welke men aan iedere zelfstandigheid derzelfde soort geeft, als: *minsh, deer, plant, vâder, shtool, hoes, mets*, enz.

c. Stofnamen: namen van stoffen, als: *leim, kläi, iezet, glaas, milk, gout, hout, zant, wâter*, enz.

d. Verzamelnamen: namen eener verzameling van zelfstandigheden derzelfde soort, als: *laeger, trop, mennigte, hoesroad, vieë, bösh*, enz.

Over 't geslacht

De zelfstandige naamwoorden hebben in 't Beeksche dialect bijna allen hetzelfde geslacht als in de Hollandsche taal.

Uitzonderingen:

Hollandsch		Dialect	
<i>schouder</i>	m.	<i>shouwer</i>	v.
<i>molen</i>	m.	<i>meule</i>	v.
<i>muur</i>	m.	<i>moer</i>	v.

[53]

Hollandsch		Dialect	
<i>boot</i>	v.	<i>boit</i>	m.
<i>maand</i>	v.	<i>moant</i>	m.
<i>wereld</i>	v.	<i>waerelt</i>	m.
<i>markt</i>	v.	<i>mert</i>	m.
<i>kudde</i>	v.	<i>köt</i>	o.
<i>orgel</i>	o.	<i>orgel</i>	m.
<i>zwaluw</i>	v.	<i>shwarbel</i>	m.

<i>beuk</i>	m.	<i>beuk</i>	v.
<i>eik</i>	m.	<i>eik</i>	v.
<i>paraplu</i>	v.	<i>perplu</i>	m.
<i>bigge</i>	v.	<i>bagh</i> en <i>beghske</i>	o.
<i>das</i> (kleedingstuk)	v.	<i>das</i>	m.
<i>muil</i>	m.	<i>moel</i>	v.
<i>sabel</i>	v.	<i>sabel</i>	m.
<i>sneeuw</i>	v.	<i>shnieë</i>	m.
<i>wand</i> (muur)	m.	<i>want</i>	v.
<i>hak</i> (hiel)	v.	<i>hak</i>	m.
<i>trap</i> (houten trap)	v.	<i>trap</i>	m.
<i>ketting</i>	m.	<i>kætting</i>	v.
<i>zaal</i> (vertrek)	v.	<i>zaal</i>	m.
<i>kaas</i>	v.	<i>kieës</i>	m.
<i>siroop</i>	v.	<i>shroip</i>	m.
<i>neus</i>	m.	<i>naas</i>	v.

[54]

<i>laars</i>	v.	<i>shtêvel</i>	m.
<i>koffie</i>	v.	<i>koffe</i> en <i>koffieë</i>	m.
<i>konijn</i>	o.	<i>knien</i>	m.
<i>schort</i>	v.	<i>sholk</i>	m.
<i>poeier</i>	v.	<i>poejer</i>	m.
<i>raaf</i>	v.	<i>raaf</i>	m.
<i>zwaan</i>	v.	<i>shwaan</i>	m.
<i>vink</i>	m.	<i>vænk</i>	v.
<i>jas</i>	v.	<i>jas</i>	m.
<i>kogel</i>	m.	<i>kôgel</i>	v.
<i>hoeve</i>	v.	<i>hoaf</i>	m.
<i>schuur</i>	v.	<i>wush</i>	m.
<i>knikker</i>	m.	<i>huuf</i>	v.
<i>horloge</i>	o.	<i>orloashe</i>	m.
<i>kraan</i> (van een vat)	v.	<i>kraan</i>	m.
<i>deksel</i>	o.	<i>dæksel</i>	m.
<i>bosch</i>	o.	<i>bõsh</i>	m.
<i>oor</i>	o.	<i>oir</i>	v.
<i>venster</i>	o.	<i>vinster</i>	v.
<i>hecht</i>	o.	<i>shteel</i>	m.

[55]

Getal

Door getal verstaat men bij de zelfstandige naamwoorden en zelfstandige voornaamwoorden den vorm, welke aanduidt, of er met het naamwoord één of meer zelfstandigheden worden bedoeld. Er zijn twee getallen: het enkelvoud en het meervoud.

Alleen in het enkelvoud komen voor:

1. De eigennamen, b.v. *Frans, Wullem, de Rien, Sittert, Amsterdam*, enz. De namen van volken, gebergten en eilandengroepen worden beschouwd als soortnamen, vandaar dat zij in het meervoud staan: *de Franse(n), de Hollanders, de Russe*, enz.
2. Woorden, welke niet tot de eigennamen behooren, doch zelfstandigheden beteekenen, waarvan er geene tweede bestaat: *'t hieëlal, den ongerwaereld, de hæl, 't noarde*, enz.
3. de stofnamen, als zoodanig gebruikt: *gout, kôper, milk, bôter, kieës*, enz.

[56]

4. Verzamelnamen met den aard van stofnamen: *vieë, vouk, hoesroad*, enz. Verzamelnamen met den aard van soortnamen komen in het meervoud voor: *ködder, laegers, trobbe*, enz.
5. De begripsnamen, wanneer zij toestanden of werkingen beteekenen, welke òf als onbegrensd worden gedacht: *shpot, twiefel, geloups, gejoeg*, òf welke niet van aard kunnen veranderen, zonder tevens een andere naam te verkrijgen: *veurshpoot, heil, zaenge, onshölt, gezontheit, kænneis*, òf waarnaast in dezelfde zelfstandigheid niets dergelijks kan gedacht worden: *begin, oirshpronk, beshluut, ænj*, enz.

Alleen in 't meervoud worden gebruikt: *veurauwers, auwers, luj, gebreurs, gezösters, mazere, pokke, herses, koste, onkoste, vaeshe*, enz.

[57]

Verschillende meervoudsvormen

Zelfstandige naamwoorden waarvan 't enkelvoud gelijk is aan 't meervoud:

	nadruk op klinker
<i>ein zunj</i>	<i>tieën zúnj</i>
<i>eine mei</i>	<i>tieën méi</i>
<i>eine wurp</i>	<i>tieën wúrp</i>
<i>e sheep</i>	<i>tieën sheép</i>
<i>e paert</i>	<i>tieën páert</i>

1. Meervoudsvorm door klankverandering:

<i>ein kô</i>	<i>tieën keu</i>
<i>e woort</i>	<i>tieën weurt</i>
<i>eine vogel</i>	<i>tieën veugel</i>
<i>eine koup</i>	<i>tieën kuip</i>
<i>einen trap</i>	<i>tieën trep</i>

2. Meervoudsvorm door toevoeging van *e*:

<i>ein harp</i>	<i>tieën harpe</i>
<i>ein wæsp</i>	<i>tieën wæspe</i>
<i>ein shænk</i>	<i>tieën shænke</i>
<i>einen aap</i>	<i>tieën âpe</i> , enz.

[58]

3. Meervoudsvorm door verdubbeling der laatste letter en toevoeging van *e*:

<i>ein æl</i>	<i>tieën ælle</i>
<i>eine lap</i>	<i>tieën lappe</i>
<i>eine lup</i>	<i>tieën luppe</i>
<i>ein shmik</i>	<i>tieën shmikke</i>
<i>eine klep</i>	<i>tieën kleppe</i>

4. Meervoudsvorm door toevoeging van *s*:

<i>ein lödder</i>	<i>tieën lödders</i>
<i>einen akker</i>	<i>tieën akkers</i>
<i>eine pechter</i>	<i>tieën pechters</i>
<i>einen hâmer</i>	<i>tieën hâmers</i>
<i>e trömke</i>	<i>tieën trömkes</i>

Alle verkleinwoorden op *ke* en *je*, *tje*, *pje* enz. nemen *s* in 't meervoud.

5. Meervoudsvorm door toevoeging van *er*:

<i>e daak</i>	<i>tieën dâker</i>
<i>e bæd</i>	<i>tieën bædder</i>
<i>e dörp</i>	<i>tieën dörper</i>
<i>e veld</i>	<i>tieën velder</i>

[59]

6. Meervoudsvorm. Verandering van wortelklank en toevoeging van *s*:

<i>eine broor</i>	<i>tieën breurs</i>
<i>eine mantel</i>	<i>tieën mentels</i>
<i>eine kâploan</i>	<i>tieën kâplõns</i>
<i>eine pâtroin</i>	<i>tieën pâtreuëns</i>
<i>eine pastoir</i>	<i>tieën pâsteuërs</i>
<i>eine nâgel</i>	<i>tieën naegels</i>
<i>einen oave</i>	<i>tieën õves</i>

7. Meervoudsvorm door toevoeging van *je*:

<i>ein wei</i>	<i>tieën weije</i>
<i>ein läi</i>	<i>tieën läije</i>
<i>ein shlei</i>	<i>tieën shleije</i>
<i>ein shprei</i>	<i>tieën shpreije</i>
<i>ein oirvie</i>	<i>tieën oirvieje</i>

Onregelmatige meervoudsvorm:

<i>e broit</i>	<i>tieën broir</i>
<i>einen hond</i>	<i>tieën hunj</i>
<i>e kleit</i>	<i>tieën kleijer</i>
<i>ein maat</i> ('meid')	<i>tieën maeg</i>
<i>eine gôën tiet</i>	<i>shlechte tieje</i>

[60]

<i>e groit goot</i> ('hoes')	<i>võl groite geujer</i>
<i>einen hoot</i>	<i>tieën heu</i>

<i>e leet (kaetting)</i>	<i>tieën lêjer</i>
<i>eine shmeet</i>	<i>tieën shmê</i>
<i>e lant</i>	<i>tieën lenj</i>
<i>ein eilant</i>	<i>tieën eilenj</i>
<i>ein hant</i>	<i>tieën henj</i>
<i>einen tant</i>	<i>tieën tenj</i>
<i>eine bant</i>	<i>tieën benj</i>
<i>eine mõnt</i>	<i>tieën munj</i>
<i>eine rant</i>	<i>tieën renj</i>
<i>e pant</i>	<i>tieën panjer</i>
<i>ein want</i>	<i>tieën wenj</i>
<i>ein aentj</i>	<i>tieën aenje</i>
<i>eine wæntj</i>	<i>tieën wænj</i>
<i>eine vruntj of vrunt</i>	<i>tieën vrunj</i>
<i>e ræntj of rænt</i>	<i>tieën rænjer</i>
<i>e kæntj of kænt</i>	<i>tieën kænjer of kænger</i>
<i>eine lompert</i>	<i>tieën lompers</i>
<i>e pintj of pint</i>	<i>tieën pinjer</i>
<i>e læntj of lænt</i>	<i>tieën lænjer</i>
<i>ein koosh (korst)</i>	<i>tieën kooshe</i>
<i>eine vrunk (garen b.v.)</i>	<i>tieën vrung</i>
<i>eine shprunk</i>	<i>tieën shprung</i>
<i>ein shtat</i>	<i>tieën shtae</i>

[61]

<i>e paläis</i>	<i>tieën paläizer</i>
<i>ein naas</i>	<i>tieën nâze</i>
<i>ein patries</i>	<i>tieën patrieze</i>
<i>einen haus ('hals')</i>	<i>tieën häis</i>
<i>e kruus</i>	<i>tieën krúzer</i>
<i>e sherf</i>	<i>tieën sherver</i>
<i>e kauf</i>	<i>tieën kauver</i>
<i>e raat</i>	<i>tieën raar</i>

Opmerking. In 't algemeen veranderen *f* en *s* als sluitletters in *v* en *z* als beginletters, b.v.

<i>ein beurs</i>	<i>tieën beurze</i>
<i>ein gaus</i>	<i>tieën gauze</i>
<i>ein hoas</i>	<i>tieën hoaze</i>
<i>ein doef</i>	<i>tieën doeve</i>
<i>ein troef</i>	<i>tieën troeve</i>

Is echter de voorafgaande klinker kort, dan wordt *f* en *s* behouden, b.v.

<i>e shtof</i>	<i>tieën shtoffe</i>
<i>ein læs</i>	<i>tieën læsse</i>

Komen na den korten klinker verschillende medeklinkers dan veranderen *f* en *s* nog in *v* en *z*, b.v.

<i>ein golf</i>	<i>tieën golve</i>
-----------------	--------------------

[62]

<i>ein gerf</i>	<i>tieën gerve</i>
<i>ein gaus</i>	<i>tieën gauze</i>
<i>ein ons</i>	<i>tieën onze</i>
<i>ein grens</i>	<i>tieën grenze</i>

Uitzonderingen op deze regels vindt men echter bij de vleet.

Verkleinwoorden

De verkleinwoorden in 't Beeksche dialect gaan uit op *ke*, *ske*, *je* en *tje*, en meestal heeft wortelklankverandering (verzachting) plaats.

Voorbeelden:

<i>einen aezel</i>	<i>ein aezelke</i>
<i>einen heuvel</i>	<i>ein heuvelke</i>
<i>ein toafel</i>	<i>e tōfelke</i>
<i>ein hoar</i>	<i>ein hōrke</i>
<i>eine shtek</i>	<i>e shtekske</i>
<i>eine nōnk</i>	<i>e nunkske</i>
<i>e paert</i>	<i>e paertje</i>
<i>e book</i>	<i>e beukske</i>
<i>eine mōnt</i>	<i>e muntje</i>
<i>e lant</i>	<i>e lentje</i>

[63]

<i>eine zoon</i>	<i>e zeuntje</i>
<i>eine shoon</i>	<i>e sheuntje</i>
<i>eine pín</i>	<i>e pínke of e pinneke</i>
<i>e kænt of kæntj</i>	<i>e kintje of kinneke</i>
<i>e lænt of læntj</i>	<i>e lintje</i>
<i>eine wænt of wæntj</i>	<i>e wintje</i>
<i>ein begien</i>	<i>e begientje of begienke</i>
<i>einen haus</i>	<i>ein häiske</i>
<i>e kauf</i>	<i>e käifke</i>
<i>e kûke</i>	<i>e kuukske</i>
<i>einen doem</i>	<i>e duumke</i>
<i>eine paum</i>	<i>e päimke</i>
<i>e broit</i>	<i>e breuëtje</i>
<i>ein vloi</i>	<i>e vleuëke</i>
<i>ein sōm</i>	<i>e sumke</i>
<i>eine knoak</i>	<i>e knōkske</i>
<i>ein brook</i>	<i>e breukske</i>
<i>eine man</i>	<i>e ménke of e menneke</i>
<i>eine jōng</i>	<i>e jungske</i>
<i>eine raam</i>	<i>e raemke</i>
<i>eine vogel</i>	<i>e veugelke</i>
<i>ein proem</i>	<i>e pruumke</i>

eine wörm   *e wurmke*
eine kaploan   *e kaplönke*

[64]

ein vlâ   *e vlaeke*
eine jas   *e jeske*
ein tas   *e teske*
ein kas of kast   *e keske*
ein lucht ('lantaarn') *e lugske*
ein möp   *e mupke*
ein saus   *e säiske*
eine boum   *e buimke*
e vuur   *e vurke*
ein shuur   *e shuurke*
eine bout   *e buitje*
einen top   *e töpke*
eine patroin   *e patreuënke*
eine boit   *e beuëtje*
eine waeg   *e waeske*

Over de klankverwisseling

Vatten we nu samen, wat we bij de klankverwisseling of klankverzachting, zoowel bij de meervouds- als bij de verkleiningsvormen der zelfstandige naamwoorden hebben opgemerkt, dan komen wij tot de volgende regels:

[65]

1. *aa* of *â* verandert in *ae*, b.v.

eine raam,   *tieën râme,*   *e raemke*
eine shtaaf,   *tieën shtaef,*   *e shtaefke*
ein vlâ,   *tieën vlâë,*   *e vlaeke*
eine vader,   *tieën vaders,*   *e vaederke*
e lake (bed),   *tieën lakes,*   *e laekske*

2. *oo* of *ô* verandert in *eu*, b.v.

eine zoon,   *tieën zeuns,*   *e zeuntje*
eine shoon   *tieën shoon,*   *e sheuntje*
ein kô,   *tieën keu,*   *e keuke*
eine broor,   *tieën breurs,*   *e breurke*

3. *a* verandert in *e*, b.v.

eine jas,   *tieën jes,*   *e jeske*
ein tas,   *tieën tasse,*   *e teske*
ein kas,   *tieën kaste,*   *e keske*
einen halm,   *tieën halme,*   *ein helmke*
eine Judas,   *tieën Judasse,*   *e Judeske.*

Opmerking verdient dat 't volk geneigd is de eindletters in 't uitspreken weg te laten, zooals de *t* in *kast*, de *n* bij al de werkwoorden, b.v. *loupe*, *shprænge*, enz.

[66]

4. *o* verandert in *ö*, b.v.

<i>einen top,</i>	<i>tieën tobbe,</i>	<i>e töpke</i>
<i>einen os,</i>	<i>tieën ös,</i>	<i>ein öske</i>
<i>eine vos,</i>	<i>tieën vös,</i>	<i>e vöske</i>
<i>ein golf,</i>	<i>tieën golve,</i>	<i>e gölfke</i>

5. *ö* verandert in *u*, b.v.

<i>einen hönt,</i>	<i>tieën hunj,</i>	<i>ein huntje</i>
<i>ein möp,</i>	<i>tieën möppe,</i>	<i>e mupke</i>
<i>ein söm,</i>	<i>tieën sömme,</i>	<i>e sumke</i>
<i>eine kömp,</i>	<i>tieën kump,</i>	<i>e kumpke</i>
<i>eine nönk,</i>	<i>tieën nönke,</i>	<i>e nunkske</i>

6. De *æ* verandert in *i*, b.v.

<i>e kæntj,</i>	<i>tieën kænger,</i>	<i>e kintje (kinneke)</i>
<i>eine wæntj,</i>	<i>tieën wænj,</i>	<i>e wintje</i>
<i>e ræntj,</i>	<i>tieën rænger,</i>	<i>e rintje</i>
<i>e læntj,</i>	<i>tieën længer,</i>	<i>e lintje</i>

7. *oi* verandert in *euë*, b.v.

<i>ein boin,</i>	<i>tieën boine,</i>	<i>e beuënke</i>
<i>ein vloi,</i>	<i>tieën vleuë,</i>	<i>e vleuëke</i>
<i>eine patroin,</i>	<i>tieën patreuëns,</i>	<i>e patreuënke</i>
<i>eine boit,</i>	<i>tieën boite,</i>	<i>e beuëtje</i>

[67]

8. De *au* verandert in *äi*, b.v.

<i>einen haus,</i>	<i>tieën häis,</i>	<i>ein häiske</i>
<i>e kauf,</i>	<i>tieën kauver,</i>	<i>e käifke</i>
<i>ein hauf,</i>	<i>tieën hauve,</i>	<i>ein häifke</i>
<i>eine paum,</i>	<i>tieën paume,</i>	<i>e päimke</i>

9. *oa* verandert in *ö*, b.v.

<i>e joar,</i>	<i>tieën jaore,</i>	<i>e jörke</i>
<i>eine knoak,</i>	<i>tieën knoake of knök,</i>	<i>e knökske</i>
<i>e loat,</i>	<i>tieën loater,</i>	<i>e lötje</i>
<i>einen doal,</i>	<i>tieën doale,</i>	<i>e dölke</i>
<i>einen hoaf,</i>	<i>tieën hōf,</i>	<i>ein hōfke</i>

10. *oe* verandert in *uu*, b.v.

<i>ein hoes,</i>	<i>tieën hoezer,</i>	<i>ein huuske</i>
<i>ein doef,</i>	<i>tieën doeve,</i>	<i>e duufke</i>
<i>eine koef,</i>	<i>tieën kuuf,</i>	<i>e kuufke</i>

eine moe,   *tieën moeë,*   *e múke*
ein troef,   *tieën troeve,*   *e truufke*

11. *ou* verandert in *ui*, b.v.

eine wouf,   *tieën wuif,*   *e wúifke*
ein shou,   *tieën shouë,*   *e shúike*

[68]

ein vrou,   *tieën vrouë,*   *e vrúike*
ein kou,   *tieën kouë,*   *e kúike*
ein flambou,   *tieën flambouë,*   *e flambúike*
eine koup,   *tieën kuip,*   *e kuipke*

Gaat een zelfstandig naamwoord op *e* uit, dan wordt die *e* wel eens in den verkleiningsvorm uitgeworpen, b.v.

e kúke,   *e kuukske*
e láke,   *e laekske*
einen doare,   *e dörke*

Lijst van eigenaardige zelfstandige naamwoorden in 't Beeksche dialect

<i>audænk</i>	uitgebrande kolen uit de kachel
<i>aedje</i>	azijn
<i>avelj</i>	aambeeld
<i>belboum</i>	abeelboom
<i>breuling</i>	eenjarig vet varken
<i>brómel</i>	braambes
<i>blötsh</i>	deuk

[69]

<i>ein blötsh</i>	eene eenvoudige-goede vrouw
<i>einen döppeshörger</i>	een man die potten enz. verkoopt
<i>e bäishke</i>	een klein dik ventje
<i>ein boesh shtreuë</i>	een bos stroo
<i>ein bössel hui</i>	een bos hooi
<i>eine briezelskuul</i>	een knods om voeder klein te maken
<i>bodde</i>	't minder goede vlas, dat bij 't <i>shtrænge</i> gesorteerd wordt
<i>becht van kænger</i>	ondeugende kinderen
<i>einen doeveshpieker</i>	een duiventil
<i>ein flats</i>	een slag op den rug
<i>e fletske aerdappel</i>	een weinig aardappels
<i>ein gats</i>	een eng straatje tusschen 2 huizen of heggen
<i>e shaap, broitshaap</i>	een schapraai, etenskast
<i>eine shtoitvogel</i>	een roofvogel
<i>e vauëre</i>	een barriere of groote poort aan eene weide
<i>e vaeke</i>	eene kleine poort aan eene weide
<i>eine shwarbel</i>	eene zwaluw

<i>eine sheuteling</i>	een jong varken, dat men gaat mesten
<i>einen duur</i>	een stier
<i>de roe</i>	de schurft
<i>ein klats</i>	een slag. Ook een inktvlak
<i>e kletske milk</i>	een weinig melk
<i>den ongere</i>	van 12 uur 's middags tot werkenstijd, ongeveer twee uur
<i>den ongere hauwe</i>	middagdutje doen
<i>ein krak</i>	mager paard of koe
<i>ein vis</i>	een marter

[70]

<i>eine vriebüter</i>	iemand die meent dat hem alles vrij staat
<i>e shop</i>	bergplaats voor akkergereedschappen
<i>ein watsh</i>	een slag om 't hoofd
<i>ein pitshtang</i>	een nijptang
<i>eine shotelsplak</i>	een vademdoek
<i>het shmaut</i>	olie
<i>de shtinkerd</i>	petrol
<i>eine graaf</i>	opgehoopte aarde om tuin of weide
<i>eine shlöbbermiggel</i>	een mensch, die in de hoogste mate nalatig is op kleeren
<i>einen uul</i>	eene langwerpige ronde kruik met grooten buik
<i>ein shpakan</i>	eene langwerpige ronde kruik zonder buik
<i>ein meibottel</i>	een morel
<i>eine wush</i>	een schuur
<i>eine wösh puime</i>	een bosje of een handvol puinen
<i>ein oamzeik</i>	eene mier
<i>de kemp</i>	de hennip
<i>ein huuf</i>	een knikker
<i>eine marvel</i>	een gekleurde knikker
<i>ein bom</i>	een dikke knikker
<i>ein vief in de keel</i>	een scheur in den kiel
<i>e kamizoal</i>	een vest
<i>ein shörskar</i>	een kruiwagen
<i>e shnupke broit</i>	een dunne boterham
<i>ein böts</i>	eene domme vrouw of meid

[71]

<i>e reigelæt</i>	een liniaal
in Geleen: <i>ein aafkeperkel</i>	een liniaal
<i>eine koffetuur</i>	een omslag van een boek
in Geleen: <i>e kaperkel</i>	een omslag
<i>eine koilhef</i>	een tuin (<i>h</i> wordt niet gehoord)
<i>ein shtoof</i>	eene potkachel
<i>het klatspapier</i>	het vloeipapier
<i>drie shpier keu</i>	drie stuks koeien
<i>eine leuëshoak</i>	haak in den vorm eener S om gebroken kettingen tijdelijk te repareren
<i>einen teulder</i>	een deurduim

<i>ein shleip</i>	een deurhengsel
<i>ein shauw</i>	een grendel
<i>eine munjtel</i>	een muilkorf voor honden
<i>de rökshtrank</i>	de ruggegraat
<i>de waalmoot</i>	de weelde
<i>tervekliejë</i>	de schil der tarwe
<i>eine shtrank gare</i>	een streng garen
<i>e rölke gare</i>	een klosje garen
<i>eine rieshtartel</i>	een veter
<i>eine kieësshmouër</i>	een dikke boterham met kaas
<i>de martelgaus</i>	een landmanfeest na den oogst
<i>einen haufe of halfe</i>	een groote pachter
<i>ein zuul</i>	eene els
<i>ein zaessel</i>	eene groote zeis
<i>eine shrâkel</i>	een hoger, mager dier, met lange pooten

[72]

<i>ein zêkel</i>	een kromme, kleine zeis
<i>ein hök</i>	een stokje waaraan een haakje
<i>eine shtiefnak</i>	een stijfhoofdig mensch
<i>kaengerâshie</i>	kinderachtigheid
<i>mangel</i>	mand of groote korf
<i>ein menjel</i>	mand (Elsloo en Maaskanten)
<i>moere, moore</i>	wortelen
<i>e shnoor</i>	een snoer, eene koord
<i>knoemele</i>	vingers, echter dikke, zware
<i>luif van den hoot</i>	rand van den hoed
<i>luif van een hoes</i>	de gang langs stallen, mestplaatsing van eene boerenwoning
<i>e kargelei</i>	een karspoor
<i>heulenteulenhout</i>	vlierboomenhout
<i>droeve van e vaat</i>	duigen van een vat
<i>polfer</i>	buskruid
<i>eine vaam gare</i>	een draad garen
<i>de höffe</i>	de gist of de gest
<i>eine koarewouf</i>	een hamster
<i>de kem</i>	de kaarden
<i>eine kaanjel</i>	een zinken waterleiding op een dak
<i>ein kitsch van einen appel</i>	het binnenste van den appel
<i>ein kamptesh</i>	eene boekentasch
<i>eine shnaefplak of tessheplake</i>	een neusdoek
<i>de bôkent</i>	de boekweit
<i>eine rûbel</i>	een ruw mensch

[73]

<i>ein koffetrien</i>	eene vrouw die graag koffie drinkt
<i>eine moir</i>	eene zwarte theeketel
<i>eine roezekater</i>	een meisje dat wild en woest is

<i>eine wuiles</i>	een ongemanierd, plomp mensch
<i>eine puime</i>	een suffer, een eenvoudig mensch
<i>e waumes</i>	een dik, kort ventje
<i>de shagring = 't verdreet</i>	't verdriet
<i>de meute</i>	de moeite
<i>ein shpör</i>	eene vrouw, die graag mort
<i>eine boam</i>	een bodem
<i>ein klam</i>	eene klamp
<i>eine shwunk</i>	een boor
<i>eine gitsbok</i>	een gierig kind. een gierig mensch
<i>eine maagwaal</i>	een mensch die alles en veel eet
<i>eine beushtel</i>	een borstel en een ondeugende jongen
<i>ein gôtigheid = ein gootheit</i>	eene goedheid
<i>ein sherpigheid</i>	een gierigheid
<i>e kroepnæs(t)</i>	eene hut
<i>e grieniezere</i>	een oude knorpot. een ontevreden kind
<i>e shwaegelke</i>	een zwavelstokje
<i>eine vunkelshtek</i>	een stok om te branden in 't vuur
<i>ein koosh broit</i>	eene korst brood
<i>eine knêvel</i>	een lastig mensch: <i>Dat is mig eine knêvel!</i>
<i>e koat hoar = e shpoik</i>	een ondeugend, lastig meisje

[74]

<i>ein hieërke</i>	een lastig, drollig kereltje. <i>Dat is mig ein hieërke!</i>
<i>eine knastert</i>	het slechtste van iets. <i>Eine knastert van einen appel, paer</i> , enz. Ook: een lastig mensch: <i>Dat is mig eine knastert!</i>
<i>eine pökkel</i>	een rug. <i>Hae krigt er op zinne pökkel!</i>
<i>einen hoivaart</i>	een hoogmoed
<i>ein shtiep</i>	een stut. <i>Ein shtiep onger de boum.</i>
<i>ein maer</i>	eene merrie, vrouwelijk paard
<i>de guf</i>	de gramschap, de toorn
<i>eine flikkefloir</i>	een flikflooiër
<i>einen hiepokriet = einen hûchelaer</i>	een huichelaar
<i>ein wæn</i>	een dommekracht; eene winde
<i>eine pêmel</i>	een zwak, tenger kind of mensch
<i>ein peetsh = ein meek</i>	iemand die gauw huilt
<i>eine pungel = ein last. Emes de pungel ophelpe.</i>	
<i>de brats</i>	de weelde. <i>De brats shtikt 'em.</i>
<i>e kummeke</i>	eene wang
<i>einen toekendoonder</i>	iemand die plaagt, kwelt
<i>eine shlökker = een snoeper. Ein shlöktesh = eene snoepster</i>	
<i>eine waatsh</i>	eene groote hoeveelheid. <i>Doa light einen hieële waatsh koare.</i>
<i>eine flökke = eine shtöltis = eine gek</i>	een dwaas
<i>e shtiefvel</i>	een ongehoorzaam, niet volgzzaam kind
<i>de beshiejigheid</i>	de bescheidenheid. <i>Oet beshiejigheid</i>
<i>katshel</i>	overblijfsels, b.v. <i>katshel papier</i>
<i>eine fitshelaer</i>	iemand die van alles zelf maakt

[75]

Vorming van mannelijke tot vrouwelijke zelfstandige naamwoorden

<i>boer - boerin</i>	<i>meister - meisteres</i>
<i>prins - prinses</i>	<i>keuning - keuningin</i>
<i>shlaaf - shlâvin</i>	<i>groaf - groavin</i>
<i>shpæenner - shpæennishe of shpæennershe</i>	
<i>noaber - noabershe</i>	<i>danser - danseres</i>
<i>eigenaer - eigenaerster</i>	<i>zænger - zængeres</i>
<i>sukkelaer - sukkelaerster</i>	<i>wesher - weshesse of weshvrou</i>
<i>klepper - klepsh of klappäi of klaptesh</i>	
<i>babbelaer - babbelaerster of babbeltesh</i>	
strijkvrouw wordt <i>shtriekishe</i> of <i>shtriekvrou</i>	
<i>deef - dêvin</i>	<i>wouf - wouvin</i>
<i>vruntj - vrundin</i>	enz.

Voor *haufe* ook wel *halfe*.

vrouw van halfwinnaar: *halfesche*.

[76]

3^e soort: bijvoeglijke naamwoorden

Woorden, die hoedanigheden der zelfstandigheden uitdrukken, heeten bijvoeglijke naamwoorden. Geven zij te kennen, van welke stof eene zelfstandigheid is gemaakt, dan dragen ze de naam van stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden.

Bijvoeglijke naamwoorden vóór zelfstandige naamwoorden

mannelijke enkelvoud

<i>de shoine boum</i>	<i>eine shoine boum</i>
<i>de shterken toen</i>	<i>eine shterken toen</i>
<i>den hoige toare</i>	<i>einen hoigen toare</i>
<i>de lêven ængel</i>	<i>eine lêven ængel</i>
<i>den dikken erm</i>	<i>einen dikken erm</i>
<i>den auwe man</i>	<i>einen auwe man</i>
<i>den tâme vôgel</i>	<i>einen tâme vôgel</i>

vrouwelijk enkelvoud

<i>de auw vrou</i>	<i>ein auw vrou</i>
<i>de jong dochter</i>	<i>ein jong dochter</i>
<i>de hoig deur</i>	<i>ein hoig deur</i>
<i>de shwâke maat</i>	<i>ein shwâke maat</i>
<i>de lestige læs</i>	<i>ein lestige læs</i>

[77]

<i>de kranke zöster</i>	<i>ein kranke zöster</i>
<i>de sheif kroek</i>	<i>ein sheif kroek</i>
onzijdig enkelvoud	
<i>'t flink kæntj</i>	<i>e flink kæntj</i>

<i>'t zoer gezicht</i>	<i>e zoer gezicht</i>
<i>'t riek mênke</i>	<i>e riek mênke</i>
<i>het erg leit</i>	<i>ein erg leit</i>
<i>het æng kleit</i>	<i>ein æng kleit</i>
<i>het taam paert</i>	<i>e taam paert</i>
<i>het hoig hoes</i>	<i>ein hoig hoes</i>

Meervoud voor de drie geslachten

<i>de brave minshe</i>	<i>de shterke paert</i>
<i>de zoer gezichter</i>	<i>de æng kleijer</i>
<i>de regse kante</i>	<i>de mager keu</i>
<i>de sherpe woapes</i>	<i>de dêpe telleure</i>

Uit de aangehaalde voorbeelden zien we, dat alleen in 't mannelijk enkelvoud een bijvoegelijk naamwoord op *n* kan uitgaan en wel als 't zelfstandig naamwoord met een klinker, met *h*, *d* of *t* begint. Het lidwoord krijgt in 't mannelijk enkelvoud ook *n* als 't bijvoegelijk

[78]

naamwoord met een klinker, met *h*, *d* of *t* begint. Opmerking: *ein eigen hoes*, *ein oapen hoes*: *eige* en *oape* eindigen op *e* en dus *n* voor *h*.

Het gehoor zegt ons, wanneer in 't vrouwelijk enkelvoud zowel als in 't meervoud der drie geslachten 't bijvoegelijk naamwoord eene *e* aanneemt.

De aangehaalde voorbeelden hebben dezelfde vormen voor den eersten, derden, en vierden naamval. Maken de bijvoegelijke naamw. een deel uit van 't gezegde, dan blijven zij onveranderd. B.v.:

De man is aut. De vrou is jonk. 't Kæntj is krank. De minshe zin braaf. De deure zin nuj. De kleijer zin lieëlik.

De bijvoegelijke naamw. kunnen soms in de verbuiging een andere vorm aannemen.

Voorbeelden:

Onverbogen vormen:	Verbogen vormen:
<i>aut</i>	<i>auw, auwe, enz.</i>
<i>jonk</i>	<i>jonge, jongen</i>
<i>koat</i>	<i>koa, koaë, enz.</i>

[79]

<i>breit</i>	<i>brei, breije, enz.</i>
<i>roit</i>	<i>roi, roië, enz.</i>
<i>doit</i>	<i>doi, doië, enz.</i>
<i>goot</i>	<i>gô, gôë, gôën</i>
<i>wiet</i>	<i>wie, wieje, enz.</i>
<i>blæntj</i>	<i>blænj, blænje, enz.</i>
<i>gezont</i>	<i>gezon, gezonne, enz.</i>
<i>wiljt</i>	<i>wilj, wilje, enz.</i>

Lijst van stoffelijke bijv. naamw.:

glâzere, shtoale, metale, boaje, têne, blêke, kôpere, iezere, zilvere, gouë, diamante, houte, laere, shteine, aerde, loite, satiene, marmere, zænke, katoene, liene, lâke, wölle, zieje, enz.
De stoffelijke bijvoegelijke naamw. hebben dezelfde verbuiging als de bijvoegelijke naamwoorden van hoedanigheid.

De bijvoegelijke naamwoorden kunnen ook zelfstandig gebruikt worden. Ze hebben daarom geene nieuwe verbuiging, alleen krijgen de

[80]

bijvoegelijke naamwoorden alsdan in 't onzijdig enkelvoud de letter *t* als uitgang.

Voorbeelden:

<i>de bange man</i>	<i>de bange</i>
<i>de kleine man</i>	<i>de kleine</i>
<i>de lêve vrou</i>	<i>de lêve, de leef</i>
<i>eine kranke man</i>	<i>eine kranke</i>
<i>ein gô vrou</i>	<i>ein gô</i>
<i>het aut kleit</i>	<i>het aut</i>
<i>'t nuj kleit</i>	<i>het nuut</i>
<i>'t shoin paert</i>	<i>het shoint</i>
<i>e braafkæntj</i>	<i>e braaft</i>
<i>de gelieërde minshe</i>	<i>de gelieërde</i>
<i>den dikken appel</i>	<i>den dikke</i>
<i>den hoigen hoot</i>	<i>den hoige</i>
<i>der erme jong</i>	<i>den erme</i>

Verandering der bijv. naamw. door de trappen van vergelijking:

stellenden	vergrootenden	overtreffenden trap
<i>groit</i>	<i>groiter</i>	<i>'t groitste</i>
<i>shoin</i>	<i>shoiner</i>	<i>'t shoinste</i>
<i>duur</i>	<i>duurder</i>	<i>'t duurste</i>

[81]

<i>væt</i>	<i>vætter</i>	<i>'t vætste</i>
<i>lieëg</i>	<i>lieëger</i>	<i>'t lieëgste</i>
<i>blie</i>	<i>bliejer</i>	<i>'t blietste</i>
<i>nij</i>	<i>nijer</i>	<i>'t nuutste</i>
<i>bleuë</i>	<i>bleuër</i>	<i>'t bleuëtste</i>
<i>vrie</i>	<i>vriejer</i>	<i>'t vrietste</i>
<i>meug</i>	<i>meuger</i>	<i>'t meugste</i>
<i>mörg</i>	<i>mörger</i>	<i>'t mörgste</i>
<i>roew</i>	<i>roewër</i>	<i>'t roetste</i>
<i>klein</i>	<i>kleiner of kleinder</i>	<i>'t kleinste</i>
<i>leef</i>	<i>lêver</i>	<i>'t leeste</i>
<i>zûver</i>	<i>zûverder</i>	<i>'t zûverste</i>
<i>flau</i>	<i>flauër</i>	<i>'t flautste</i>
<i>kaut</i>	<i>kauwër</i>	<i>'t kautste</i>
<i>gau</i>	<i>gauër</i>	<i>'t gautste</i>

<i>aut</i>	<i>auër</i>	't <i>autste</i>
<i>blau</i>	<i>blauër</i>	't <i>blautste</i>
<i>greun</i>	<i>greuner</i> of <i>greunder</i>	't <i>greunste</i>
<i>gael</i>	<i>gaeler</i> of <i>gaelder</i>	't <i>gaelste</i>
<i>shwoar</i>	<i>shwoarder</i>	't <i>shwoarste</i>
<i>benaut</i>	<i>benauder</i>	't <i>benautste</i>
<i>wiljt</i>	<i>wiljer</i>	't <i>wiljste</i>

[82]

<i>shwart</i>	<i>shwarter</i>	't <i>shwartste</i>
<i>verdreuëgt</i>	<i>verdreuëgder</i>	't <i>verdreuëgste</i>
<i>roit</i>	<i>roiër</i>	't <i>roitste</i>
<i>goot</i>	<i>baeter</i>	't <i>bæste</i>
<i>dun</i>	<i>dunder</i>	't <i>dunste</i>
<i>gemein</i>	<i>gemeiner</i> of <i>gemeinder</i>	't <i>gemeinste</i>
<i>koat</i>	<i>koaër</i>	't <i>koatste</i>
<i>breit</i>	<i>breijer</i>	't <i>breitste</i>
<i>gezont</i>	<i>gezonner</i> of <i>gezonder</i>	't <i>gezonste</i>
<i>wiet</i>	<i>wiejer</i>	't <i>wietste</i>
<i>hel</i>	<i>helder</i>	't <i>helste</i>
<i>erm</i>	<i>ermer</i>	<i>het ermste</i>
<i>kloar</i>	<i>kloarder</i>	't <i>kloarste</i>
<i>hoig</i>	<i>hoiger</i>	<i>het hoigste</i>
<i>keul</i>	<i>keulder</i>	't <i>keulste</i>
<i>fæl</i>	<i>fælder</i>	't <i>fælste</i>
<i>vol</i>	<i>volder</i>	't <i>volste</i>
<i>shleg</i>	<i>shlegter</i>	't <i>shlegste</i>
<i>vas</i> of <i>vast</i>	<i>vaster</i>	't <i>vaste</i>
<i>dor</i>	<i>dorder</i>	't <i>dorste</i>
<i>lau</i>	<i>lauër</i>	't <i>lautste</i>

[83]

Lijst van eigenaardige bijv. naamw. in 't Beeksche dialect

<i>eivellig, köppig</i>	stijfhoofdig
<i>onnöttig</i>	smerig; vuil
<i>koesh</i>	stil. <i>Haut tig koesh</i> = Houd u stil.
<i>allaert</i>	behendig
<i>shnak</i> , b.v. <i>eine shnakke kael</i>	welgevormde kerel
<i>lang</i> , b.v. <i>eine langen tiet</i>	een lange tijd
<i>lank</i> , b.v. <i>De toafel is lank</i> , en: <i>ein lang-toafel</i>	
<i>greuëtsh</i>	trotsch, grootsch
<i>vazel</i> , b.v. <i>e vazel verke</i>	een varken dat nog niet gemest is
<i>klöchtig</i>	luchtig
<i>vlök</i>	vlug, b.v. <i>vlök jonge</i> = vlugge jongen
<i>laeg</i>	ledig, b.v. <i>eine laege buul</i> een lege zak
<i>laeg</i>	laag, b.v. <i>eine laege patreuënder</i> een lage vent

Dialect van Beek-Elsloo

<i>zoer</i>	wrang, b.v. <i>eine zoeren appel</i>
<i>shagringetig</i> = <i>verdrêtig</i>	verdrietig
<i>verleijetig</i>	verleidend; verleidelijk
<i>shpörechtig</i>	wordt gezegd van eene vrouw, die graag mort
<i>huusselik</i>	zorgvuldig, b.v. <i>eine huusselike vrow</i>
<i>hoesselik</i>	wat tot 't huis behoort, b.v. <i>hoesselik leit</i>
<i>zeumig</i>	warm, b.v. <i>e zeumig waer</i>
<i>gitsig</i>	gierig, b.v. <i>e gitsig ménke</i>
<i>deuëtelik</i>	doodsch

[84]

<i>lieëg</i>	laag, tegenstelling van hoog: <i>eine lieëge zölder</i>
<i>shebbetig</i> = <i>lieëlik</i> = <i>shoe</i> = <i>shrauw</i>	leelijk
<i>vuurshneppetig</i> = <i>vriepestig</i> = <i>astrant</i> = <i>asserant</i> = <i>vreg</i>	
<i>shik</i>	deftig = schoon: <i>Dat shteit shik!</i>
<i>mörg</i>	murw. <i>eine mörgen appel</i>
<i>naaksh</i>	naakt = kaal
<i>sherp</i>	gierig: <i>eine sherpe man</i>
<i>guftig</i>	kwaad = toornig
<i>plat</i> = <i>shlum</i>	slim. <i>Hae is 'em te plat.</i>
<i>gesheit</i> = <i>vershtenjig</i>	verstandig
<i>bördigvol</i>	gansch vol = geheel vol
<i>bervis</i>	barrevoets. <i>Hae löpt bervis.</i>
<i>bloitskop</i>	blootshoofd. <i>Hae is bloitskop.</i>
<i>Paar of omp? Paar of ompaar</i>	even of oneven
<i>keul</i>	koel of koelbloedig. <i>E keul shtök</i> = een koelbloedige daad
<i>roazetig</i>	razend = dol
<i>verdölt</i>	<i>eine verdölden deugneet</i> = een groote deugniet
<i>dempetig</i>	kortademig: <i>e dempetig paert</i>
<i>onerheuert</i>	ongehoord. <i>Dat is onerheuert!</i> Dat is ongehoord!
<i>grappetig</i>	grappig. <i>Dat is e grappetig dæng.</i>
<i>eiletzig</i>	ellendig = armzalig. <i>ein eiletzig dörp</i>
<i>moerzieëlig allein</i> = <i>gans allein</i>	moederzalig alleen
<i>behenjt</i>	knap: <i>Behenjige</i> = bij de hand
<i>meug</i>	vermoeid = <i>oetgetapert</i> = <i>aafgerakkert</i>
<i>Hae haet 't verbruut</i>	mismaakt. Hij heeft de gunst verloren.

[85]

De volstrekt overtreffende trap kan bij sommige bijvoeglijke naamwoorden op verschillende manieren uitgedrukt worden, b.v.

<i>zieër shoin</i>	<i>hieël shoin</i>	
<i>fameus shoin</i>	<i>shrikkelik shoin</i>	<i>dûvels shoin</i>
<i>driedûvels shoin</i>	<i>ongenütig shoin</i>	<i>erg shoin</i>
<i>braaf shoin</i>	<i>danig shoin</i>	<i>duikers shoin</i>
<i>kolassaal shoin</i>	<i>verdûvelt shoin</i>	<i>vreishelik shoin</i>
<i>verdölt shoin</i>	<i>verdomp shoin</i>	<i>bieëstig shoin</i>
<i>fæl shoin</i>	<i>vershrikkelik shoin</i>	<i>gekkelik shoin, enz.</i>

<i>zieër erm</i>	<i>hieël erm</i>		
<i>fameus erm</i>	<i>doit erm</i>	<i>door erm</i>	
<i>dûvels erm</i>	<i>driedûvels erm</i>	<i>ongenûtig erm</i>	
<i>bitter erm</i>	<i>braaf erm</i>	<i>danig erm</i>	<i>dûkesh erm</i>
<i>verdölt erm</i>	<i>verdomp erm</i>	<i>vreishlik erm</i>	
<i>door en door erm</i>	<i>vershrikkelik erm</i>	<i>gekkelik erm</i>	
<i>gans erm</i>	<i>kolassaal erm</i>	<i>bieëstig erm</i>	
<i>baedel erm</i>	<i>duikers erm</i>	<i>enz.</i>	

[86]

Verbindingen

Hae is zoi groit es ig en groiter es zie naef.
Wullem is zoi riek es Kloas, mae neet zoi riek es den haufe.

4^e soort: Voornaamwoorden

De woorden, welke dienen om zelfstandigheden aan te duiden, heten zelfstandige voornaamwoorden.

De woorden, die de beteekenis der zelfstandige naamwoorden bepalen, door een toevallig kenmerk der zelfstandigheden op te geven, zijn bijvoeglijke voornaamwoorden.

Lijst van voornaamwoorden

Persoonlijke: *ig, mig, doe, te, de, dig, tig, hae, aer, er, zig, zie, ze, hōr, het, 't, veer, ver, ōs, geer, gir, ug, hōm, 'm of em, hun, toe.*

Enige voorbeelden:

Doe bæs geine kael. Nadruk op *doe*.

De bæs geine kael. Nadruk op *kael*.

Bæs te doa gewaes? Verscherping.

[87]

Geluijs toe mig waal? Verscherping *doe* tot *toe*.

Geer höbt mig vōl plezeer gedoon.

Höbt gir get nuuts geheuert?

Höbt er de aerdappel al oet? Gerood?

Hae löpt es ein bie.

Zuut er al wae doa is?

Aer haet mig al gezeen.

Zie is shoin geweshe.

Ze haet drie vollangs om 't kleit.

Ig hōb hōr al dæk geshproake.

Bezittelijke: *mie, mien, oos, miene, mienen, ooze, oozen, die, dien, diene, dienen, eur, eure, euren, zie, zien, ziene, zienen, hun, hunne, hunnen, hōr, hōre, hōren, zinne, zin, minne, min, dinne, din, enz.*

Voorbeelden:

Mie, die, zie, oos, hōr enz. *book*.
Miene, diene, ziene, eure, ôôze, hunne enz. *vâder*
mien, dien, oos, eur, hun môder
mienen, dienen enz. *erm, hoot, dop, tiet*, enz.
zinne vader, zin brook, enz.
zinne - zin enz. zonder klemtoon.

Mie, die enz. wordt in 't enkelvoud voor alle geslachten gebruikt. *Mie vader, môder, book* enz. In 't mannelijk en vrouwelijk echter slechts voor eenige persoonsnamen. Ze worden verbogen als de lidwoorden.

[88]

Bezittelijk voorn. zelfstandig gebruikt:

mijn vader *de* of *der miene, diene* enz. *den* of *der ôôze, hōre*, enz.
mijne moeder *de* of *der mien, ôôs, hōr, hun*, enz.
mijn kind 't *mient, 't dient, 't eurt, 't oost*, enz.
mijne ouders *de* of *der mien, de* of *der oos*, enz.
mit te mien - - mit ter dien.

Aanwijzende: *dae, die, dêze, dêzen, dees, daen, dit, dat,*⁷ *geen, gên. Die, dees* verscherpt tot *tie, tees*, enz.

Voorbeelden: *dae man. die vrou. dêze boom*⁸. *dezen doare. dezen hoot. dees dochter. daen dommerik. daen erm. dit paert. langs tie baan. die shtroate. dees veules. geen zie. gêne kant.*

Verbuiging als bij de lidwoorden.

Vragende: *wae. wat veur eine. wat veur einen. wat veur ein* en *wat veur*.

Voorbeelden: *Wae is hie gewaes?*

Wat veur eine boum hōbs te gekog?

Wat veur einen haas geus te mig?

Wat veur ein vrou is neet greuëtsh?

Wat veur minshe zin dat?

[89]

Wae blijft onverbogen en dient alleen om naar personen te vragen.

Wat veur e, wat veur ein, wat veur eine, wat veur einen en *wat veur*, dienen zoowel om naar personen als naar zaken te vragen.

Bepalingaankondigende voornaamwoorden:

degeen, diegeen, hetgeen, dezelfde, dezelfde, diezelfde, hetzelfde, datzelfde, zulk, zulke, zoidanig, zoi e, zoi ein, zoi eine, zoi einen, zoin.

Voorbeelden: *Degeen, dae zoi handelt, is oos vertroewe neet waert.*

Diegeen, die get te voadere hōbbe, mōtte zig mōrge vreug aanmelje.

Hetgeen, geer doa zæght, is waar.

Dezelfde oavent is er vertrokke.

⁷ In het hs. ontbreekt de komma na *dat*, maar er is een grote spatie, en de voorbeelden erna laten zien dat *geen* als apart woord bedoeld is.

⁸ Schrijffout voor *boum*?

*Zoi e shtout kæntj môt geshtroaft waere.
Zoin kaenger, enz.*

Betrekkelijke voornaamwoorden:
*dae, daen, die, dat, wae, wooraan, wôvan, wômet, wat, woorin, wooroet, diet, daet, woëuver,
wooreuver.*

[90]

Voorbeelden: *De boum, dae rot is, wurt verbrant.
De man, daen ig gezeen hōb, woar aut.
De dochter, die nog toes is, wirkt goot.
't Paert, dat in de kar geit, is vōl gelt waert.
Wae neet wult heuëre, môt veule.
De man, van wae dees kō is, is riek.
Ig dænk aan de minsh, wôvan doe gestere geshproaken hōbs.
Al, waat Got dieët, is good gedaan.
Dat is get, wat ig neet en weit.
De man, daet geer eur gelt geleint hōbt, is ter door.
De vrou, diet geer enz.*

Onbepaalde voornaamwoorden:
men, ême, emes, nême, nêmes, get, niks, wat, doomit, doavan, me.

Voorbeelden: *Wie me (men) laeft, zoi shturft me.
Ig hōb ême (êmes) zeen aankomme.
Hae haet nêmes get te vroage.
Hae hauw eine shtek en shloog doomit op te gront.
De jong hauw twintig appele, en heel geinen eine doavan euver.*

Het woord *zelf* of *zellis*, dat dikwijls achter zelfstandige naamwoorden en zelfstandige voornaamwoorden staat, blijft onverbogen. B.v. *De man zelf* of *zellis*. *De vrou zelf* of *zellis*. *Ig zelf* of *zellis*, enz.

[91]

De wederkerige voornaamwoorden *elkander, malkander*, worden in 't Beeksche dialect weergegeven door de persoonlijke voornaamwoorden *ōs, ug* en *zig*. Voorbeelden:

Veer hōbben ōs gezeen.   Wij hebben elkander gezien.
Geer hōbt ug leef.   Gij hebt elkander lief.
Zie shloan zig.   Zij slaan elkander.

Eenige uitdrukkingen

<i>Dae man zie kæntj.</i>	Het kind van dien man.
<i>Die vrou hōr kæntj.</i>	Het kind van die vrouw.
<i>Dat kæntj zin auwers.</i>	De ouders van dat kind.
<i>Die lûj hun goot.</i>	Het goed van die lieden.
<i>Mie môder hōr kleit.</i>	Het kleed van mijne moeder.
<i>Dat geit van zellis (van allein).</i>	Dat gaat van zelf.

<i>Dat shprik van zellis (van allein).</i>	Dat spreekt van zelf.
<i>Höbt ug leef. Höbt den ein den ander leef.</i>	Hebt elkander lief.
<i>Onger ös.</i>	Onder ons.
<i>Got verlieët ter⁹ zien neet.</i>	Got verlaat de zijnen niet.
<i>Dat zal 'm waal vreug of laat ter oire komme.</i>	Dat zal hem wel vroeg of laat ter oore komen.
<i>Bij¹⁰ mig.</i>	Te mijnent.
<i>Bie hōm.</i>	Te zijnent.

[92]

<i>Om zienetwil.</i>	Om zijnentwil.
<i>Van mienetwaege. Van miene kant.</i>	Van mijnentwege.

5^e soort: Werkwoorden

Werkwoorden zijn woorden die een bestaan, een toestand, een lijden of een bedrijven uitdrukken. De veranderingen die een werkwoord kan ondergaan heeten vervoeging. De vervoeging is regelmatig of onregelmatig, sterk of zwak.

Vervoeging van een zwak regelmatig werkwoorden in de voornaamste tijden.

Aantonende wijs	Aantonende wijs
onvolt. tegenw. tijd.	onvolt. verl. tijd
<i>ig betaal</i>	<i>ig betaalde</i>
<i>doe betaals</i>	<i>doe betaaldes</i>
<i>hae betaalt</i>	<i>hae betaalde</i>
<i>veer betale</i>	<i>veer betaalden</i>
<i>geer betaalt</i>	<i>geer betaaldet</i>
<i>zie betale</i>	<i>zie betaalden</i>

[93]

volt. tegenw. tijd	toekomende tijd
<i>ig hōb betaalt</i>	<i>ig zal betale</i>
<i>doe hōbs betaalt</i>	<i>doe zuls betale</i>
<i>hae haet betaalt</i>	<i>hae zal betale</i>
<i>veer hōbbe betaalt</i>	<i>veer zulle betale</i>
<i>geer hōbt betaalt</i>	<i>geer zult betale</i>
<i>ze hōbbe betaalt</i>	<i>zie zullen betale</i>

Voorw. wijs	gebiedende wijs
<i>ig zou betale</i>	
<i>doe zos betale</i>	<i>betaal</i>
<i>hae zou betale</i>	
<i>veer zouë betale</i>	
<i>gier zot betale</i>	<i>betaalt</i>
<i>ze zouë betale</i>	

⁹ Ter door Roebroek verbeterd uit *der*.

¹⁰ Ongetwijfeld een schrijffout voor *bie*.

Evenzo worden vervoegd: *zakke, pakke, hoale, vershale, shmaele, deile, shtamele, tælle, beware, bewaere, kaere, gebieëre, shpeule, hûle, verdoale, verkeule, knêle, vervaale, shpêle, heuëre, shteuëre, troere, loere, zeike*. Enz.

[94]

Zwak, onregelmatig. Vervoeging:

aantonende wijs	aantonende wijs
onvoltooid tegenw. tijd	onv. verleden tijd
<i>ig mê (eine knecht)</i>	<i>ig mêde</i>
<i>doe meets</i>	<i>doe mêdes</i>
<i>hae meet</i>	enz.
<i>veer mêë</i>	<i>ig hōb gemeet</i>
<i>geer meet</i>	<i>ig hau gemeet</i>
<i>ze mêë</i>	<i>mê en meet</i> ¹¹

Zwak en onregelmatig zijn b.v.: *dûje(n), shûje, waarshuje, baeje, oetsheije, leije, wieje, shmêë, grâije, shpieje, laeë, krûje, wâije, drieë, shaë, geshêë, zig heuje, zig shpeuje, blôë, neuëe, vergeuje, bedûje, flâije, zieëe*, enz.

De werkwoorden waarvan de wortel op *s* of op *t* eindigt blijven respectievelijk in den 2den en 3den persoon enkelvoud van den onvoltooid tegenwoordige tijd (indicatif) onveranderd, b.v. *Doe mis, Hae vat, Doe toesh, Hae lucht op*.

[95]

Werkwoorden waarvan de wortel eindigt op een medeklinker gevolgd van *t* verliezen in den 1sten persoon enkelvoud van den onvoltooid tegenwoordige tijd die *t*, b.v. *vasten: ig vas* in plaats van *ig vast*.

Regelmatig sterk:

aantonende wijs	aantonende wijs
onv. tegenwoordige tijd	onvoltooid verleden tijd
<i>ig val</i>	<i>ig veel</i>
<i>doe vils</i>	<i>doe veels</i>
<i>hae vilt</i>	<i>hae veel</i>
<i>veer valle</i>	<i>veer vêle</i>
<i>geer valt</i>	<i>geer veelt</i>
<i>zie (ze) valle</i>	<i>ze vêle</i>

volt. tegenwoordige tijd	voltooid verleden tijd
<i>ig bæn gevalle</i>	<i>ig woar gevalle</i>
<i>doe bæs gevalle</i>	<i>doe woars gevalle</i>
<i>hae is gevalle</i>	<i>hae woar gevalle</i>
<i>veer zien gevalle</i>	<i>veer woare gevalle</i>
<i>geer ziet gevalle</i>	<i>geer woart gevalle</i>
<i>ze zin gevalle</i>	<i>ze woare gevalle enz.</i>

¹¹ De gebiedende wijs enkelvoud en meervoud.

[96]

Regelmatig sterk zijn b.v. *wasse, weshe, hange, vange, bakke, shpanne, shpænne, shloape, begriep, loupe, shtoite, treffe*, enz.

Onregelmatig sterk zijn b.v. *zin, hōbbe, zulle, zeen, shtoan, shloan, goan, doon*, enz.

Eenige vormen van werkwoorden¹²

Tegenwoordige tijd					Verleden tijd		Voltooid deelwoord
<i>ig</i>	<i>doe</i>	<i>hae</i>	<i>veer</i>	<i>geer</i>	<i>ig</i>	<i>doe</i>	
<i>was</i>	<i>wis</i>	<i>wist</i>	<i>wasse</i>		<i>wees</i>	<i>wees</i>	<i>gewasse</i>
<i>wesh</i>	<i>wish</i>	<i>wisht</i>	<i>weshe</i>		<i>weesh</i>	<i>weesh</i>	<i>geweshe</i>
<i>hang</i>	<i>hings</i>	<i>hingt</i>	<i>hange</i>		<i>heeng/hong/hing</i>	<i>heengs</i>	<i>gehange</i>
<i>bak</i>	<i>biks</i>	<i>bikt</i>	<i>bakke</i>		<i>beek</i>	<i>beeks</i>	<i>gebakke</i>
<i>shpan</i>	<i>shpins</i>	<i>shpint</i>	<i>shpanne</i>		<i>shpeen</i>		<i>geshpanne</i>
<i>shpæn</i>	<i>shpins</i>	<i>shpint</i>	<i>shpænne</i>		<i>shpön</i>		<i>geshpönne</i>
<i>shloap</i>	<i>shlieëps</i>	<i>shlieëpt</i>	<i>shloape</i>		<i>shleep</i>		<i>geshloape</i>
<i>begriep</i>	<i>begrips</i>	<i>begript</i>	<i>begriep</i>		<i>begreep</i>		<i>begrêpe</i>
<i>loup</i>	<i>löps</i> (<i>luips</i>)	<i>löpt</i>	<i>loupe</i>		<i>leep</i>		<i>geloupe</i>
<i>shoit</i>	<i>shteuëts</i>	<i>shteuët</i>	<i>shtoite</i>		<i>shtet</i>		<i>geshtoite</i>
<i>tref</i>	<i>trufs</i>	<i>truft</i>	<i>treffe</i>		<i>tröf</i>		<i>getröffe</i>
<i>zeen</i>	<i>zuus</i>	<i>zuut</i>	<i>zeen</i>		<i>zoag</i>		<i>gezeen</i>
<i>shtoan</i>	<i>shteis</i>	<i>shteit</i>	<i>shtoan</i>		<i>shtong</i>		<i>geshtange</i>
<i>shweit</i>	<i>shwæts</i>	<i>shwæt</i>	<i>shweite</i>	<i>shwæt</i>	<i>shwædde</i>	<i>shwæt!</i>	<i>geshwæt</i>

[97]

<i>ig</i>	<i>doe</i>	<i>hae</i>	<i>veer</i>	<i>geer</i>	<i>ig</i>	<i>doe</i>	<i>ge-</i>
<i>shloan</i>	<i>shleis</i>	<i>shleit</i>	<i>shloan</i>	<i>shloat</i>	<i>shloog</i>		<i>geshlage</i>
<i>góán</i>	<i>geis</i>	<i>geit</i>	<i>goan</i>	<i>goat</i>	<i>göng</i>		<i>ig bæn</i> <i>gegange</i>
<i>dar</i>	<i>dörs</i>	<i>dar</i>	<i>dörre</i>	<i>dört</i>	<i>dörde of</i> <i>doosh,</i>		<i>ig höb</i> <i>gedört of</i> <i>gedoosht</i>
<i>kan</i>	<i>köns</i>	<i>kan</i>	<i>könne</i>	<i>könt</i>	<i>koos</i>		<i>ig höb</i> <i>gekoos</i>
<i>begin</i>	<i>begins</i>	<i>begint</i> enz.			<i>begoos</i>	<i>hae</i> <i>begoost,</i> mv. <i>begooste</i>	<i>begoost</i>
<i>loat</i>	<i>lieës</i>	<i>lieët</i> enz.			<i>leet</i>	<i>leets</i> enz.	<i>ig höb</i> <i>geloate</i>
<i>heit</i>	<i>hæts</i>	<i>hæt</i>	<i>heite</i>		<i>heet</i>	<i>heets</i>	<i>geheite</i>
<i>heit</i>	<i>hæts</i> enz.				<i>hædde</i>	<i>hæddes</i>	<i>geheite</i>

¹² Op p.96-97 schrijf Roebroek bij elke werkwoordsvorm het voornaamwoord voluit. Om de bladspiegel te vereenvoudigen heb ik de voornaamwoorden weggehaald en op onderstaande manier in de tabel samengevat.

<i>heish</i>	<i>heish</i>	<i>heisht</i> enz.			<i>heesh</i>	<i>heesh</i>	<i>geheishe</i>
<i>heish</i>	<i>heish</i> enz.				<i>hoosh</i> en <i>heishde</i>		<i>geheisht</i>
<i>hauw</i> (<i>haut</i>)	<i>hils</i>	<i>hilt</i>	<i>hauwe</i> (<i>haute</i>) enz.		<i>heel</i>	<i>heels</i>	<i>gehauwe</i>
<i>vauw</i>	<i>vauts</i>	<i>vaut</i> enz.			<i>vaude</i>	<i>vaudes</i>	<i>gevauwe</i> en <i>gevaut</i>
<i>houw</i>	<i>huits</i>	<i>huit</i>	<i>houwe</i> enz.		<i>heef</i>	<i>heefs</i>	<i>gehouwe</i>
<i>gel/gelj</i>	<i>guls/guljs</i>	<i>gult/guljt</i>	<i>gelle</i> / <i>gelje</i> enz.		<i>gölj</i>	<i>göljs</i>	<i>gegölje</i>
<i>bloas</i>	<i>bleus</i>	<i>bleust</i>	<i>bloaze</i> enz.		<i>bloos,</i>		<i>gebloaze</i>
<i>broa</i>	<i>broats /</i> <i>breuts</i>	<i>broat /</i> <i>breut</i>	<i>broaë</i>		<i>broade /</i> <i>brô</i>		<i>gebroadë</i>
<i>roa</i>	<i>roats /</i> <i>reuts</i>	<i>roat /</i> <i>reut</i> enz.			<i>roade / rô</i>		<i>geroaë</i>
<i>doon</i>	<i>deis</i>	<i>deit</i>			<i>dieë</i> of <i>dieëg</i>	<i>dieëts</i> of <i>dieëgs</i>	<i>höb</i> <i>gedoan</i>
<i>ik kom</i>	<i>kums</i>	<i>kumt</i>			<i>koam</i>	<i>koams</i>	<i>ig bæen</i> (<i>ge</i>) <i>komme</i>
<i>verbê</i>	<i>verbuts</i>	<i>verbut</i>			<i>verbô</i>	<i>verboots</i>	
<i>môt</i>	<i>mös</i>	<i>môt</i>	<i>môte</i> of <i>môtte</i>		<i>moos</i> enz.		<i>ig höb</i> <i>môte</i> of <i>motte</i>
<i>weit</i>	<i>wæts</i> of <i>wits</i> enz.				<i>wös</i>	<i>veer</i> <i>wösten</i>	<i>ig höb</i> <i>gewête</i>
<i>blief</i>	<i>blis</i> of <i>blifs</i>	<i>blif</i> of <i>blift</i>			<i>bleef</i>		<i>ig bæen</i> <i>geblêve</i>
<i>waer</i>	<i>wurs</i>	<i>wurt</i> enz.			<i>woor</i> enz.		<i>ig bæen</i> <i>woorde</i> of <i>gewoorde</i>
<i>fluit</i>	<i>flöts</i>	<i>flöt</i> enz.	<i>fluite</i>	<i>flöt</i>	<i>flödde</i>		<i>ig höb</i> <i>geflöt</i>

[98]

Recapitulatie

Zoals we opgemerkt hebben, heeft bij de sterke werkwoorden klankverwisseling plaats in den onvoltooid tegenwoordigen tijd en in den onvoltooid verledenen tijd van de aantoonende wijs en verder in 't verleden deelwoord.

NB: De eenlettergrepige werkwoorden als *zijn*¹³, *zeen*, *doon*, *goan*, *shloan*, *shtoan* ook in den imperatief.

¹³ Elders steeds *zin*; schrijffout?

a. Onvoltooid tegenwoordige tijd

1. De veranderde wortelklank is *i* (2 en 3 persoon enkelvoud), bijv. *valle(n) gevalle(n), bevalle(n), wasse(n), weshe(n), hange, vange, bakke, shpanne, shpænne, begriepen, kniepen, shliepen, shmieten, mælke, shelje, shænke, hauwe, wænne, vænge, bænge, drænke, wænje, maeten, vergaeten, shaelen, zænke, zænge, vrænge, shprænge, aeten, vraeten, braeken, shtæken, shpræken, bedriegen, bliegen, shriegen*, enz.

2. De veranderde wortelklank is *u* (2 en 3 persoon enkelvoud), bijv. *bederven, shterven, werpen, helpen, treffen, sheljen, geljen, verbergen, kommen, bedrægen, lêgen, vlêgen, verbêjen, vrêzen, shlêten, verlêzen, zoepen, kroepen, waeren of waerden*.

Shænke, drænke, vænge hebben in 2 & 3 pers. *i* of *u*.

[99]

3. Veranderde wortelklank *eu* 2& 3 p.ev., bijv. *bloazen, broaën, boaën, genaezen, laezen, gaeven, shtæken, traeën, shaeren, shwaeren, daeshen, baeshten, rôpen, mâlen, drægen, vâren, begrâven, jâgen*.

4. Veranderde wortelklank *uu* 2 & 3 p.ev., bijv. *zeen, zoeken, gebroeken, zoepen, droepen*.

5. Veranderde wortelklank *ui* 2&3 p.ev., bijv. *loupen, houwen*.

6. Veranderde wortelklank *ei* 2&3 p.ev., bijv. *goan, shtoan, shloan, doon*. Deze vier zijn onregelmatig in den imperatief: *gang - goat, shtang - shtoat, shlaag - shloat, doog of doot*.

7. Veranderde wortelklank *ieë* 2&3 p.ev., bijv. *loaten, shloapen*.

8. Veranderde wortelklank *æ* 2&3 p.ev., bijv. *heiten, weiten, shweiten*.

2° pers.meerv. <i>geer hæten en geer heiten;</i>	imperatief <i>hæten of heiten</i>
<i>geer wæten en geer weiten</i>	<i>wæten of weiten</i>
<i>geer shwæten en geer shweiten</i>	<i>shwæten of shweiten</i>

[100]

9. Veranderde wortelklank *ö* 2&3 p.ev., bijv. *koupen, loupen, fluiten, droepen*

10. Veranderde wortelklank *a* 1 en 3 pers.ev., bijv. *konnen, dorren, zullen*.

Verder hebben we nog:

<i>zin</i> (zijn)	<i>ig bænen, doe bæsen, haen is, veeren zin</i> , enz.
<i>höbben</i> (hebben)	<i>ig höbben, doe höbbsen, haen haeten, veeren höbben</i> , enz.
<i>zæghghe</i>	<i>ig zæghen, doe zæghsen, haen zaeten, veeren zæghghe</i> , enz.
<i>shtoiten</i>	<i>ig shtoit, doe shteuëts, haen shteuët, veeren shtoiten</i> , enz.
<i>goijen</i>	<i>ig goijen, doe geuëjts, haen geuëjt, veeren goijen</i> , enz.
<i>moagen</i>	<i>ig moagen, ig maagen, doe moagen of maagen, haen moagen of maagen</i>

Gebiedende wijs van *zin*: *bæsen* en *ziten*

id van *zeen*: *zuugen* en *zeeten*

id van *shweiten*: *shwæten* en *shweiten*

b. Onvoltooid verleden tijd

1. Veranderde wortelklank *ee*, bijv. *wasse, weshe, hange, bakke, shpanne, shloape, loate, valle, gevalle, begriep(e)n, vange, heite, loupe, shtoite, heishe, hauwe, houwe, shrieve, shpliete, rôpe, blieve*, enz.

2. Veranderde wortelklank *oo*, bijv. *bloaze, roaë, broaë, heishe, drâge, vâre, jâge, shtaele, genaeze, laeze, gaeve, traee, shaere, daeshe, baeshte, mâle, begrâve, beginne, shloan, konne, dorre*, enz.

[101]

3. Veranderde wortelklank *ö*, bijv. *treffe, helpe, vange, hange, bederve, weite, shterve, goan, shtoan, shelje, gelje, verberge, melke, shænke, vechte, beginne, bænge, drænke, shtinke, zænke, zeuke*.

4. Veranderde wortelklank *o*, bijv. *trække, koupe, dunke of tunke, verkoupe: ig troek en ig trok, ig koch*, enz.

5. Veranderde wortelklank *oa*, bijv. *vraete, aete, vergaete, maete, braeke, shtaeke, shpraeke, droepe, kroepe, zoepe, zitte, zin, zeen, komme, shlête, rûke, shête, zoeke, lighghe*.

6. Veranderde wortelklank *oi*, bijv. *vrêze, verlêze, bedrêge, lêge, vlêge*.

Verder hebben we:

doon (doen): *ig dieë of dieëg of deeg, doe dees*, enz. Ook wel eens *ig doog*.

konne (kunnen): *ig kôs en ig koos*

vange: *ig ving en ig veeng*. Soms *ig vong*.

heite: *ig heet, ig hælde, ig heishde, ig heesh en hoosh*

hange: *ig hing, ig hong en ig heeng*

[102]

zin (zijn): *ig woar, doe woars, hae woar*, enz.

shweite (zweeten): *ig shwædde, doe shwæddes*, enz.

fluite: *ig flödde, doe flöddes, hae flödde*, enz.

c. Het verleden deelwoord

1. Veranderde wortelklank *ee* of *ê*, bijv. *begriep(e), shrieve, vrieve, shpliete, blieve*.

2. Veranderde wortelklank *ö*, bijv. *treffe, helpe, werpe, bederve, shterve, konne, shelje, gelje, verberge, melke, shænke, dorre, zænge, zeuke, drænke, beginne*, enz.

3. Veranderde wortelklank *oa*, bijv. *braeke, shtaeke, shpraeke, shtaele, zoepe, kroepe, droepe, shlête, doon, traee, shaere, ruke, shête, vreze, zoéke, vlêge*.

4. Veranderde wortelklank *o*, bijv. *trække, koupe, verkoupe, dunke of tunke: getrocht, gekocht*, enz.

5. Veranderde wortelklank *oo* of *ô*, bijv. *komme, dorre, baeshte, beginne, daeshe, waere*.

NB: *zig waere* = zich verdedigen is regelmatig zwak.

[103]

Verder hebben we:

fluite: *ig hōb geflōt*

zin (zijn) *gewaes of gewaest. Ig bæn gew.*

dōrre (durven) *gedōsht, gedoosht. Ig hōb ged.*

goan (gaan) *gegange. Ig bæn gegange.*

<i>zæghghe</i> (zeggen)	<i>Ig höb gezagt</i>
<i>læghghe</i> (leggen)	<i>Ig höb gelagt</i>
<i>zætte</i> (zetten)	<i>Ig höb gezat</i>
<i>shloan</i> (slaan)	<i>Ig höb geshlage</i>
<i>zeen</i> (zien)	<i>Ig höb gezeen</i>
<i>doon</i> (doen)	<i>Ig höb gedoan</i>
<i>zitte</i> (zitten)	<i>Ig höb gezaete</i>
<i>lighghe</i> (liggen)	<i>Hae haet gelaege</i>
<i>könne</i> (kunnen)	<i>Ig höb geköst of gekoost</i>
<i>brænge</i> (brengen)	<i>Ig höb gebrag of gebragt</i>
<i>shtoan</i> (staan)	<i>Ig höb geshtange</i>
<i>shweite</i> (zweeten)	<i>Ig höb geshwæt</i>
<i>aete</i> (eten)	<i>Ig höb gaete</i>

könne en *kænne* worden in 't Beeksche dialect zeer dikwijls verwisseld, bijv. men zal zeggen: *Hae haet zien læs goot gekoost* en *Hae kæn mörge neet komme*.

[104]

De aan- of bijvoegende wijs wordt onder 't volk niet gebruikt, ten minste men hoort geen nieuwe vormen. Bijv. men zal zeggen: *Dat er maer löpt! Dat er mig geshtoale wurt! Dat er mig op mien huid bleust!*

De zin: 'God geve, dat 't morgen mooi weer is' wordt in 't dialect: *God gaef, dat 't mörge shoin waer is*. De indicatief is: *Ig gæf, doe geus, hae geuft*, enz.

Wederkeerend zoowel als wederkeerig wordt *zich* gebruikt, bijv.: 'De jongens slaan elkaar' wordt derhalve *De jonges shloan zig*.

Scherpe medeklinkers worden bijna altijd geweerd, bijv. men zegt: *oplætte* en imperfect: *Hae lædde op. shweite: Hae shwædde*.

[105]

Lijst van eigenaardige werkwoorden in 't Beeksche dialect

<i>euve</i>	sukkelen met kleine kinderen en oude mensen
<i>soebatte</i>	sukkelen in 't werken
<i>lappe</i>	= <i>doon</i> . <i>Ig zal 'em dat æns gauw lappe</i> .
<i>lappe</i>	= <i>shtoite</i> . <i>Mit veut lappe</i> .
<i>lappe</i> .	<i>shoon lappe en hauflappe</i> .
<i>witse</i>	= <i>shloan</i> = afranselen
<i>giepe</i>	verlangen van kinderen
<i>zeumere</i>	aren lezen
<i>roachele</i>	poken = pokeren in de kachel
<i>foetele</i>	= <i>fuitele</i> onrechtvaardige handeling (van koopen, spelen, enz.)
<i>bieze(n)</i>	op den loop gaan van koeien
<i>hisse(n)</i>	tergen. van honden, mensen, enz.
<i>opshteuke</i>	ophitsen, aanmoedigen
<i>shladdere</i>	gauw en slecht lezen
<i>wegturen</i>	= <i>wegshpannevan</i> koeien enz.

<i>mæs</i> of <i>mæst shteuke</i>	in 't veld
<i>gaeje</i>	wieden, onkruid uittrekken
<i>dieje</i>	<i>Bôkeskook en shpek diet goot.</i>
<i>taffele(n)</i>	werken met moeite van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat
<i>toffele(n)</i>	vallen over steenen enz.
<i>torvele</i>	zeer vlug werken, maar voor kortere tijd
<i>jatse</i>	snel gaan of lopen

[106]

<i>fitshele</i>	van allerhande kleine zaken maken
<i>braghghele</i>	zich veel beweging geven op zijne plaats
<i>verratele</i>	een vat verratelt als 't lang in de zon staat
<i>jöttere</i>	een voerman jöttert als hij zijn paard weinig rust gunt
<i>kniepe</i>	knijpen = nijpen
<i>pitshe</i>	nijpen = knijpen
<i>shtökke = shtûte</i>	stoffen = pochen
<i>prakkezêre</i>	diep denken, peinzen
<i>shnagere</i>	een weinig op niet eerlijke wijs verdienen
<i>poemele</i>	zachtjes spelen in 't biljarten of knikkeren enz.
<i>vershlakke</i>	verwelken van bloemen enz.
<i>zig baeë</i>	bidden } Zeer koddig!
<i>zig bichte</i>	biechten } Zeer koddig!
<i>kruchele</i>	= <i>kruchen</i> aanhoudend hoesten
<i>zig taghghe</i>	twisten met elkander
<i>peuëne</i>	kussen, zoenen
<i>jonke</i>	't kermend geluid van den hond
<i>bêle</i>	blaffen van een grooten hond
<i>blatshe</i>	blaffen, keffen van een hondje
<i>mönke</i>	zuur kijken, kwaad zijn
<i>shtroddele</i>	onduidelijk spreken of lezen
<i>mêke</i>	huilen van een klein kindje, zonder reden
<i>dûjen</i> of <i>tûjen</i>	beduiden. <i>Wat tuut 't?</i> Wat is er?
<i>knêvele</i>	binden, boeien. <i>Dae is mig flink geknêvelt!</i>
<i>roezeboeze</i>	eene rekening bij benadering afmaken zonder onderzoek. Te min of te veel.

[107]

<i>kitshela, verkitshela</i>	kapot snijden
<i>knashe</i>	veel en vroegtijdig (voor 't rijp is) fruit eten
<i>meije, een méi make</i>	een krans om 't hoofd doen
<i>kalle</i>	kouten, gemeenzaam spreken
<i>zig genieëke</i>	durven. <i>Hae genieëkt zig neet bie mig te komme.</i>
<i>zig begâje</i>	zich vuil maken. <i>Hae haet zig lieëlik begaajt!</i>
<i>zig begâje</i> (fig.)	te veel eten of drinken. <i>Hae begaajde zig, hae koos neet mieë.</i>
<i>shtiepe, de boum shtiepe</i>	den boom stutten
<i>shleipe</i>	sleuren. <i>Hae lieët alles shleipe.</i>
<i>mêë</i>	huren van knechten of meiden
<i>zig waere</i>	zich verdedigen

<i>schmaele</i>	schimpen, ontevreden zijn
<i>reine</i>	grenzen. <i>Mie lant reint aan 't dient.</i>
<i>dreishe</i>	dralen. <i>Hae wæt neet wat er deit, hae dreist altiet.</i>
<i>giege</i>	hijgen. <i>Hae giegt noa zinnen oam</i> (adem).
<i>rieje</i>	rijgen. <i>De shoon rieje</i> (binden)
<i>zieje</i>	<i>de mælk zieje</i> (zijgen)
<i>gräije</i>	schrijden. <i>Hae gräit wiet.</i>
<i>wegpitshe</i>	wegloopen. <i>Doa is er mig weggepitsht!</i>
<i>hoezêre</i>	wonen, huishouding doen enz. <i>Ze hoezêre same.</i>
<i>zig shoerumpen veur get</i>	zich weigerachtig maken, ongaarne doen
<i>shlökke</i>	snoepen <i>vershlökke</i> versnoepen
<i>zig toeke</i>	zich (elkander) plagen zoals de kinderen doen
<i>lieje</i>	dulden. <i>Ig kan zoi get neet lieje</i>
<i>shrafele</i>	= <i>fraatshele</i> zich vele en onnoodige bewegingen geven
<i>toeshe</i>	ruilen

[108]

Zesde soort: Telwoorden

Woorden, die dienen om de hoeveelheid der zelfstandigheden te kennen te geven, of de plaats, welke zij onder andere dezelfde soort innemen, heeten telwoorden, en wel in 't eerste geval "hoofdtelwoorden", en in 't laatste "rangtelwoorden".

Bepaalde hoofdtelwoorden

ein, twieë, drie, veer, vief, zæs en zös (Sittards), *zêve, ag, neuge, tieën, ælf, twælf, dartieën, vieërtieën, vieftieën, zestieën, zêvetieën, agtieën, neugetieën, twintig, ein en twintig* enz., *dartig, vieërtig, vieftig, zestig, zêvetig, taggetig, neugetig, hondert, doezent, miljoin.*

Bepaalde rangtelwoorden

den, de en het ieështe.   *den, de en het twieëde*
den, de en het driede   *de en het veerde*
de en 't viefde, zösde, zêvende. Den, de en 't agste. Meer echter: *den, de en 't agde.*

[109]

de of 't neugende.   *den, de of 't tieënde*
den, de of 't ælfde.   *den, de of 't honderste*
den, de of 't doezenste   *de of 't miljoinste*
den, de of 't dartigste   *de of 't vieftigste*
 enz.

Onbepaalde hoofdtelwoorden

vōl, versheije, mennig, wieënig, gei en gein, ænnig, sommig, gehieël, gans, êder, êlik, al, enz.

Onbepaalde rangtelwoorden

wievōlste, zoivōlste, middelste, læste, enz.

De verbuiging van *ein* is dezelfde als die van 't lidwoord van eenheid.

Gei enz. wordt gebruikt als volgt: *geine boum, geinen appel, gein dochter, gei paert, geinen hoot, geinen duvel.* De overige hoofdtelwoorden kunnen in 't meervoud staan, bijv. *Ze sin mit*

hun vêre vertrokke. Veer hōbbe den appel in vieve geshneje. Honderde, joa doezende minshe woaren op te bein.

Mennig, eder en êlik kunnen alleen bij een enkelvoud zelfst. naamwoord staan.

[110]

Zevende soort: Bijwoorden

Bijwoorden zijn woorden, die dienen tot bepaling der beteekenis van een werkwoord, een bijvoegelijk naamwoord, een telwoord of een ander bijwoord.

Bijwoorden:

<i>boete</i>	<i>hie</i>	<i>doa of toa</i>	<i>hieheen</i>	<i>doaheen, toaheen</i>
<i>van hie</i>	<i>van doa</i>	<i>gæstere</i>	<i>mōrge</i>	<i>euvermōrge</i>
<i>achtereuvermōrge</i>	<i>(ze blieve)</i>	<i>kort of lang</i>	<i>vōl</i>	
<i>wieënig</i>	<i>genōg</i>	<i>min</i>	<i>hel</i>	<i>vrie</i>
<i>(tamelik)</i>	<i>saemelik</i>	<i>zieër</i>	<i>te</i>	<i>tieë dapper</i>
<i>langsem</i>	<i>fienekes</i>	<i>zoi</i>	<i>angesh</i>	<i>te vergaes</i>
<i>maer</i>	<i>shtrak</i>	<i>shtraks</i>	<i>dadelik</i>	<i>aanstons</i>
<i>seffes</i>	<i>metei</i>	<i>medein</i>	<i>zoi metei</i>	<i>zoi medein</i>
<i>regtoe</i>	<i>direk</i>	<i>pas</i>	<i>zoi aeve</i>	<i>effekes onlangs</i>
<i>neet lang geleje</i>	<i>hoas</i>	<i>hûj</i>	<i>oits</i>	<i>ummer</i>
<i>noits</i>	<i>nummer</i>	<i>altiet</i>	<i>neet</i>	<i>shtællig</i>
<i>meshien</i>	<i>ummesh</i>	<i>shtieëts</i>	<i>soms</i>	<i>somtiets</i>
<i>somwiele</i>	<i>somtewiele dan</i>		<i>ongertōshe</i>	
<i>ongerwiele</i>	<i>ongerwieles</i>	<i>tezelfder tiet</i>		<i>eindelik</i>
<i>wo</i>	<i>guns</i>	<i>draer</i>	<i>traer</i>	<i>heivesh veurwatsh</i>
<i>veuraan</i>	<i>irges</i>	<i>nirges</i>	<i>gehieël en al</i>	<i>hieël en gans</i>
<i>rats</i>	<i>kaal</i>	<i>ratte kaal</i>	<i>gehieël neet</i>	<i>te same</i>

[111]

<i>gaar neet</i>	<i>bekans</i>	<i>bekans zoi</i>	<i>bena</i>	<i>achter</i>
<i>naeves</i>	<i>naeve</i>	<i>lekkerkes</i>	<i>drommels</i>	
<i>van hie tot toa</i>	<i>van hie bis toa</i>			
<i>hae is traer gewaes</i>	<i>ig bæen draer gewaes</i>			
<i>gang veurwatsh</i>	<i>of gang veuraan</i>			
<i>hae is fienekes gekult</i>	<i>woorde</i>			
<i>hae is lekkerkes toes</i>	<i>(thuis) kōnne blieve</i>			

Verder nog:

<i>verdōlt</i>	<i>allewiel (= tegenwoordig)</i>			
<i>ins of æns</i>	<i>nog æns</i>	<i>euver nuuts</i>	<i>dus</i>	
<i>wul eins</i>	<i>noe</i>	<i>vreug</i>	<i>zelje</i>	<i>laat al zêker</i>
<i>te veure</i>	<i>veurtaan</i>	<i>voorts</i>	<i>euveral</i>	<i>ongevieër</i>
<i>ver</i>	<i>wiet</i>	<i>digbie</i>	<i>noabie</i>	<i>bie toch</i>
<i>ontrænt</i>	<i>alzoï</i>	<i>irges angesch</i>	<i>teruk</i>	
<i>door en door</i>	<i>wienieë</i>	<i>aanhauwent</i>	<i>oug</i>	
<i>doreweg</i>	<i>saer</i>	<i>taenge</i>	<i>bænne</i>	<i>behauve</i>
<i>oetgezondert</i>	<i>tōsshe</i>	<i>toe</i>	<i>waeges</i>	<i>ruum eweg</i>
<i>shtief</i>	<i>just</i>	<i>rondoet</i>	<i>munjelings</i>	<i>vōrt</i>

<i>koalik</i>	<i>wershienlik</i>	<i>düdelik</i>	<i>uterlik</i>	<i>op</i>		
<i>shtillekes</i>	<i>maegerkes</i>	<i>shlepkes</i>	<i>nog lang</i>			
<i>neet</i>	<i>nog lang</i>	<i>neet van</i>	<i>aaf</i>	<i>dæk</i>	<i>avetoe</i>	
<i>no en dan</i>	<i>mit</i>	<i>om</i>	<i>nog</i>	<i>tæves</i>	<i>biezonder</i>	<i>gaer</i>
<i>onger</i>						

Blijf er af: *Blief ter van* (bijwoord).

Hae is al dæk ter tösshe gewaes = Hij heeft al veel gezien en ondervonden.

[112]

Hae kumt avetoe (noe en dan) ins toes. Hij komt nu en dan eens thuis.

Hae geit mit. Hae löpt 't hoes om.

Achtste soort: Voorzetsels

Vele bepalingen beginnen met woorden, welke de betrekking te kennen geven tusschen twee zelfstandigheden. Zij worden altijd gevolgd door een zelfstandig naamwoord of zelfstandig voornaamwoord, en heeten daarom voorzetsels.

Voorzetsels: *oet, boete, bænne, euver, noa, te, mit, saer, taenge, behauve, oetgezondert, tusshe, waeges, bie, tot, om, van, door, aan, zonger, ontrænt, neettaegeshtoande, in, veur, naeves, naeve, langs, onger, achter.*

Negende soort: Voegwoorden

Voegwoorden verbinden zinnen en zinsdelen.

Voegwoorden:

<i>dat</i>	<i>es</i>	<i>en</i>	<i>of</i>	<i>mae</i>	<i>zoi</i>
<i>wen</i>	<i>want</i>	<i>troewes</i>	<i>ummesh</i>	<i>wiel</i>	<i>dewiel</i>
<i>doa</i>	<i>terwiel</i>	<i>terwiele</i>	<i>in de wiele</i>	<i>aevel</i>	<i>neetemin</i>
<i>zoigauw</i>	<i>mitdat</i>	<i>totdat</i>	<i>bis of pis</i>	<i>tot</i>	<i>noch</i>

[113]

<i>esmaer</i>	<i>alhoewaal</i>	<i>ofshoin</i>	<i>nochtans</i>	<i>doch</i>	<i>omdat</i>
<i>opdat</i>	<i>ieëdat</i>	<i>ieë</i>	<i>zoials</i>	<i>geliek</i>	<i>veurdad</i>
<i>veur</i>	<i>went</i>				

Of wordt ofs voor te of toe, bijv. Hae weit neet ofs toe content bæs. Hae vraagt, ofs te hie blis.

Tiende soort: Tusschenwerpsels

Tusschenwerpsels zijn klanken, die òf eene sterke gemoedsaandoening uitdrukken, òf dienen om iemands opmerkzaamheid te trekken, of een geluid nabootsen.

Tusschenwerpsels: *o, och, helaas, ocherm, foej, ach, ha, ei, hé, pst, st, pöf, paf, pij, krak, krik, bong, pang, marsh, heisa, hõpsassa, hûj, jae!, shliepoet!*

Namen der dagen: *zondig, moandig, deensdig, goonsdig, donderdig, vriedig, zoaterdig.*

Hae kumt e vriedig of *Hae kumt taenge e vriedig* 'Hij komt vrijdag.'

Hae kumt 't vriedes, 't 'sgoonsdes, 't zondes, 't 'smoandes.

Hae kumt 't 's teensdes, 't 't tonderdes, enz. 'Hij komt 't Vrijdag', enz.

[114]

Spreekwoorden en zegswijzen in Beek bekend en gebruikelijk

Alle gô dænges¹⁶ drie.

Alle gô zâke drie.

Angerhauve man en eine paeshkop.

Hae is in de pitsh (verlegen).

Hae zit in de pitsh.

Het roesht hōm ('em) e bitje (niet goed bij verstand).

Dat haet er al weer agter de rōgh (dat is weer voorbij).

Van huid tot te voot. Van kop tot tieën.

Dae veur kumt, dae veur meult.

Hae lieët 't litshe. = Hij werkt hard, of hij verteert veel.

Veer loaten hōm zienen toemel. Wij laten hem z'n vrijen wil.

Hae vershteit er gei(n) loit van. Hij verstaat er niets van.

Hae is noe ter door. Hij is nu gered.

Hae is ter van door. Hij is op den loop.

Dat haet er aan zien brook. Dat moet hij betalen.

Hae vilt van Jōtten op Jennen of Hae vilt van den hak op ten tak of

Hae vilt van den os op ten aezel.

Al kumt 't van de zak of van de binjel, hae wult 't maer vershaft hōbbe. Dat zegt men van iemand die veel eischt.

Vōl beloave, en wieëinig gaeve deit te gekke van vruide laeve.

Aan angermans laer is 't goot rême shnieje.

Het is eine koaë kretzer = Het is e koat hoar = Het is e shpoik.

[115]

In 't land der blænjen, is Einoug Keuning.

Hae haet al die shout oetgelekt. (schuld betaald)

Den haeler is neet baeter es te shtaeler.

Hae haet al vief krutskes op te rōgh (in de 50 jaar oud).

't Is ein regde kuumshōtel. Eene vrouw, die graag kermt.

Hae haet 't achter de moe. Hij heeft 't achter de mouwen.

Dae in zien jong joare te paert rit, mōt in zienen auwen daag te voot loupe.

Es men 't water in de pōt mōt drage, dan hilt 't neet terbænne.

Es me de kat op 't shpek bingt, wult ze neet vraete.

Es de katte vōrt zin, dansen de muus op toafel.

Hae is lank van shtiel. Hij heeft veel te zeggen.

Hae is kort van vaeshe. Hij is gauw kwaad.

Hae zal waal get water in ziene wien doon.

Hae is kort trachter (erachter). Hij heeft niet veel voorschotten.

Hae haet gein hoar op te tenj. Hij durft niet spreken.

Dat is ein blōtsh. Dat is een goede sukkel van een vrouw.

Es me maer distels zieët, kan me gein terf mieëë.

Om te mieëë mōt men ieësh zieëë.

---

¹⁶ Schrijffout voor *dænger*?

*Ens volop is toch neet altiet ermoot.
Hae heuërt de Pêringe in England hoosten en
Hae zuut 't graas wassen.
Wo me kapt, doa valle shpieën.
Het is eine lieëlike vriebûter.*

[116]

*Lansem geit zêker.
Wie hoiger gelieërt, wie ieëder verkieërt.
Hae hilt ein oug in 't zeil.
Hae wit waal, wat er drift. (wat hij doet)
Die twee trække ei zeil (die twee zijn eensgezind).
Get door de vingers zeen, of: ein uigske toedoon.
Eder möt veur zien eigen deur kaere(n).
Het hænkende paerd kumt achteraan.
Het gelt is de shpil, wo alles om drieët.
Hoigmoot kumt gemeinlik veur de val.
Het veugelke flöt, wie 't 'em gelieërt is.
Dae man zit op shwart zoot.
Hae zit op heite koale.
Hae is door de houte meule gegange of
Hae haet geshtopt = Hij heeft slagen gekregen.
Tiet is gelt.
De roijen haan is euver zien hoes gevloage beteekent: Zijn huis is afgebrand.
Dat zin mig noe teuën!
Dat is e shoin aanheuëre!
Dat is eine shtomme ridder.
Hae löpt te lamp oet. = Hij wordt bedrogen.
Hae shteit mit de rögh noa de shtek.
Het is e roe shoap = Het is een ruw schaap.
Noe zit er mit te henj in 't hoar. Erg in den brand.*

[117]

*Hae löst zie naat en zie dreuëg. Hij is goed aan tafel.
Hae löpt door dik en dun.
Hae is al hot en haar gewaes.
Men möt neet möshele rôpe, veur ze aan lant zin.
Men möt 't vel van de baer neet verkoupe veur dat men hōm geshoaten haet.
Nû (of nûj) hieëre, nû wette.
Klein dêve hingt men op, en groite lieët me loupe.
Es t' ein kô biest, shtaeken de angere de shtart op.
Wat de kop vergit, mötte de bein misgelje.
Zien eijer hōbben altiet twee dōr in.
Hae is noe getukt. Hij is nu stil.
Baeter de man zelf, es te boa en twelf.*

*Bakken en broeë¹⁷ lökt neet altiet aeve good.
Wie korter bie Roime, wie shlechter Krist.
Ig zal hōm op te heuëgde hauwe.
Die twieë knâgen aan eine knoak.
Het hoes light 'm op te tieëne (Hij kan het niet verkoopen).
Dat is water op zien meule.
Dae op klein kanger möt passe, kan gein ouge genög hōbbe.
Dae neet wirkt, moag oug neet aete.
In de kleinste vater, zit te besten honing.
Dat is vōl gedruus en wieëinig wol.
Dae neet te roaën is, is oug neet te helpe.*

[118]

*Hae vershlit mieë aan de vaan, es de processe waert is.
Hae haet zie leste leit nog neet euverbragt.
Wie hoiger de boum, wie dêper de val.
Het is te laat te pöt gevōlt, es 't kauf verdronken is.
Wae neet wult heuëre, möt maer veule.
Baeter eine vōgel in de hant, es tieën in de löcht.
Baeter hel gebloazen, es te mont verbrant.
Hae is oet te hæl gekroape, wie der duvel shleep.
Hae zal 'em met oapen erm ontfange.
Wie der duvel is, zoi vertroet er zien gaste.
Hae zal 'em de shteel zætte - Hij zal 't beter doen.
Hae haet zie wittebroet 't ieështe gaete.
Noa eine shpaerder kumt eine vertaerder.
Wie de auwe zænge, zoi piepen de jonge.
Onregvaerdig goot, gediet neet.
Hae hilt van den hōb en de krieg, mae neet van de gaef.
Kriegen is niks, mae hauwen is te kunst.
Doa zit mig einen in de waeg.
Den dokter zal de kranke nog e lepke drop zætte.
De waar mot te las (last) drâge.
Hae haet te pik op mig. = Hij is boos op mij.
Ze hōbben dae man lieëlik geshoare (geplōkt).
Hae shpiet vuur en vlam. Hij is erg boos.
Alles kumt oet, al brængen 't de aesters en de krauwen oet.*

[119]

*Zie laeven hingt aan eine zieje vaam.
Doa ligkt 'em nog get op zinne maag.
Dae shtein wult mer neet van zin hart aaf.
Wae neet shterk is, möt shlum zin.
Mit te moat, womit geer inmaet, zal ug oug oetgemaete waere.
Oardeilt neet, opdat geer neet veroardeilt waert.*

---

¹⁷ Schrijffout? Roebroek schrijft elders *broeë*.

Dae 't ungeste oet te kan wult hōbbe, krigt ten dæksel op zien naas.
Hae shpeelt mit oape kaart.
Klein kænger hōbbe groite oire.
Hae is in den aap gelogeerd.
Ze laeve same op te beste voet.
Hae haet zien shōpkas op 't dreuëg.
Hae geit alle daag op ze pintje.
Hae is van alle merten te hoes.
De mōrgesshpoot deit te gansen daag goot.
Noa raenge kumt zonneshien.
Hae haet zienen tied groit neuëdig (Hij heeft niet te veel om te leven.)
Zie haet neet te gō mōtsh op. Zij is niet wel gemutst.
Hae löpt mit 't hōltje. Hij is niet wel bij 't hoofd.
Hae zuut neet wiejer es zien naas lank is.
Hae haet gein oire aan ziene kop. Hij is ongehoorzaam.
Hae hilt 'em veur 't lepke. Hij houdt hem voor den gek.
Hae deit zich neet gaer pien. Hij werkt niet graag.

[120]

Alles op zienen tiet en bōkeskook in den hers.
Hae haet kiggelmoos gaete. Hij doet niets dan lachen.
Köln en Oake zin neet in einen daag geboet.
Goot euverlægh is 't hauf werk.
Het is einen ongeluivigen Thommes.
Ze shikken 'em van Pontius noa Pilates.
De ouge zullen 'em waal oape goan.
Me kan gein twieë hieëre te geliek dēne.
Doa shoelt get achter. Daar schuilt iets achter.
Hae mōt door eine zoeren appel biete.
Hae boet kashtelen in de löcht.
Dae de pot brikt, mōt de sherven betale.
Hae haet tat op touw gezat.
Wae de shoon past, trekt 'm aan.
Hae haet 'm in 't loit. Hij heeft hem in 't oog.
Hae zit mig in mie vaarwâter,
Hae shut mig onger mien doeve.
Einen aezel shteuët zig gein twieëmoal aan dezelfde shtein.
De boag kan neet altiet geshpanne shtoon.
Hae maakt er korte wette mit. (mette)
Hae deit 't op zien eigen hōltje (zijn hoofd volgen)
Dartieën is 't ongelöksgetal.
Wat te regse hant geuft, moag te lænkse neet wēite.

[121]

Get veur de vot shtoite. Iets ten halve doen.
Ælf is 't gekkenommer.
E klein gewin bringt veurdeil in.

*De pot verwit te kaetel, dat hae shwart is.
Het is ein profieët, dae broit it.
Doa zal geinen haan noa krieëë.
Hae kletst in 't hondert = Hae lult op sop.
Ederein wit 't bæst, wo de shoon 'em pitsht.
Dae de kô aangeit, pakt ze mit te shtart.
Hae wit van oer nog tiet.
De veurzichtigheit is te môder van de pasteleinekroam.
Die vrou kan goot bare bænge. Die vrouw kan goed en lang praten.
Alle beginsels zin meujelik.
Men môt 't iezer shmêë, es 't heit is.
Es men einen hont wult shloan, haet me gauw eine shtek vonge. (gevonge).
Alle hout is gei tummerhout.
Hae shleit te nagel op te kop.
Nûj bessems kaere shoin.
Einen auwe voorman heuërt nog gaer 't klatshe van de shmik.
Den appel vilt neet wiet van de boum.
Onkroet vergeit neet.
Me kan gein iezer mit henj braeke.
Me vingt gein roize, zonger dôr.
Wie kaalder, wie riejaalder !*

[122]

*Hae laeft op eine groite voot.
Dat kumt oet zie koaker.
Hae haet de plaat gepötst. Hij is op den loop.
Het vuur wurt 'em aan de shêne gelagt.
Het bæste paert shtrûkelt wul æns.
Hae haet 't mets in 't verke loate shtaeke.
Hae huit op te kaetel, dat den hingel dâvert.
Hae is van Lotje getikt. Hij is niet wijs.
Hae haet eine shlaag van de meule. id.
Dat is ein auw rat. Hij is erg slim.
Hae haet kook geroake. Hij weet 't geheim.
Dae vent haet eine rômmel te min.
Hae lieët Gots wâter euver Gots leim loupe.
Dat is e veugelke veur de kat. Hij moet sterven.
Hae heuërt e veugelke fluite, mae hae wæt neet, wo 't zit.
Wo 't hart van vol is, löpt te mont van euver.
Ein ongelök kumt zeljen allein.
Hae is altiet haenke veurop.
Hae is van zienen teks aaf.
Hae is door e noaljeloak gekroape.
Hae haet altiet vief veur. Hij heeft protectie.
Det is bôter aan de galling geshmeert.
Hae is op ziene klapshtool.
Men môt 't tekske buige, es 't nog jonk is.*

[123]

Ein ongelök kumt te paert en vertrekt te voot.
Honger is te bæste koak.
Dat is eine nagel aan zien doidskæst.
Dat is ein eppelke veur den doosh.
Hae haet te polfer neet oetvonge.
Völ kleintjes maken ei groit.
Jan krigt twieë boterhamme, mae Klöske möt mit ein opshprænge.
Wat shteis te noe te druime?
Dae wæk haet ein zieël in. (van binnen niet gaar)
Dat is nog in wie zek. (nog onzeker)
Die hin haet voel gebreut.
Het zal nog shtöbben, ieë 't zoi wiet is.
Dat is mosterd noa 't aete.
Ig zal 't hōm lauw make.
Dat is mig ter door gegange. = vergeten.
Het is neet al gout wat blinkt.
Ig hōb get oetshtoans mit tat hieërke.
Dae jong haet e kûke in de naas.
Veer mötten òs række, noa òs dække.
Hae shpringt wiejer, es zinne shtaaf reikt.
Bie dat menneke zit Lazarus in de shuur.
Hae haet in de nêtele gelagt.
Hae haet zig lieëlik gebrant.
Hae haet zig oet te voete gemaak.

[124]

Hae lieët zig shleg gezæghghe.
Hae breut op voel eijer. = Zijne plannen kunnen niet uitgevoerd worden.
Hae haet 't hoig in de bol. = Hij is trotsch.
Hae shnit hōm lieëlik. = Hij is erg trotsch.
Hae krypt zig fameus. = id.
Doa is gein huuske, zonger kruuske.
Hae lieët de miljt oet.
Doa wäjjen de brieëme nog euver.
Ig zal 'em get hooste = Ig zal 'em get roize.
Hae kan mig geshtoale waerde.
Hae kan mig geklaut waerde.
Ig zal 'em ein hentje draan hauen = Ig zal 't 'em belætte.
Ig zal 't 'em op 't trepke læghghe.
Ig zal 'em de litsh oplæghghe. (straffen)
Ig zal 'em op de löcht brænge. (aan de deur brengen)
Ig zal 'em de pas aafshnieje. (te gauw zijn)
Hae haet zien erten oet. = Hij staat niet meer in de gunst.
Noe haet 't: Pompen of verzoepe.
Ze hōbben hōm drom geleit. (Gefopt)
Hae haet 't lieëlik loate lighghe.

Ze zeen 'em komme. (Ze zullen hem foppen.)
Hae haet 't lieëlik laote lighghe.

[125]

Noe zal dig den drommel neet wille.
Noe ploagt tig de shnieder. Noe ploagt tig de koekoek.
Noe ploagt tig den drommel.
Noe loat 'em maer shelje. (Dat zegt iemand die zijn doel bereikt heeft.)
Noe is 't vuur in 't taak.
Doa is ein hoar in de bôter.
Veer zulle waal vaerdig waere. (akkoord worden)
De vrou haet de brook aan. (de vrouw is meester)
Het is nog neet hoaleuver. (Het is nog niet gedaan)
Het is einen ertenteller. (een gierigaard)
Dat dingske krigt eine shtart.
Wie er mig in de bösh reupt, zoi roop ig hōm droet. = *Wie er mig veurgeit, zoi kom ig hōm nao.*
Die twieë betale zig met geshloate bûle.
Doa zal ig 'em e shpengske veur shtaeke. (beletten)
Dae 't kleint neet begaert, is 't groit neet waert.
Alle dage e drötje, is einen hummesmoe in 't joar.
Hae geit goot in den haam. = Hij werkt goed.
Hae is bie de bok. = *Hae is bie der hant.*
Hae haet kliejen in de tesh.
Hae kan mig op mien huit bloaze.
Hae geit de gaert aaf. = Hij sterft.
Hae shtinkt noa de shöp. = Hij zal weldra sterven.
Hae geit noa Pêringelentje = id.
Hae mōt altiet 't hoig woort hōbbe.

[126]

Hae zal hoas testamentêre. Hij zal weldra sterven.
Hae haet boni gemaakt. = Hij heeft veel verdiend.
Ein ongelök is gau komme.
Een ongelök kumt zeljen allein.
Hae zal zig waal koesh hauën.
Hae zal 'em in de hoare vâre.
Hae zal 'em noe katoen gaeve.
Hae zal 't noe loate litshe.
Hae zoat mig achter de vaere.
Hae löpt zig éin. = Hij zal kwalijk varen.
Hae is neet op ziene mont gevalle.
Hae is neet bevroare. = Hij is niet bang.
Hae haet eine kop wie eine piepert. (rood van kleur de wangen)
Hae haet de hæl gebloaze. = Ook zeer rode wangen.
Hae is in de boine. = Hij heeft zich vergist.
Hae is neet rief gevalle. = Hij bedeeft zich flink.

Hae is neet vies gevalle.
Hae wit wat te bôter kost.
Hae zal 'em bôter derbie doon.
Hae haet ein blaun geloupe.
Hae haet zig ein achterdeurke oape geloate.
Hae jeugt 't wâter van zien meule.
Hae geit ten hook om. = Hij gaat sterven.
Hae lieët 't wâije. = Hij leeft vlot.
Hae lieët alles onger de veute lighghe.

[127]

Es me van der dûvel shprikt, dan is er kort bie.
Alle bâten helpe zag te wouf, en shlikde ein mögh aaf.
Hae is op ten dräi / Hae is op rabot / Hae geit preuve = Hij is aan 't verteren / Hij is erg verkwistend. / Hij bezoekt de herbergen.
Arbeit verwermt, luiheit verermt.
Altiët get anghesh, is zelje get goots.
Aafguns kiekt shael.
Ermoot zeukt list.
Aanzeen deit gedænke.
Ermoot is troef bie dat ménke.
Es 't goot is, möt men 't goot loate.
Hae haet altiët jeuk. (Gelt te min, honger of doosh te vōl)
Es 't raenget en de zon shient, dan is 't kirmes in de hæel.
Es te hêmel invilt, blieven alle mösschen doit.
Al te goot is allemans gek.
Es men euver den hont kumt, kumt men oug euver de shtart.
Es de kænger hun zin kriege, dan hûle ze neet.
Es êder veur zien deur kaerde, dan woaren alle shtroate shoin.
Het zin lekker neut, es ze gekraakt zin.
Hae maakt zig bang veur ongelagde eijer.
Hae koos bein mâke! = Hij kon hard lopen.
Het is eine veerkentige! = Het is eene ruwe strenge vent.

[128]

Baeter dænke, dan zægkge.
Bôter bie de vōsh. = Contant betalen.
Het möt baeshten of buige.
Baat 't neet, dan shaat 't neet.
Hae haet eine bok geshaote. = eene fout begaan
Baeter te vreug, dan te laat.
Shtrak is de baan kloar. = Straks is het tijd.
Dae der dûvel wult banne, möt zellis rein zin.
Dat hōbs te aan geinen douve gezagt.
Hae shtikt zien naas eueveral in. (Hij bemoeit zich met alles)
Hae liët te kop hange. = Hij is moedeloos.
De pōppe zin al aan 't tanze. = Het is reeds begonnen.

Den hont in de pot vænge. = Noa 't aete komme.
Doavan kan de shouw neet blieve rouke.
De boel geit op shlöfffe. (Achteruit)
De noit deit ein aut wief dråve.
De henj oet te moe shtaeke. (Goed werken.)
Dae man haet te kouw op. (Hoogen hoed.)
De lup loaten hange. = Zuur kijken. Ontevreden zijn.
Dat is eine shpegel veur angere. (Waarschuwend voorbeeld)
De ouge zin groiter es te boek. = Erg begeerlijk.
Dae 't langste laeft, krigt alles.
Hae haet zig de vinger verbrant. = Eene fout begaan.
Het is eine roewe shöt. = Een ruwe vent.

[129]

Dae 't kortste bie 't vuur is, wermt zig 't bæste.
De kooshte shtaeken hõm. (Hij heeft het te goed.)
Hae möt te zak lappe. = Hij moet betalen.
Dat wæt Got! = Dat is een duistere zaak.
Dat is eine shuunshe! = Eene slimme deugniet.
Hae haet ein blauw geverft. = Een leugen verteld.
Men möt de kirk in 't midde loate. = Niet 't uiterste vorderen.
Dat is mig eine shtaeve! = Een domkop.
Dat is eine keukepieëter! = Een man, die zich met de keuken bemoeit.
Dat is neet ommezus. = Niet zonder reden.
Doa is der dûvel los.
Dat möt de gõë mit te koaë misnête.
De gelaegenheit maakt ten deef.
De wiesheid in pacht hõbbe.
De vogel is gevloage.
Dat is maer loezezauf. = Dat is niets waard.
Den achterhaam trække. = Zijne beloften intrekken.
De vos verlust waal zien hoar, mae neet zien shtreek.
Jan haet ze! = Jan is ziek.
De vōgel kænt men aan zien vaere.
De pap is verzaute. = De zaak is bedorven.
Door d' ein oir in, door d' anger oet.
Dat haet kop nog shtart. (Geen zin.)
Hae zal dig te tenj loate zeen.

[130]

Hae is gans oetrei of oetrein. = Hij is geheel bedroefd.
Der dûvel shit altied op te groiten hoip.
Wae neet te roaën is, is oug neet te helpe.
De kō shteit op te zōlder. = De koe geeft geen melk.
De kō shteit dreuëg. = idem
De sop is te breu neet waert.
Dat is mig de pien neet waert.

Dat is ein vaeg! ein hællevaeg! = Een kwaad wijf.
Dat zal 'em zoer opkomme. = Dat zal hem verdrieten.
Dat zal 'em nog æns opbraeke. = idem.
De wæntj van achtere is gôë shpoot.
Dae zien echtershte verbrant, môt op te bloare zitte.
Dae hōm wult fōppe, môt vreug opshtoan.
Den doit haet altiet ein oirzaak.
Dae vōl zaet, môt vōl weite of vōl lêge.
Dae neet kumt, hoof oug neet weg te goan.
De waerelt is vol pien, en éder haet ter zien.
Dae alles wult hōbbe, krigt niks.
Den einen aezel shult ten angere veur langoir.
Doog te ougen op of waal de buul.
Dae bang is, is gauw gejaagt.
Dat deuntje haet er al dæk gezōnge.
De shpeelman zit nog op 't taak. = Daar is nog vreugde.
Het veugelke, dat te gauw/vreug flöt, krigt te kat.
Hae is al geshtêvelt en geshpoart. = Gereed om te vertrekken.

[131]

Ein kat in de zak koupe. = Bedrogen worden.
Doa beelt kat nog hont noa. = Dat blijft geheim.
Dat is ei pot naat. = Dat is van dezelfde soort.
E laeven es ein oardeil. = Een groot gedruisch.
Hae haet eine gōë gêvel aan 't hoes. = Een dikken, langen neus.
Dat is e shterk shtök op ein auw brook. = Wonder voorval.
Doa is gein zauf aan te shtrieke. = Er is niets aan te doen.
Ein eike of ein eppelke mit êmes shælle. = Een twist vereffenen.
E gelök bie ein ongelök.
Hae rit e wies paert. = Hij handelt slim.
Hae rit e gek paert. = Hij handelt dom.
Doa is gei væt aan te râpe. = Daar is niets te verdienen.
Doa is vōl kaaf onger zie koare.
Hij deit get terbie. = Hij overdrijft zeer.
E shwaegelke in twieë shpliete. = Overdreven spaarzaamheid.
Dat is ein koa shpæn. = Een kwaad meisje.
Doa is geine pot zoi sheif, of toa past einen dæksel op.
Ein vlêgende krauw vingt mieë es ein zittende.
Den eine zinne doit, es den angere zie broit.
Eigen haert is gout waert.
Doa is get in oarwege. = Daar is iets in aantocht.
Eder môt zie pekske zellis drâge.
Zâte lûj en gekke zæghghen de woarheit.
Doa is nêmes dae ôs jeugt.
En doamit is oos leetjen oet.
Ein vroulûjhant en eine paeshtand, moage noits shtil shtoan.

[132]

Doe bæs te laat opgeshtange. = De kans is verkeken.
Gelt in de Maas shmiete. = Onnoodige uitgaven.
Dat is groite parade, maer klein garnizoen. = Kale opschik.
Gó vrunj blieve zig oet te tesh.
Geliek vieë, lekt zig.
Dae haet get achter zig goan. = Die is erg trotsch.
Hae wæt van toete nog bloaze. (van tuut nog bloas)
Hae shleit maer drin, wie Paulus in de Krænte = Zonder overleg.
Bejten is 't bleumke van 't törp. = Het schoonste meisje.
Het vershtant kumt neet veur de joare.
Hae is goot beshlâge. = Kundig zijn, of veel geld hebben.
Hae shprik Fransch wie ein kô latien.
Hae shprik Fransch mit hoaren op.
Hae kumt kaal van de reis.
Hae is te keuning te riek.
Het hingt aanei wie klet.
Hae zit wie ein loes tösshentwieë naegel.
Heuëren en zeen zou êmes vergoan. Als er geraasd wordt.
Dat is eine nagel aan mien doitskæst.
Hae haet vól noiten op ziene zang.
Dat muuske haet eine shtart.
Dat is êmes van de nâte gemeente. = Hij drinkt graag.
Hae haet nog gein shænk gehat. = Hij is niet sterk.
Hae is neet mak. = Hij is streng.
Hae kumt shmaal van de reis!

[133]

Het is maer shöddukul. = Slecht bier of slechte wijn.
Wie auwer, wie gekker.
Het is maer eine weet.
Hae kumt van sint Jan en wæt nirges van.
Hae haet te mont toes geloate. = Hij spreekt niet.
Ze höbben hōm eine lieëliken tant getrokke. = Een groot verlies.
Hae haet eine shnook gevange. = Natte voeten.
Hae haet de pupsh. = Hij is ziekelijk.
Het is eine regde wæntjbuul. = Een erg trotsch man.
Hae laeft es Got in Frankriek. = Zonder zorg.
Hae is bæne. = Hij is rijk.
Dat is al gebakke. = Dat is reeds klaar.
Hae bit neet erg. = Hij heeft er niet veel zin in.
Dat gebeurt in 't joar ein, es ten uul praekt. = Nimmer.
Het is ein beerpens. = Hij drinkt graag bier.
Het is ein brandewienskroek. = Hij houdt van brandewijn.
Het is eine shlumme vōgel.
Hae haet ein hart, wie eine shtein. = Hardvochtig.
Het is eine zauëlaer, eine sajelaer, eine proatvader.
Het is einen ermen hans. = Een sukkelaar.

Hae is zoi kaal es ein loes.
Hae krabt zig achter de oire, wo 't hōm neet jeukt.
Hae haet te bein mit möghghevæt geshmeert.
Hae is nog neet dreuëg achter de oire = Zonder ondervinden.
Ongelökke zin koa kanste.

[134]

Ziene wil shteit achter de bessemshtek. = Niets te bevelen.
Zoi zak, zoi zoatgoot.
Wat hae wegwurpt is 't oprâpe neet waert.
Wiet van hie, is altiet riek.
S. is ein krom lætter.
Shlum lû læghghen oug al in de nêtele.
Soart bie soart, zag ter dûvel, en zat zig op eine shouëvaeger.
Shrief dat maer onger dien shoon. = Reken niet op betaling.
Men kan neet alles zæghghe, zonger te shpraeke.
Lêver eine gaudeef aan mien klænk, es êin loestervænk.
Hae zit op môdersveule.
Achterom is 't Kirmes.
Achter einen auwe shtok is 't goot shoele.
Es de shöpkes weije, blaeke ze neet.
Es me de kô niet kant, zou me neet weite, wo het kauf vandan kumt.
Dae vleuë wult vange, mōt gau zin.
Doa zit er noe mit zien gebakke paere. (of proeme).
Dat is nog geine kattendrek. = Dat is geene kleine som.
Dae 't wæt, mōt 't maer zæghghe.
Dae 't lank haet, lieët 't lank hange.
't Ieështe gewæn, is kattedegeshpæn.
Goot aeten en drænken is ten hauve kost.
Hoastige shpoot is zelje goot.

[135]

Het zal zig waal dôke, zag de waever. = 't Zal wel lukken.
Ziene kop zal 'em neet mieë pien doon. = Hij is dood.
Ze begint al euver de shouwers te kieke(n), of
Ze begint al om te kieke (aan vrijers denken).
Ze laeven es kat en hont. = Vijandig
Zoi meug es kau pap. = Vervelend.
Hae krigt ein appelflaute. = Hij krijgt 't op de zenuwen.
Ze mets shnit aan twieë kante. = Hij verdient van twee zijden geld.
Zoi pot, zoi dæksel. = Beide deugen niet.
Zig zoi shtil hauë es e muuske.
Zoi gelaeft, zoi geshtörve.
Ze lighghen onger ein dække.
Zoi zænge ze neet, es ze van Aldenhoave komme.
Wat ig neet weit, maakt mig neet heit.
Wae get verdeent, mōt get hōbbe.

Wat goot is, möt me goot loate.

Zhwetsen es einen avekaat.

Wo 't volk is, is oug de naering.

E bitje te laat, is vōl te laat.

Wat 't oug neet zuut, deit 't hart gein pien.

Wo 't verken hieël aan de zōlder hingt, dougt 't neet. = Bij al te zuinige lui is de keuken schraal.

Wo dae gezaeten haet, hoeft zig nêmes mieë te zætte = Het is een goede eter.

Hae is schlecht aankomme. - Er is gem een ongeval overkomen.

[136]

Hae is al vreug op te lappe. = Hij is vroeg op reis.

Van twelfoere bis middig. = Nooit.

Van wien krigt men luus. = Wijn drinken maakt arm.

Van laer trække. = Betalen.

't Væt shwömt altiet boave. = Rijken gaan voor.

Vōl verkes mâken 't shpeulsel dun.

Get in den erm hōbbe. = Zeer sterk zijn.

Wo niks is, verlust de Keizer zie recht.

Wo e begin is, möt oug ein ænj zin.

Van 't kleint kumt me tot 't groit.

Van 'tzelfde lâke ein brook kriege.

Van de noit ein deugt mâke.

Van eine vingerlank einen ermlank mâke.

Het is eine laeren Ties. = Harde en taaie koek.

Het is geketst. = Het is mislukt.

Twieë Judde weite, wat eine bril kost. = Even slim.

Te dom om veur den dûvel te danse. = Uiterst dom.

't Is altiet 'tzelfde deuntje.

Het is eine Juddentoer. = Uiterst moeilijk.

Oet 't oug, oet het hart.

Het is evangelie. = Het is waar.

Tösshe twelfen ein zin de heksen en de shpoike op te bein.

Paert, die de hâver verdêne, kriege ze neet altiet.

't Is toa alle doag: penneke væt! = Zij leven goed.

Hae shteit goot in de pas. = Hij is goed gezien.

[137]

Det geit op 't heilig oug. = Dat is ten naaste bij.

Op de shmag loupe. = Schuinsloopen.

Op te kop noa hoes gaan. = Dronken zijn.

Riekman's kænger zin gau groit. = Huwbaar.

Shnit men zien naas aaf, dan shangeleert me zie gezicht. = Kwaadspreken van eigen familie.

Hae klaagt shtein oet te gront. = Al te zeer klagen.

Shpek en broit, shloan den honger doit.

Hae zit op te deuk. = Hij heeft wonden.

Ongervænging is de bæste meister.

Op hōm is neet te shtōkke. = Hij is niet te betrouwen.
Euver zien naas shtoan te kieke = Verlegen zijn.
Op ei bein kan me neet goan. = Aansporing om een tweede glas te drinken.
Op zien ælf en dartigste. = Best = Volmaakt.
Men mōt laeven en loate laeve. = Niet 't uiterste willen.
Men kan 't neet altiet op te woag læghghe.
Mit ten hoot in de hant, kumt men door 't ganse land. = Beleefdheid verkrijgt alles.
Men moag e gegaeve paert neet in de moel kieke.
Doa hōb ig 't mient neet van. = Dat begrijp ik niet.
Men mōt 't buimke buigen, es 't nog jong is.
Mit te potlaepel (paplaepel) ingaeve. = Bevatteijk maken.
Mörge möts. = In 't geheel niet.
Mit dobbel kriet shrieve. = Teveel rekenen.
Hae kumt mig neet mieë onger de naegel oet.

[138]

Hae haet inne langen erm. = Hij heeft veel te zeggen.
Vreug riep, vreug rot. Vreug wies, vreug zot.
Veer laeve waal van eine Got, mae neet van eine minsh.
Me kan neet gāpe taenge ein oavesmoel.
Nog taal nog teike gaeve. - Dood schijnen.
Niks aafshloan es vlêge. (Zig neet weigerechtig mâke.)
Hae verlust kap en kōgel. = Hij verliest alles.
Me wurt alle daag einen daag auwer.
Me wit neet, wie e dubbeltje rolle kan.
Mit te deur in 't hoes valle. = Plotseling met iets beginnen.
Me mōt minsh zin en blieve. = Altijd redelijk.
Hae is mit ten helm gebaore. = Zeer gelukkig.
Me mōt weiten te gaeven en te numme.
Mit laeg henj kan me niks aanvange.
Lank en shmaal, dat shteit zoi kaal.
Loat te wæntj maer wäije.
Lög geriskeert is hauf gewōnne.
Loup noa de moan en plök shtarre! = Ga heen.
Dae is oug drie daag out! = Die is zo dom niet.
Loup noa de pōmp! Shaer dig eweg!
Klein kænger, klein leit; groite kænger, groit leit.
Kort en dik, shteit neet shik!
Kumt tiet, kumt roat!
Emes mit e geshælt shtekske wegshikke.
Ig zal em in 't oug hauwe. = In 't oog houden.

[139]

Emes aan de shaal komme. = Iemand lichamelijk kastijden.
Euver hōl en trōl. = Te veel op eenmaal.
Hae zal dat blaublau loate. = Er niets over zeggen.
Get veur einen tuiertluit koupe. = Goedkoop.

Get veur einen appel en ein ei verkoupe. = Goedkoop.
Ig zal 'em de oire werm make. = Ranselen.
Ig zal 'em de oire weshe. = Ranselen.
Emes veur 't noatgare loate zitte. = Iemand laten zorgen.
Gó waar pris zig van zellis.
Hae kan mieë es broit aete.
Eine de læs oplaeze (of opzaeghghe). = Berispen.
Hoivaart mōt pien lieje.
Middelmoat seert de shtroat.
Kort en dik is ongeschik.
Hae hilt mieë van einen klôken erm, es van eine shtieven derm. = Hij stilt liever hoogmoed dan honger.
Ei pönt gelök is mieë waert es tieën pönt wiesheit.
Hae is nog gein piep toebak waert.
Te dom veur de verkes te heuje.
Hae is 't zaut in de pap neet waert.
Hae vrit zig op van shâgring. (van shpiet. van de guf).
Hae haet ein lieëlike tong in de mond. = Vuilspreker.
Het is nog neet alle daag oavent.
Hae haet ein lieëlike pil te shlikke.
De guf is 'em meister.
Hae is lieëlik aafgeshtooft worde.

[140]

Hae haet toa neet vōl in te brænge. (te zeggen)
Hae roukt zig ein. = Hij zal er veel schade bij hebben.
Hae shtopt zig ein. = Hij heeft nadeel. id.
Hae löpt zig ein. = Hij is ongelukkig. id.
Emes get in den haus goijen. = Iemand met iets belasten.
Emes get in de vinger dûje. = Iemand foppen.
Hae is ter düvel te shlum. (te plat). = Zeer slim.
Hae maakt zig 't laeve zoer.
Het wurt 'em nog gael en greun veur de ouge.
Ze haet eine koaë naam.
Hae verdeent nog neet 't zaut op te aerdappel.
Hae haet nog vōl leit! = Hij heeft nog veel omstandigheden, enz.
Doa löpt 'em ein aaf! = Hij vertelt iets onzinnigs.
Hae kan neet trop (er op) komme. = Hij herinnert 't zich niet.
Hae kan 't neet shmikke. = idem.
In de noit lieërt men de lû kænne.
Hae haet fien hentjes. = Hij is lui.
Hae shteit bekend, wie koat gelt.
Dat geit neet van de poes.
Hae deit mit veur hinneveleish. = Als hij verliest hoeft hij niet te betalen.
Hae deit mit veur koat. = idem
Hae is van de waeg aaf. = Hij leidt een losbandig leven.
Het begint zig te shikke. = De zaak gaat goed vooruit.
Het begint zig te make. = Idem.

[141]

Dae man of tie vrou is neet zûver. = Niet gemakkelijk.
Dae man of tie vrou is neet katsegrau. = idem
Dae man of tie vrou is neet pluus. = idem
Doa is 't neet pluus. = Daar is 't niet in orde.
Doa is 't neet in den hoak. = idem
Get aan de groite klok hange. = Iets publiek maken.
Get loaten oetbelle. = Iets publiceren.
Emes noa de ouge kieke. = Ontzag voor iemand hebben.
Emes get in de waeg læghghe. = Iemands vriendschap verbeuren.
Ze hōbbe zig in de henj gehat. = Zij hebben elkaar geslagen.
Hae haet 't op 't lief. = Hij heeft 't in den zin!
Van 't heuëre zæghghe, kommen de leuges in de waerelt.
Het is de gelieërde goot praeke!
Es 't ein hant d'anger wisht, waere ze allebei shoin.
Niks is goot in ein oug.
Dae æns wouf haet, blif wouf heite.
Het zal waal mit te shtil trom aafloupe.
Hae shtælt zig aan, es eine koaën hont.
Hae shteit bie mig nog lieëlik in 't kriet.
Hae krupt nao de piep in. = Hij gaat naar bed.
Veur êmes op ei bein shtoan.
Veur êmes oet te waeg goan.
Het is ein vrou wie ein wouk.
Zoi gezag, zoi gedoan.

[142]

Hae baet oos Lêven Hieër van 't Kruuts aaf!
Het is ein heilig vaat, es te reipe maer dôge! (of douge)
Doa hōb ig al genōg van!
Hae haet al gans gries hoar! = Hij is al oud.
In de kleinstje pōtjes zit te beste zauf.
Hae zal weite, wovandán de wæntj kumt.
Noe begint er weer shoin breuētjes te bakke.
Dat is zoivōl es eine shlaag in 't water. = Weinig.
De boek rabbelt 'em veur dit of tat te hōbbe.
E gegaeve paert moag me neet in de moel zeen.
Hae geit neet reg in zien shoon.
Water en broit mâken de kummekes (wangen) roit.
Hae haet ze mit ten dikke. = Hij is rijk.
Hae haet eine vōsh gevange. = Hij is in 't water gevallen.
Hae haet eine shnook gevange. = idem
Doa zit niks in dat kaelke. = Uiterst dom.
Van daag is get los! = Vandaag is wat te verdienen.
Ze hōbben hōm gehōlpe van 't bæt op 't shtreuë.
Emes euverduvele. = Meester over iemand worden.

*Hae wult oug al mit te groite lûj euver de baan goan.
Te vōl veur te shterve, en te min veur te laeve.
Hae sheurt ze allemoal euver eine kamp.
Hae zal ziene meester wul æns vænge!
Ieësh gedoan en doanoa bedacht, haet mennigein in 't leit gebracht.*

[143]

*Belaeftheit kost niks en wint vōl.
Het is altiet koekoek eine zank. = Immer hetzelfde.
Die vrou mōt altiet hâmer en tang zin. = Goed werken.
Dae kneg geit door 't getuug. = Op den loop.
Die maat haet ein gō moel aan de kop. = Babbelziek.
Lang vingers hōbbe. = Stelen.
Hae haet get naeve zig goan. = Erg trotsch.
Gaeven is doit, mae Hautvast laeft!
Ig mōt altiet noa zien piepen danse. = Zijn wil doen.
Hae haet gei baeter vruntje, es zien eige muntje.
Vilt Poashe in Mieërt, dan is alles verkieërt.
Wo hae shteit, doa blift er shtoan. = Een luiaard.
Emes get opbænje. = Iemand wat wijs maken.
Ig zal mien henj doa neet aan voel make. = Ik zal niet beginnen.
Hae shteit aan eine koaë kant.
Hae is gepiert worde. = Hij is gefopt geworden.
Hae geit op zin læste bein.
Veer zulle loere, wat er achter zig haet. = Wat hij zal doen.
Hae lacht mit zin hieël gezicht.
Hae maakt e sheif gezig. = Hij is ontevreden.
Het is eine Sittertse laammaeker!
Het is eine Zebedeius. = Onnoozele vent.
Wat einen dreuëge shtokvōsh! = Iemand die weinig zegt..
Het haet goot gebakke dees nag. = Goed gevoren.
Dat is gezang oet ten trechter: wie langer, wie schlechter.*

[144]

*Het is kullâge (kullashe). = Het is fopperij.
Dae man haet knobbe. = Die man is rijk.
Van alles opgrave. = Oude koeien uit de sloot halen.
Dae kaerel is gewiks. = Die kerel is slim.
Dae vent is wie water. = Die vent is bijde hand.
Dat is e kæntj van milk en bloot. = Erg gezond.
Dat is zien ploog. = Dat is zijn dagelijksch werk.
Hae shteit te kieke, wie geleint. = Hij pakt slecht aan.
Hae maakt vōl kook van ein ei!
Beniet broit wurt 't meiste gaete.
Vōl bitjes maken ei groit gehieël.
Dat is eine man van ei shtök. = Standvastig.
Ig zal neet onger angermans doeve shête.*

Het is ein ieështe weshwief! = Een klapper of klapster.
Hae vilt dadelik mit te henj in den dieëg. = Dadelik aan 't genot.
Ze zal hõre gâpert waal goot beshtaeje. = Zeer nieuwsgierig zijn.
Hae is op zienen tieën getroaë. = Hij is kwaad gemutst.
Hae is op zien aert! = Hij is blij gemoed.
Hae is dadelik op zie paert. = Hij is dadelijk kwaad.
Hae kan êmes get Judasse. = Hij kan iemand boos maken.
Hae is goot geleuëst. = *Hae haet zien tong goot geshmeert.*
Ig zeen miene geis kroepe. = Ik weet niet wat te beginnen.
Hae kan get krom pökkele make. = Zich erg vleierend gedragen.
Den appel vilt neet wiet van de boum. of: *neet wiet van de shtam.*
Môten is dwang, en hûlen is eine kængerzang.

[145]

Vergelijkingen in de spreektaal.

Zoi asserant (astrant) es de shtroat; es ten drek.
Zoi allaert es ein boingaert.
Zoi gek es e raat. Zoi gek es honderddoezent man.
Zoi erm es bodde. Zoi erm es Jöp.
Zoi riek es wâter deep.
Zoi koat es eine knien; es ein shpæn.
Zoi væt es ein kwattel; es eine breuling.
Zoi væt es shpek; es e mólke.
Zoi dom es e kûke; es einen os; es e shoap.
Zoi dom es einen uul; zoi dom es 't echtershte van e verke.
Zoi shlum es einen os; ironisch; es e verke; ironisch
Zoi shlum es het hout van de galling.
Zoi shterk es iezer; es e paert; es eine lieëf.
Zoi shterk es bodde; ironisch; es ein mögh (ironisch)
Zoi mâger es e shtök hout; zoi mâger es eine knoak.
Zoi mâger es eine shtek hout; es eine peerling.
Zoi goot es gout; zoi goot es broit.
Zoi lank es ein boingaert.
Zoi aut es te waerelt; zoi aut es Mathusalem.
Zoi aut es te waeg nao Oake.
Zoi dun es e roizeblaetje; zoi dun es ein hoarshpier.

[146]

Zoi shtom es e verke;
Zoi verlaegen es einen aezel, dae de kroam aafvilt. Ironisch
Zoi ront es ein wel; zoi ront es ein eppelke.
Zoi gezont es eine vösh.
Zoi deep es eine pöt.
Zoi shwart es root; es einen dûvel; es paek.
Zoi shwart es eine Meuër; es gruus; es eine shouwevaeger.
Zoi wit es shnieë; es kriet; es ein liek.
Zoi gael es gout; zoi gael es ein kroddel.

Zoi lansem es ein shlek.
Zoi gauw es te wëntj; es te bliksem; es ein vloï.
Zoi gauw es e mengelke leim; ironisch.
Zoi vief es wâter.
Zoi geshwank es einen hōpperank.
Zoi shwoar es loit; es eine shtein; es eine klauw.
Zoi lig es ein vaer; es ein doef;
Zoi roit es bloot; es ein keesh; es ein kraef.
Zoi greun es kervel; es graas; es shpoar.
Zoi krank es mæs (mæst); zoi krank es eine hont.
Zoi zoer es aetje.
Zoi zeut es honing; zoi zeut es sōkker.
Zoi neuëdig es broit.
Zoi reg es ein kaers.
Zoi hoig es ten toare.

[147]

Zoi groit es einen oalifant; zoi groit es ein mögh (ironisch).
Zoi vas es eine pot.
Zoi zag es e lemke.
Zoi onshöldig es ein doef.
Zoi broen es ein krishtaanjel.
Zoi shtief es eine shtek; es eine klöppel.
Zoi kromp es ein zêkel; es ein hōk.
Zoi sherp es ein noalj; es ein zuul.
Zoi rot es bodde; zoi rot es kieës; zoi rot es baantj.
Zoi rot es e voel ei; zoi rot es kaaf; es shnoef.
Zoi shtil es e lamp; zoi shtil es e muuske.
Zoi vershtenjig es einen auwen.
Zoi heit es vuur; Zoi heit es eine bakoave.
Zoi kaut es ies.
Zoi blank es silver.
Zoi dul es e kûke.
Zoi klapegtig es ein aester; es e weshwief.
Zoi wiet es eine zak.
Zoi bot es kieës.
Zoi hel es eine klauw; es eine shtein; es eine knoak.
Zoi guftig es ein shpæn.
Zoi weik es kieës.
Zoi meug es einen hont; zoi meug es kau pap.
Zoi gelieërt es eine prōfesser; es einen aezel (ironisch).

[148]

Zoi getroew es ein huntje; es eine shelm (ironisch)
Zoi dik es ein trom; zoi dik es hoar op ten hont.
Zoi dik es eine shpangekop.
Zoi shūj es einen haas.

Zoi bang es eine wezel.
Zoi vol moot es e paert.
Zoi lomp es einen Drikkes; es eine shtaeve.
Zoi douf es eine pot; zoi douf es ein kwattel.
Zoi douf es einen houte Kloas.
Zoi gries es ein doef.
Zoi glaaf es ein kâi, es einen ieël.
Zoi tieëg es leim.
Zoi blie es eine gek.
Zoi duur es gout; zoi duur es paeper.
Zoi duur es zaut; zoi duur es mostert.
Zoi gevilt es eine knien.
Zoi æng es e möghghevötje.
Zoi kloar es kristal; zoi kloar es ten daag.
Zoi zêker es get.
Zoi gölzig es eine wouf.
Zoi valsh es ein kat; es einen tieger.
Zoi greuëtsh es ein pauw.
Zoi onneuëzel es e kæntj.
Zoi naat es mæs (mæst).

[149]

Zoi zaat es e kanon; zoi zaat es einen uul.
Zoi zaat es ein oarlogsheep; zoi zaat es e verke.
Zoi woar es twieëmoal twieë, veer is.
Zoi neugter es e pasgeboare kâifke.
Zoi begaerlik es e verke; es eine wouf.
Zoi flauw es ein boin.
Zoi duuster es eine balk; zoi duuster es te kelder.
Zoi duuster es eine pot; zoi duuster es te nag.
Zoi blauw es ten hêmel.
Zoi löcht es shpons.
Zoi zûver es ein eikel.
Zoi roe es e shoap.
Zoi dreuëg es zoot.
Zoi zag es zîé.
Zoi fien es pöppeshtrönt.
Zoi belaeft es e verke. (ironisch)
Hae is zoi krek, dat er zig op eine cent zou rondvrieëe.
Die shlâ is zoi vrieë es puime.
Dat vleish is zoi tieëg es einen auwe *Jut*.
Hae vrit zoi vōl es ein mösh.
Hae haet e gezig wie ein kniep. = Hij ziet er mager uit.
Hae haet eine kop wie ein zieshôtel. = Slecht geheugen.
Hae haet eine kop wie ein reup, = id.
Hae haet eine kop wie ein baar. = id.
Hae haet eine kop wie eine kaetel. = (dik hoofd)

[150]

*Hae geit wie ein gaus. Hae gaapt wie ein mösh.
Hae zuut oet wie ein kroddel. Hae klapt wie ein aester.
Hae shtinkt wie einen otter. Hae zuut oet wie ein liek.
Hae zuut oet wie eine verjaagde. Hae shlieëpt wie einen os.
Dat past wie ein klok. Hae it wie eine shûredaesh.
Hae zingt es eine nagtegaal. Hae zuut oet es eine shojert.
Hae zupt es ein kô. Hae shleit wie e paert.
Hae shteit te kieken es einen aezel. Hae vrit es eine wouf.
Dat shteit wie ein tang op e verke.
Hae kleffert wie ein kat. De shtoof brant wie ein hæl.
Het kintje löpt wie ein bie. Hae wirkt es eine shlaaf.
Hae vloekt es eine ketter. Hae shteult es eine raaf.
Hae shrieëft wie ein wiltj verke. Hae löpt es e paert.
Hae razelt wie einen auwe man.
De boum hingt zoi vol es klet.
Hae haet ouge wie eine valk.
Hae haet honger es e paert.
Hae haet oire, wie einen aezel.
Hae loert wie eine vos.
Hae is zoi vol leuges es einen hont vol hoare.
Hae shöddelt 't aaf, wie einen hont de raenge.
Hae shteit te kieke, wie einen aezel, dae de kroam aafvilt.
Dat is zoi wiet mis, es te waeg van Oake.
Hae laeft es eine groiten Hieër.
Het is zoi breit, es 't lank is.*

[151]

*Hae lugt es eine gaudeef. Hae shpartelt wie e jonk veule.
Het is zoi vōl meugelik es eine kêmel door e noaljeloak te doon kroepe. Het is zoi vōl meugelik
es te moan mit te henj aaf te hoale.
Hae is oetgegange wie ein lamp.
Hae bökt of went er in ei mets hingt.
Hae bloot wie e ræntj.
Ze is zoi shmêrig, dat men hōr mit ein tang neet zou dōrren aanpakke.
Ze is zoi nûshieërig, dat ze hōre kop door ein shtröp zou shtaeke.
Hae shteit te kieke wie eine shtokvōsh.
Zoi breit es te shtroat. Zoi dom es eine puime.
Zoi væt es ein gaus. Zoi væt es e verke.
Zoi mâger es e geraemsh. (geraamte)
Zoi vol es graas. Zoi roit es vuur.
Zoi kaal es ein loes. Hae shlapt wie e verke.
Zoi aut es ten diksten tieën.
Zoi hoal es ein trom. E kæntj wie einen tervendieëg.
Zoi shmaal es ein lat.
Zoi shtief es ein wel; es ein trom.
Hae kikt es e shael verken in de moaneshien.*

Zoi vaal es eine Jut. Hae shteit te kieken es eine polissoat.
 Hae is zoi lui, es er groit is.
 Het kæntj wist wie eine koil.

[152]

Verschillende uitdrukkingen om 't drankmisbruik aan te wijzen.

<i>Hae is dronke.</i>	<i>Hae is bezoape.</i>
<i>Hae is zaat.</i>	<i>Hae haet vergunning.</i>
<i>Hae haet e shtök in.</i>	<i>Hae haet e shtök in de kraag.</i>
<i>Hae haet te deep in 't glaeske gekêke.</i>	<i>Hae is vol.</i>
<i>Hae is shtief.</i>	<i>Hae haet get in ein oug.</i>
<i>Hae haet op te shummel gerêje.</i>	
<i>Hae is boave wâter.</i>	<i>Hae is goot gelâë.</i>
<i>Hae haet eine gôë shtêvel drin.</i>	<i>Hae zit op 'em.</i>
<i>Hae haet 'em geshproake.</i>	<i>Hae haet 'em shtoan.</i>
<i>Hae haet ein proem in.</i>	<i>Hae haet 'em te pakke.</i>
<i>Hae haet ein shtriep op.</i>	<i>Hae haet 'em gepaert.</i>
<i>Hae haet eine roesh op.</i>	<i>Hae is knips.</i>
<i>Hae ruukt noa de flesh.</i>	<i>Hae is aan de flesh gewaes.</i>
<i>Hae haet zig geroamt.</i>	<i>Hae is goot gelökt.</i>
<i>Hae is gans van de sökke.</i>	<i>Hae haet get eweg.</i>
<i>Hae haet eine bröm derbænne.</i>	<i>Hae is goot!</i>
<i>Hae haet 'em gepreuft!</i>	<i>Hae haet goot gepreuft.</i>
<i>Hae haet pien in 't hoar.</i>	<i>Hae geit op ziene kop eweg.</i>
<i>Hae maakt emmekes. (meervoud van letter M).</i>	

[153]

Proeve van Synoniemen uit 't Beeksche dialect.

Eene klap:

<i>ein watsh.</i>	<i>flats.</i>	<i>klats.</i>	<i>oirvie.</i>	<i>vieg.</i>	<i>peuter.</i>
<i>ein paer.</i>	<i>möp.</i>	<i>paij.</i>	<i>flaer.</i>	<i>moelpaer.</i>	
<i>einen opnöker.</i>	<i>döf.</i>	<i>eine shlaag.</i>	<i>ein shmar.</i>		
<i>ein tachel.</i>					

Een prater = Een zwetser:

<i>ein ploederkô.</i>	<i>ein shwetshprie.</i>	<i>eine kuijeraer.</i>		
<i>eine proater.</i>	<i>moelert.</i>	<i>moelvechter.</i>	<i>kazelaer.</i>	<i>meumelaer.</i>
<i>eine kletser.</i>	<i>bazelaer.</i>	<i>kwekkelaer.</i>	<i>shwetser.</i>	
<i>eine ploederaer.</i>	<i>wauëlaer.</i>	<i>pratelaer.</i>	<i>bebbelaer.</i>	
<i>eine zaniker.</i>	<i>eine proatvader.</i>	<i>zeuëjelaar.</i>	<i>zeiveraer.</i>	

Een dwaas = Een zot:

<i>eine gek.</i>	<i>kwantes.</i>	<i>shoute.</i>	<i>kwiebes.</i>	<i>flökke.</i>
<i>eine sul.</i>	<i>flap.</i>	<i>flabedie.</i>	<i>flabejanes.</i>	
<i>eine labes.</i>	<i>labedie.</i>	<i>löbbbe.</i>	<i>shtöltis.</i>	<i>jök.</i>

Spreekwoorden en zegswijzen

eine jörge.   *lieris.*   *fonis.*   *shoake.*

[154]

De vreugde - de blijdschap:

de vruide.   *blietshap.*   *'t plezeer.*   *de löst.*   *de blieheit.*
de joligheid.   *'t vermaak.*   *de amusashe.*

Een dronkaard:

eine dronkaard.   *eine zoeper of zoepert.*   *eine preuver.*
eine witsher of witskert.   *eine zoeplap.*
eine drænker of drænkert.   *eine pierewäijer.*
ein brandenwienskroek.   *ein beerpens.*

Een tuin:

eine koilef.   *eine moossem.*   *eine moestem.*
eine gaart.   *einen hoaf.*

Een stijfhoofdige:

eine shtiefnak.   *eine shtiefkop.*   *e shtiefvel.*
eine paesher of paeshert.   *eine dûjer of dûjert.*
eine prattert.   *einen eivellige.*
eine waeshdriever.

Een domoor:

einen dommerik.   *eine shtommerik.*   *eine Kloas.*
einen aezel.   *einen os.*   *einen domkop.*
einen domoir.   *einen domgroaf.*   *eine botkop.*
eine lomperik.   *eine lompert.*   *einen drikkes.*
e kûke.   *eine shtomkop.*

[155]

't Gedruisch:

't shpektakel.   *'t gedruus.*   *'t laeve.*   *'t lawäit.*
de omshtenj.   *'t geböljer.*   *'t gemörmel.*   *'t gemeumel.*
't geroas.

Een knoeier:

eine knoijer of knoijert.   *eine klungelaer.*
eine foddelaer.   *eine sukkelaer.*   *eine knutselaer.*
einen treuzelaer.   *eine knoilap.*   *eine knitselaer.*

Een eenvoudige en goede man:

einen hans.   *ein sök.*   *ein reub.*   *e shoap.*
eine shlöp.   *einen ængel.*   *ein gô zieël.*
ein gô prie.

Mest:

Dialect van Beek-Elsloo

<i>mæs of mæst.</i>	<i>baeterie.</i>	<i>drek.</i>		
Menigte: <i>mennigte.</i>	<i>aantal.</i>	<i>getal.</i>	<i>köd.</i>	<i>trop.</i>
Aandeel: <i>aandeil.</i>	<i>paart.</i>	<i>deil.</i>	<i>gedeilte.</i>	<i>shtök.</i>
Kracht, macht: <i>kracht.</i>	<i>macht.</i>	<i>shtirkde.</i>	<i>vermeuge.</i>	
[156]				
Twist: <i>shtriet.</i> <i>lawäit.</i>	<i>ruzing.</i> <i>weurt.</i>	<i>oarlog.</i> <i>shpektakel.</i>	<i>omshtenj.</i> <i>kaekelerie.</i>	<i>laeve.</i>
Kunde: <i>kunst.</i> <i>knapheit.</i>	<i>kænnis.</i> <i>bekwaamheit.</i>	<i>wetenshop.</i> <i>gefiftheit.</i>	<i>gelieërtheit.</i>	
Luister = Praal: <i>pronk.</i> <i>opshik.</i>	<i>pracht.</i> <i>deftigheid.</i>	<i>seeroat.</i>	<i>shoinheit.</i>	
Tegenspoed: <i>taengeshpoot.</i> <i>ongeval.</i>	<i>taengeshtant.</i>	<i>ongelök.</i>	<i>misval.</i>	
Een troetelaar: <i>einen teutelaer.</i> <i>einen treuzelaer.</i>	<i>eine soebatter.</i> <i>eine sukkelaer.</i>	<i>einen euver.</i>		
Ervaren: <i>ervare.</i> <i>gewikst.</i>	<i>knap.</i> <i>gefift.</i>	<i>bekwaam.</i> <i>gesheit.</i>	<i>vershtenjig.</i>	<i>gelieërt.</i>
[157]				
Gierig: <i>begaerlik.</i> <i>täi.</i>	<i>gier.</i> <i>aafgeustig.</i>	<i>priejetig.</i>	<i>sherp.</i>	<i>tieëg.</i>
Armoedig: <i>ermeudig.</i> <i>krempelik.</i>	<i>kremp.</i> <i>gering.</i>	<i>krieë.</i> <i>peuverkes.</i>	<i>erm.</i>	<i>ermzieëlig. eiletzig.</i>
Onvoorzichtig: <i>onveurzichtig.</i>	<i>gevieërlik.</i>	<i>zörgelik.</i>		

Spreekwoorden en zegswijzen

Goddeloos: <i>goddelois.</i>	<i>shlecht.</i>	<i>ondeugent.</i>	<i>verloate.</i>	
Zorgvuldig: <i>huusselik.</i>	<i>zörgveldig.</i>	<i>oppassetig.</i>	<i>knap.</i>	<i>behenjig. behenjt.</i>
Lui: <i>voel.</i>	<i>lui.</i>	<i>troag.</i>	<i>lansem.</i>	<i>skkelechtig.</i>
Warm: <i>werm.</i>	<i>zeumig.</i>	<i>heit.</i>	<i>brennetig.</i>	
Koud. <i>kaut.</i>	<i>bevroare.</i>	<i>vershtieft.</i>		
Onbeschaamd: <i>onbeshaemt.</i> <i>vriepostig.</i> <i>vreg.</i>	<i>asserant.</i> <i>onbelaeft.</i>	<i>astrant.</i> <i>onbeshoft.</i>	<i>onhöbbelik.</i>	
Koppig: <i>eivellig.</i> <i>eigezinnig.</i>	<i>köppig.</i> <i>weershpenning.</i>	<i>shtiefköppig.</i>		
Rijk: <i>riek.</i> <i>waalgeshtælt.</i>	<i>gefortuneert.</i> <i>gezaengent.</i>	<i>waalhöbbent.</i>		
[158]				
Slim: <i>shlum.</i> <i>vershtenjig.</i>	<i>plat.</i> <i>gesheit.</i>	<i>lois.</i> <i>geshlêpe.</i>	<i>doortrapt.</i>	<i>listig.</i>
Bloode: <i>bleuë.</i>	<i>beshaemt.</i>	<i>verlaege.</i>	<i>bang.</i>	
Lomp: <i>lomp.</i>	<i>dom.</i>	<i>bot.</i>	<i>shtom.</i>	<i>onneuëzel.</i>
Vlug: <i>vlök.</i> <i>behenjig.</i>	<i>gauw.</i> <i>allaert.</i>	<i>shnak.</i> <i>shielik.</i>	<i>shnel.</i>	<i>dadelik.</i>
Leelijk: <i>lieëlik.</i> <i>onnöt.</i> <i>morsig.</i>	<i>shrauw.</i> <i>onnöttig.</i> <i>akelig.</i>	<i>shebbetig.</i> <i>voel.</i>	<i>shoe.</i> <i>shmerig.</i>	<i>shmötsig.</i>

Dialect van Beek-Elsloo

Gezond: <i>gezont.</i> <i>shterk.</i>	<i>hel.</i> <i>krechtig.</i>	<i>vrieë.</i>	<i>waalgeshtelt.</i>	
Zindelijk: <i>zindelik.</i> <i>næt.</i>	<i>zûver.</i>	<i>proapel.</i>	<i>shoin.</i>	
Gedienstig: <i>gedeenstig.</i> <i>deensvaerdig.</i>	<i>behulpzaam.</i> <i>deenswillig.</i>	<i>gewillig.</i>		
Beroemd: <i>bereumt.</i> <i>knap.</i>	<i>aanzeenlik.</i> <i>gewikst.</i>	<i>veurnaam.</i>		
Boertig: <i>aardig.</i>	<i>geistig.</i>	<i>grappig.</i>	<i>grappetig.</i>	
Fraai: <i>shoin.</i> <i>bevallig.</i>	<i>aardig.</i> <i>oetgelaetze.</i>	<i>leef.</i> <i>treffelik.</i>	<i>hupsh.</i>	<i>knap.</i>
[159]				
Bang: <i>bang.</i> <i>vol angs.</i>	<i>bevreist.</i>	<i>gejaagt.</i>	<i>engstig.</i>	
Lastig: <i>lestig.</i> <i>shtrang.</i>	<i>meujelik.</i> <i>neet mak.</i>	<i>ongemaekelik.</i> <i>neet pluus.</i>	<i>neet katzegrouw.</i>	
Kloek: <i>klook.</i>	<i>deftig.</i>	<i>flink.</i>	<i>shoin.</i>	
Ziek: <i>krank.</i> <i>krenkelik.</i>	<i>ongeshtælt.</i> <i>zêkelik.</i>	<i>onpesselik.</i>	<i>neet goot.</i>	
Moede: <i>meug.</i> <i>aafgewerkt.</i>	<i>aafgerakkert.</i>	<i>oetgetapert.</i>		
Spaarzaam: <i>shpaarzaam.</i> <i>biejeinhauwent.</i>	<i>huusselik.</i> <i>oppassetig.</i>			

Spreekwoorden en zegswijzen

Oud:

aut.   *oetgelaeft.*   *bejoart.*   *vershlête.*

[160]

Troetelen:

teutele.   *euve.*   *soebatte.*   *härkele.*   *sukkele.*
nuitele.

Sukkelen = Achteruitgaan:

sukkele.   *achteroetgoan.*   *kwaele.*   *aaftaere.*
plaghghere.

Schreeuwen = Razen:

shrieëve.   *bōke.*   *rōpe.*   *roaze.*   *roazemente.*
kwêke.   *brulle.*   *kwâke.*   *schettere.*
schâtere.   *baljoene.*

Weenen = Huilen:

hûle.   *bōke.*   *griene.*   *jenke.*   *janke.*
jonke.   *shrieëve.*   *brulle.*   *kwêke.*   *kwâke*

[161]

Spreken = Praten = Kouten:

shpraeke.   *proate.*   *kalle.*   *moele.*   *ploedere.* *wauwele.*
zæghghe.   *kâzele.*   *pratele.*   *kletse.*   *shleddere.*
flatshe.   *bebbele.*   *shtâmele.*   *bâzele.*   *kwekkele.*
shwebbele.   *shwetse.*   *zanike.*   *zeuële.*   *zeivere.*
babbele.   *klappe.*   *perläije.*   *meumele.*
kuijere.   *lulle.*

Brommen = Grommen:

bromme.   *gromme.*   *knôtere.*   *rauële.*
knorre.   *foetere.*   *preutele.*   *taghghe.*
roaze.   *shelle of shelje.*   *grommele.*
mōppere.

Klagen = Kermen:

kûme.   *kerme.*   *klage.*   *kreuëne.*
zuchte.   *lâmentêre.*   *shirpe.*   *jieëmere.*

Verteren = Opmaken:

vertaere.   *opmake.*   *verfomfäije.*   *pierewäije.*
vershlökke.   *verwitshe.*   *verzoeppe.*   *ter doormake.*

Achterblijven:

klenjere.   *achterblieve.*   *sukkele.*   *plekke.*
noablieve.   *hangeblieve.*

[162]

Verslijten = Verscheuren:

<i>vershlöffe.</i>	<i>vershliete.</i>	<i>doorriete.</i>	<i>verriete.</i>
<i>doorshōre.</i>	<i>vershōre.</i>		

Kwaadspreken = Beschimpen:

<i>koatshpraeke.</i>	<i>beshinne.</i>	<i>beshimpe.</i>	
<i>belastere.</i>	<i>verlieëge.</i>	<i>shwartmake.</i>	
<i>shengelêre.</i>	<i>verkleine.</i>		

Sparen:

<i>sheuëne.</i>	<i>shpare.</i>	<i>ontzeen.</i>	
-----------------	----------------	-----------------	--

Mishandelen:

<i>mishanjele.</i>	<i>transenêre.</i>	<i>verwonje.</i>	<i>blessêre.</i>
--------------------	--------------------	------------------	------------------

Pleisteren = Plakken:

<i>klaene.</i>	<i>plieëstere.</i>	<i>plekke.</i>	<i>plakke.</i>
----------------	--------------------	----------------	----------------

Plagen:

<i>ploage.</i>	<i>temtêre.</i>	<i>terge.</i>	<i>hisse.</i>
----------------	-----------------	---------------	---------------

Antwoorden:

<i>antwoorden.</i>	<i>antjere.</i>	<i>dæksele.</i>	<i>aafshnauwe.</i>
<i>besheije.</i>	<i>besheit doon.</i>		

[163]

Gaan = Loopen = Vluchten:

<i>goan.</i>	<i>loupe.</i>	<i>vlöchte.</i>	<i>jatse.</i>	<i>shakke.</i>	<i>dabbe.</i>
<i>wegprijtshe.</i>	<i>wegloupe.</i>	<i>ter door goan.</i>	<i>weggoan.</i>		
<i>krouwe.</i>					

Vangen = Snorren:

<i>vange.</i>	<i>trappêre.</i>	<i>trappe.</i>	<i>betrappe.</i>	<i>shnappe.</i>
<i>shnörre.</i>	<i>verrasshe.</i>	<i>vatte.</i>		

Slaan = Ranselen:

<i>shloan.</i>	<i>preugele.</i>	<i>peutere.</i>	<i>döffe.</i>	<i>watshe.</i>
<i>flatse.</i>	<i>möppe.</i>	<i>shwense.</i>	<i>ranzele.</i>	<i>houwe.</i>
<i>klatse.</i>	<i>aafvôre.</i>	<i>aafshôtôve.</i>	<i>aafsprænze.</i>	
<i>aafrosse.</i>	<i>knöppe.</i>	<i>losmâke.</i>	<i>shmarre.</i>	
<i>tikke.</i>	<i>kerwispele.</i>	<i>biehauwe.</i>	<i>aafshmêre.</i>	
<i>rimshimme.</i>	<i>shwaarze.</i>	<i>jetshe.</i>	<i>tössshe.</i>	

Stelen = Ontnemen:

<i>shtaele.</i>	<i>pötse.</i>	<i>wegpötse.</i>	<i>vleuëe.</i>	<i>vingere.</i>
-----------------	---------------	------------------	----------------	-----------------

Spreekwoorden en zegswijzen

roive.   *prikke.*   *pikke.*   *shnörre.*   *tikke.*
ontnömme.   *aafnömme.*   *shelme.*   *klauwe.*

Doen = Uitvoeren:

beshtrieje.   *doon.*   *oetveure.*   *verrigte.*
mâke.

[164]

Pochen = Stoffen:

shtökke.   *shtûte.*   *pöche.*   *ophemele.*

Eten:

aete.   *vraete.*   *vôre.*   *inshloan.*   *inwerpe.*
shlökke.   *kûje.*   *knauwele.*   *knashe. (fruit eten)*
ruijele.   *peuzele.*   *oppeuzele.*   *knubbele.*

Drinken:

drænke.   *zoepe.*   *den doosh læsshe.*   *witshe.*
de kâél shmêre.

Ontvangen = Beuren:

ontvange.   *beure.*   *opshtaeke.*   *kriege.*

Beuzelen = Talmen:

beuzele.   *futsle.*   *fitshle.*   *treuzele.*   *sukkele.*
knoije.   *karnistele.*   *harkle.*   *neuzele.*   *braghgele.*

Aanstaan = Bevallen:

aanshtoan.   *bevalle.*   *gevalle.*   *plezeer doon.*

Bederven = *verrennewêre*:

bederve.   *shengelêre.*   *verknitshle.*   *verknoije.*
vertestewêre.   *verfitshle.*   *kapotmâke.*   *verklömmele.*   *verbroddele.*

Zich bekommeren:

zig bekummere.   *zig bekreuëne.*   *zig aantrække.*   *zig shteuëre.*

[165]

Bedriegen:

bedrêge.   *befoetele.*   *föppe.*   *kulle.*   *vernöke.*
belêge.   *bekoukele.*

Prijzen = Verheffen:

prieze.   *ophemele.*   *aanprieze.*   *verheffe.*
opshroeve.

Lezen:			
<i>laeze.</i>	<i>shladdere.</i>	<i>shtraddede.</i>	<i>shtroddele.</i>
<i>haghghele.</i>	<i>faghghele.</i>		
Gedoogen:			
<i>toeshoan.</i>	<i>permittêren.</i>	<i>lieje.</i>	<i>verdrâge.</i>
Begrijpen:			
<i>begriepen.</i>	<i>vatte.</i>	<i>vershoan.</i>	<i>inzeen.</i>
Gebieden:			
<i>gelaste.</i>	<i>commandêre.</i>	<i>bevaele.</i>	
Twisten:			
<i>zig taghghe.</i>	<i>shpektakele.</i>	<i>keffele.</i>	<i>bekieve.</i>
<i>zig kaekele.</i>	<i>beknibbele.</i>	<i>wōrt hōbbe.</i>	
<i>rūzing hōbbe.</i>			

[166]

Nog eenige werkwoorden:

<i>Emes get opbænje.</i>	= <i>Emes get op te moe shpange.</i>
<i>Irges get omdrieëe.</i>	= <i>get verbleume</i> = iets verbloemen.
<i>Oet plenke goan.</i>	= Den avond bij vrienden enz. doorbrengen.
<i>härkele.</i>	= <i>sukkele</i> = <i>soebatte</i> = <i>euve</i> enz.
<i>jatze</i>	= veel en hard lopen
<i>shakke</i>	= veel maar met moeite lopen
<i>haghghele</i>	= langzaam en gebrekkig lezen
<i>shladdere</i>	= gauw maar slecht lezen
<i>giepe</i>	= hunkeren van kinderen
<i>minke</i>	= grollen van kinderen
<i>túime</i>	= in toom houden. meester worden.
<i>riejere</i>	= sidderen. beven.
<i>jieëmere</i>	= jammeren = klagen
<i>plaghghere</i>	= pleisters leggen op wonden, enz.
<i>neuëje</i>	= uitnoodigen.
<i>vreutele</i>	= wroeten, vooral van varkens
<i>keutelen</i>	= kittelen
<i>shummere</i>	= <i>shieëmere</i> = schemeren
<i>bekoukele</i>	= begoochelen. bedriegen.
<i>râzele</i>	= <i>riejere</i> = beven = sidderen.
<i>gössele</i>	= storten, b.v. <i>Hij¹⁸ gösselt aan de toafel.</i>

[167]

Vervolg der Spreekwoorden & Spreekwijzen:

¹⁸ Wschl. schrijffout voor *Hae*.

Hae lieët te baer oet. = Hij is erg onfatsoenlijk.
't Is ein klepsh. = 't Is een erge zwetser.
's Is einen euverbrêver. = 't Is een verklikker.
Shterventaere vroog er nog verguffenis.
Dae ein koel veur einen angere greuft, vilt gemeinlik zellis trin.
Hae hingt te Jan oet. = Hij is hoovaardig.
Ig hõb zoi get noits nurges gezeen. = Ik heb zoo iets nooit gezien.
Doa is 'em get koats aan 't lief. = Hij handelt alsof hem iets schort.
Wat is noe ter goans? Wat is nu te doen?
De kaetel is bördig vol. = De ketel is boordevol.
't Woar shtikvol in de kirk. = Erg vol in de kerk.
De mangel woar krieëvol. = De mand was bijna vol.
Geshtampt vol. = *Opgehuiptvol.* = *Gootvol.* = *Pikvol.*
't Is onerheuërt, wat tae kael haet oetgezat! = 't Is ongehoord, wat die kerel heeft bedreven.
Hae löpt ze om! Hae krigt shtoppes! = Hij krijgt peuters.
Hae kan/mot op zienen doem fluite. = Hij krijgt niets te eten.
Hae lieët zig neet lompe. = Hij wil zijn fatsoen houden.
Hae shteit kort terbie. = Hij wil graag kontant betaald zijn.
Het hummen is 'em noader es te rok.

[168]

Hae woar zieër noa doa. = Hij was er bijna.
Hae shteit veur 't noatgâre. = Hij moet voor de zaak opkomen.
't Is einen ieështe wëntjbuul. = Zeer trotsch.
Hae zit allewel mit te bein euverein (of: mitte erm euverein). = Niets te doen.
Emes te mont oapen hauwe. = Iemand van 't noodige voorzien.
Mit te henj in 't hoar zitte. = Erg verlegen zijn.
'Snas zin alle keu shwart. = 's Nachts zijn alle koeien zwart.
Auw keu oet te shloit hoale. = Oude hatelijkheden ophalen.
Hae kan alles goot opgrave. = Id.
Gebroae doeve vlêge nemes in de mont.
Get euver zig loate goan. = Iets toegeven.
Kænger en gekke zæghghen de woarheit.
Hae löp zig ein blauw. = Hij is niet ontvangen geworden.
Ziene vlêger zal neet opgoan. = Zijne plannen zullen niet uitgevoerd worden.
Wat shoin is, möt men shoin loate.
Der dûvel zal 'em neet wille! = Teeken van ontevredenheid.
De koekoek hoalt 'em! = Id.
Hae is goot te bein. = Hij kan goed lopen.
Het is ein ploederkô. = 't Is ein shwetshprie. = 't Is eine ploederaer.
Klein oire loestere sherp. =
Klein kænger hõbbe groite oire.
't Is eine verdölden toer. = 't Is een erge toer.
Hae maakt koa lû. = Hij brengt oneenigheid te weeg.
't Is eine zoerlenjer. = Het is een zuur/stuursch mensch.

[169]

Hae haet 't neet veur willes gedoan. = Niet vrijwillig.
Dat krigt er aan zien vot. = Dat zal hij verliezen.
Ig zal dig tien breukske æns opshtruipe. = Ik zal u straffen.
Got wil òs helpe! = God helpe u!
Ig vraag ofs te kums? = Ik vraag of gij komt?
Goanentaere zöng er 't shoinste leetje. = Al gaande zong hij 't mooiste liedje.
Hae lieët zig neet gezeghghe. = Hij wil niet luisteren.
Ig kant 'em op 't ieështe gezig. = Ik kende hem dadelijk.
Hae haet ze neet op rie. = Hij is niet wel bij 't hoofd.
Hae haet ze neet biejein. = id.
Doa löpt 'em ein aaf! = Hij handelt niet verstandig.
Doa krigt er ein kuur! = id.
Dae man haet 't zoerмоos oet, want hae haet 't vaat op te kop. (hoogen hoed)
Hae pitsht zig neet of hae möt töshen ein deur komme. = Werkt niet graag.
Hae geit trop (erop) oet! Hij gaat er op uit.
Hae haet te knapzak bie zig. = Hij heeft te eten meegebracht.
Het zin maer finte. = Het zijn leugens.
Dae kael shteit mig in den haus. = Ik heb een afkeer van dien vent.
Hae is neet wiet van koalik traan. = Hij is leelijk af.
Hae is erg geshtroaft. = Hij is erg ongelukkig.
Emes lieëlik terbie kriege. = Iemand erg bedriegen.
Hae lacht zig eine kröf. = Hij moet hevig lachen.
Shpraëngentaere koam er nao hoes. = Al springende kwam hij naar huis.
Hae geit zig ei pakke! = Hij gaat een borrel nemen.

[170]

Dat is neet gaeves waert. = Dat is niet waard om te geven.
Hae zit goot trin. (er in) = Hae zit goot ter bæenne. = Hij is rijk.
Dae haet zig toa werm ingedrieët. = Die is aangeland in een huis waar alles volop is.
Ze sprængen hōm in de tesh. Dat wordt gezegd van een drinker.
't Is maer nâshe. = Het is maar gemeen volk.
Emes door de naas boare. = Iemand te slim zijn.
Hae kumt mig neet trachter (erachter). = Hij krijgt 't geheim niet te weten.
Hae is mig neet te plat. = Hij is mij niet te slim.
Dat haet zie veur en zie taenge. = Het heeft zijn voor en tegen.
Hae kletst op hondert oet. = Hij praat in 't honderd.
Hae is op ziene shik. = Hij is blijmoedig.
Hae is van de ieështe leuge neet gebooshte. = Hij liegt dikwijls.
Langs 't naeske löpt oug e waeske. = Langs den neus loopt ook een weg. = Eene uitdrukking die kinderen gebruiken om aan te duiden, dat iemand niet bedeed wordt.
Dat geit 'em weer langs te naas. = Hij krijgt weer niets.
Hae shteit te kieke wie eine, dae neet te veur kan.
Gebörgt is neet kwiet geshölje.
Hae haet 't keulsheep op. = Hoogen hoed op.
Hae haet noits geinen tied. = Hij heeft nooit tijd.
Hae vingt nurges gein röst. = Hij vindt nergens rust.
Hae kumt aangeloupe. = Hij komt aanlopen.
Hae is shloapentaere opgeshtange. = Hij is al slapende opgestaan.

Fluitentaere ging er euver de shtroat. = Al fluitende ging hij over de straat.

[171]

Dat is ein auw plaat. = *Dat is ein auw tröffel.* =
Dat is ein auw dois. = *Dat is ein auw prâtel.*
Dat is ein eiletzig loak. = *Dat is ein ermzieëlig dörp.*
Hae rit zig goot ter door. = Hij past goed op.
Hae is aafgepeutert. = *Hae is aafgerakkert.* =
Hae is shtif gewirkt. = Hij is doodmoe.
Hae shteit op ziene ponteneuë. = Hij staat op zijn point d'honneur.
Hae haet e goot moelwerk. = Hij kan goed zwetsen.
Hae shteit op ze shtök. = Hij staat op zijn point d'honneur.
't Is toa alle daag penneke væt. = Zij leven lekker.
Doa haet er ein hentje aan. = Daartoe is hij in staat.
Ig zal 'em dat inzaute of inpaepere. = Ik zal 't hem betaald zetten.
Het is veur doit te goan, of veur doit te blieve. = Om zich te ergeren.
Het is maer e kroeploak. = Het is maar eene kleine plaats.
Dat hilt gein verf. = Dat houdt niet stand. Dat duurt niet lang.
Bie gedoane werk, is 't goot röste.
Dat is neet vōl batse waert. Van geringe waarde.
Hae light en shlieëpt. = Hij ligt te slapen.
Hae shteit en flöt. = Hij staat te fluiten.
Hae zit en huult. = Hij zit te huilen.
Emes verbabzakke. = Iemand in de rede vallen.
Hae haet 'em in de gâten. = *Hae haet 'em in 't loit* = Hij heeft hem in 't oog.
Hae haet gein hoar op te kop, die dougt. = Hij is een eerste deugniet.

[172]

Verschillende vormen voor woorden in de eigenlijk en in de figuurlijke betekenis:

Eigenlijke betekenis	Figuurlijke betekenis.
<i>Ein regte voor.</i>	<i>Eine regde vlaegel.</i>
<i>Valshe toine op ein instrument.</i>	<i>Dat zin mig noe teuën van dae kael.</i>
<i>Drie lappe dook.</i>	<i>Die lep hōbbe alles verfomfäit.</i>
<i>In de tup van de boum.</i>	<i>Van top tot tieën.</i>
<i>De minsh haet twieë veut.</i>	<i>Dat loak is ælf voot deep.</i>
<i>Dat is echte bittere.</i>	<i>Einen egde leefhōbber.</i>
<i>De ös zin shteek væt.</i>	<i>Die osse van lû wōste niks.</i>
<i>De verkes oet te shtal.</i>	<i>De begaerlike verkes vroaten alles op.</i>
<i>De aezels hōbbe lang oire.</i>	<i>Die aezele koosten hun læs neet.</i>
<i>Hae kleffert op te boum.</i>	<i>Hae klumt van trap tot trap op.</i>

[173]

Nog eenige zelfstandige naamwoorden:

eine knoevert of eine knoevert. een mensch, die te spaarzaam is en daardoor schatrijk wordt.

<i>ein mallissigkeit.</i>	sluwheid. malice.
<i>rammenanten.</i>	overblijfsels. b.v. <i>de rammenanten van tafel.</i>
<i>naere. op te naere.</i>	op den gang. le corridor.
<i>eine waeshdriever.</i>	een dwarskijker.
<i>de sheem.</i>	de schaduw. <i>In de sheem.</i>
<i>eine krûjeneer.</i>	een kruidenier.
<i>vlierboomzenhout. = heulênteulenhout.</i>	
<i>de shnieë.</i>	= de sneeuw.
<i>de gaesh.</i>	= de gerst.
<i>de boosh</i>	= de barst.
<i>de höffe. = de ges.</i>	= de gist = de gest.
<i>den haekel = den taengezin. = de walg. = de tegenzin.</i>	

[174]

Bijv. nw.:

<i>scheutig = Verlaege. = Verlangent.</i>	b.v. <i>Hae is neet sheutig om shnas op reis te gaan.</i>
<i>laevetig</i>	= levend en = levendig.
<i>shaetelik = noadeilig</i>	= schadelijk.
<i>profietelik = profietig</i>	= voordeelig.
<i>kösselik</i>	= lekker = kostelijk
<i>dûtelik</i>	= duidelijk.
<i>greuëtsh = hoivaerdig</i>	= trotsch
<i>ondeugetig = shtout</i>	= ondeugend
<i>trapsgewies</i>	= tragsgewijs
<i>nuitelik</i>	= lastig, b.v. <i>de kranke is nuitelik.</i>
<i>böts wieder böts.</i> ¹⁹	

---

¹⁹ 'Leer om leer'.

Index van dialectwoorden

Paginanummers worden gegeven van alle naam- en werkwoorden. Van voornaamwoorden, voorzetsels, frequente voegwoorden en frequente hulpwerkwoorden heb ik alleen de attestaties in het grammaticagedeelte opgenomen. Van de werkwoorden worden, voor zover voorkomend in de tekst van Roebroek, tussen haakjes ook de 3^e persoon ev. tegenwoordige tijd, de 1/3^e ev. verleden tijd en het voltooid deelwoord gegeven. In het alfabet volgt *æ* na *a*.
Afkortingen: aanw. = aanwijzend, bet. = betrekkelijk, bez. = bezittelijk, bw. = bijwoord, bn. = bijvoeglijk naamwoord, di. = verkleinwoord, dw. = deelwoord, ev. = enkelvoud, mv. = meervoud, PIN = plaatsnaam, PN = persoonsnaam, ww. = werkwoord, zn. = zelfstandig naamwoord.

- aaf* af 111,119,122,140,142,169
aafgerakkert afgepeerd, afgepeigerd 84,159
aafgeustig afgunstig 157
aafgewerkt afgewerkt 159
aafgoan afgaan 125
aafguns afgunst 127
aafhoale afhalen 151
aafkeperkelliniaal 71
aafloupe aflopen 140,141
aafnömmе afnemen 163
aafpeutere afmatten 171
aafsprænze afknuppelen 163
aafrakkere afmatten 171
aafrosse aflossen 163
aafshlikke doorslikken 127
aafshloan afslaan 138
aafshmêre afsmeren 163
aafshnauwe afsnauwen 162
aafshnieje afsnijden 124,137
aafshöddele afschudden 150
aafshtóve afschepen 139,163
aaftaere afteren 160
aafvalle afvallen 146,150
aafvôre afvoeren 163
aan aan 112
aandeil aandeel 155
aanei aan elkaar 132
aangoan aangaan 121
aanhouwent aanhoudend 111
aanheuëre aanhore 116
aanhöbbe aanhebben 125
aankomme aankomen (dw. *aankomme*) 90,135
aanloupe aanlopen 170
aanmelje aanmelden 89
aanpakke aanpakken 151
aanprieze aanprijzen 165
aanshtoan aanstaan 164
aanstons aanstonds 110
aantal aantal 155
aanvange aanvangen 138
aanzeen aanzien 127
aanzeenlik aanzienlijk 158
aap mv. *âpe* aap 57,119
aardig aardig 158
ach ach 113
achter (/ *agter*) achter 111,112,114,115,116,120,126,132-134,143
achterblieve achterblijven 161
achterdeur di. *-ke* achterdeur 126
achtereuvermörge de dag na overmorgen 110
achterhaam achterhaam 129
achteroetgoan achteruitgaan 160
achterom achterom 134
aedje azijn 68
Aelse Elsloo 51
aengel / *ængel*, di. *aengelke* engel 50,76,155
aentj mv. *aenje* eend 60
aerdappel mv. *-appel(s)* aardappel 69,87,140
aerde aarden 79
aert aard 144
aester mv. *-s* ekster 118,147,150
aete eten (*it* – *oat* – *gaete*) 98,101,103,117,118,120,123,128,134,139,144,150,164
aetje azijn 146
aeve even 117
aevel echter 112
aezel mv. *-s* / *-e* di. *-ke* ezel 62,114,120,130,146,147,150,154,172
ag acht 108

- agde* achtste 108
agste achtste 108
agtieën achttien 108
akelig akelig 158
akker mv. -s akker 58
al al (bn.) 117,123
al al (bw.) 87,109,111,114,130,142
Aldenhoave Aldenhoven 135
alhoewaal hoewel 113
allaert behendig, alert 83,145,158
alle alle
     114,119,121,125,127,136,138,139,168,171
allebei 141
allein alleen 84,122,126
allemans allemans 127
allemoal 142
alles 116,118,120,126,128,130,143,172
allewel tegenwoordig 111,168
altiet altijd
     107,110,115,117,120,122,125,127,130,134,136,137,143
alzoi zo 111
Amsterdam Amsterdam 55
amusashe vermaak 154
anger ander 117,128-131,141,167
angerhauf anderhalf 114
angermans andermans 114,144
angesh anders 110,127
angs angst 159
Anna Anna 51
antjere antwoorden 162
antwoorden antwoorden 162
appel mv. -e di. *epfelke* appel
     72,80,83,90,109,120,121,123,131,139,144,146
appelflaute appelflauwte 135
arbeit arbeid 127
asserant brutaal 84,145,157
astrant brutaal 84,145,157
audænk uitgebrande kolen uit de kachel 68
aut oud
     76,78,80,81,90,115,118,121,122,128,131,133,138,145,147,149-151,159,168,171
auwers ouders 56,91
avekaat advocaat 135
aveltj aambeeld 68
avetoe af en toe 111,112
æl mv. -le el 58
ælf elf 108,121,137,172
ælfde elfde 109
æng nauw 77,148
ænj einde 56,136
ænnig enig 109
æns / ins eens
     111,115,122,130,141,142,169
baan baan 88,128,142
baantj beemd 147
baar mv. *bare* aarden pot 121,149
baat mv. *bâte* baat 127
babbelaer babbelaar 75
babbelaerster kletskous 75
babbeltesh kletskous 75
babbele babbelen 161
baedel erm bedelarm 85
baeje (*baejde* – *gebaejt*) bidden 94,142
Baek Beek 51
baer beer 117,167
baeshte (*beusht* – *boosht* – *gebooshte*)
     barsten 99,100,102,128,170
baeter beter 115,117,118,128,143
baeterie mest 155
bagh di. *beghske* big 53
bäishke klein dik ventje 69
bakke (*bikt* – *beek* – *gebakke*) bakken
     96,98,100,117,133,134,142,143
bakoave bakoven 147
baljoene tekeergaan 160
balk balk 149
bang bang 80,130,148,158,159
banne bannen 128
bant mv. *benj* band 60
bâte baten 128
bats mv. -e bil 171
bazelaer bazelaar 153
bâzele bazelen 161
bænge / bænje / binje (*bintj* – *böng*) binden
     98,101,115,121
bænne binnen 111,112,133,170
bænneshoes binnenshuis 50
bænnesmons binnensmonds 50
bæst best 121-123,129,137
bæt mv. -der bed 58,142
bebbelaer babbelaar 153
bebbele babbelen 161
becht van kænger ondeugende kinderen 69
bedænke bedenken 142

- bederve* (*bedurft* – *bedörf* – *bedörve*)
 bederven 98,101,102,164
bedrêge (*bedrug(t)* – *bedroig*) bedriegen
 98,101,165
bedrieve (*bedrift*) bedrijven 98
bedûje beduiden 94
beerpens bierpens 133,154
befoetele valsspelen 165
begaere begeren 125
begaerlik begeerlijk 149,157,172
begien di. -tje of -ke begijn 63
begin begin 56,136
beginne (*begint* – *begoost* / *begös* –
begoost / *begös*) beginnen
 97,100,101,102,135,140,142
beginsel mv. –s begin 121
begrâve (*begreuft* – *begroof*) begraven
 99,100
begriep (*begript* – *begreep* – *begrêpe*)
 begrijpen 96,98,100,102,165
behauve behalve 111,112
behenjig bij de hand, behendig 84,157,158
behenjt behendig, knap 84,157
behulpzaam behulpzaam 158
bein mv. *bein* been
 109,117,127,133,136,137,141,143,168
bejoart bejaard 159
bekans bijna 111
bekent shtoan bekendstaan 140
bekieve bekijken 165
beknibbele betwisten 165
bekoukele begoochelen 165,166
bekwaam bekwaam 156
bekwaamheit bekwaamheid 156
belaeft beleefd 149
belaeftheit 143
belætte beletten 124
belastere belasteren 162
belboum abeelboom 68
bêle blaffen 106,131
belêge voorliegen 165
beloave beloven 114
bena bijna 111
benaut benauwd 81
benieje benijden 144
bereumt beroemd 158
bervis blootvoets 84
beshaemt beschaamd 158
besheije antwoorden 162
besheit doon beantwoorden 162
beshiejigheid bescheidenheid 74
beshimpe beschimpen 162
beshinne beschimpen 162
beshloan (*beshlâge*) beslaan 132
beshluut besluit 56
beshtaeje besteden 144
beshtrieje bestrijden 163
bessem mv. –s bezem 121
bessemshtek bezemsteel 134
best 117,119,142
Bet Bet 51
betale (*betaalt* – *betaalde* – *betaalt*)
 betalen 92,93,120,125
Betje Betje 132
betöppe ontvreemden 163
betrappe betrappen 163
beuk beuk 53
beure beuren 164
beurs mv. *beurze* beurs 61
beushtel borstel; deugniet 73
beuzele beuzelen 164
bevaele bevelen 165
bevalle (*bevilt* – *beveel* – *bevalle*) bevallen
 98,100,164
bevallig bevallig 158
bevreist bevreesd 159
bevrêze (*bevroare*) bevriezen 126,157
bewaere bewereren 93
beware bewaren 93
bezoape bezopen 152
bie bij (zn.) 87,150
bie bij (vz.) 111,112,125,127,128
bie der hant bijdehand 125
bie zig bij zich 169
biederhant bijdehand 50
bieëstig beestachtig 85
biehauwe bijslaan 163
biejein bij elkaar 169
biejeinhauwent spaarzaam 159
biete (*bit*) bijten 120,133
bietiets bijtijds 50
bieze op de loop gaan (koeien) 105,117
biezonder bijzonder 111
binjel kouseband 114
bis / *pis* tot 112,136
bitje beetje 114,135,144
bitter bitter 85
bittere bittertje 172

- bōke* huilen 151,160
blaeke blaten 134
blank blank 147
blau blauw 81,129,149,168
blaublau onvermeld 139
blaun blauwtje 126
blæntj blind 79,115
blêke blikken (bn.) 79
blessère blesseren 162
blêtshe keffen 106
bleuë stom 81,158
blie(j) blij 81,148
blieheit blijheid 154
blietshap blijdschap 154
blieve (*blif(t)* – *bleef* – *geblêve*) blijven
 97,98,100,102,111,113,127,128,132,138,
 141,143,171
bliksem bliksem 146
blinke blinken 123
bloar mv. –*e* blaar 130
bloaze (*bleust* – *bloos* – *gebloaze*) blazen
 45,97,99,100,118,125,126,132
blôë bloeden 94,151
bloitskop blootshoofds 84
bloom di. *bleumke* bloem 132
bloot bloed 144,146
blötsh deuk 68
blötsh goeiïge vrouw 69,115
boa bode 117
boaë (*beut*) wringen, draaien 99
boag boog 120
boaje baaien 79
boam bodem 73
boare boren 170
boave boven 136,152
bodde minder goed vlas 69,145,147
boek buik 128,142
boel boel 128
boer boer 75
boerin boerin 75
boesh bos 69
boete buiten 110,112
boeteshoes buitenshuis 50
boewe bouwen 120
boin mv. –*e* di. *beuënke* boon
 45,66,126,149
boingaert bonentuin 145
boit mv. *boite* di. *beuëtje* boot 53,64,66
bok bok 125,128
bōkent boekweit 72
bōkeskook boekweitkoek 105,120
bol bol 124
bom dikke knikker 70
bong bonk 113
boni boni 126
book di. *beukske* boek 62,87
boosh barst 173
bōrdigvol boordevol 84,167
börge lenen 170
bōsh bos 52,54,125
bössel bos 69
bot bot 147,158
bōter boter 55,122,125,126,128
boterham mv. –*me* 123
botkop domoor 154
bōts leer (het) 174
boum di. *buimke* boom
 49,51,64,74,76,88,90,107,109,118,121,13
 7,144,150,172
bout di. *buitje* bout 64
braaf braaf 77,78,80,85
braeke breken 98,101,102,120,121 (*brikt* –
broak – *gebroke*)
braghghele veel bewegen op de plaats
 106,164
brande branden 123,150
brandenwienskroek brandewijnkruik
 133,154
brats weelde 74
brænge (*bringt*, dw. *gebrag(t)*) brengen
 103,118,121,124,142
breit breed 79,82,150,151
brennetig brandend 157
breu soepvulling 130
breuë (*breut*, dw. *gebreut*) broeden
 123,124
breuling eenjarig vet varken 68,145
brieëm mv. –*e* braam 124
briezelskuul knots om voeder klein te
 maken 69
bril bril 136
broaë (*broat* / *breut* – *broade* / *brô* –
gebroadë) braden 97,99,100,168
broeë braden 117
broen bruin 147
broit mv. *broir* di. *breuëtje* brood
 45,59,63,73,121,131,137,139,142,144-
 146

Index

- bröm* grote hoeveelheid 152
brômêl braambes 68
bromme brommen 161
brook di. *breukske* broek
63,87,114,125,131,136,169
broor mv. *breurs* di. *breurke* broer 59,65
brulle brullen 160
bōts domme vrouw
buige buigen 122,128,137
buul mv. *-e* zak, beurs 83,125,130
Bunj Bunde 51
cent cent 149
commandêre commanderen 165
content tevreden 113
daag mv. *daag* dag
115,119,120,138,139,148,171
daag mv. *dage* dagen 125
daag mv. *doag* dag 136
daak mv. *dâker* dak 58,125,130
dabbe wroeten, weggaan 163
dadelik dadelijk 110,144,158
dae, dat die, dat (bet.) 89,121
dae, die die (aanw.) 88
daeshe (*deusht* – *doosh*) dorsen 99,100
dan dan 110,127,128
danig danig 85
danse dansen 115,136,143
danser danser 75
danseres danseres 75
dapper dapper 110
dartieën dertien 108,120
dartig dertig 108
dartigste dertigste 109,137
das das (kleding) 53
dat dat 88,112
dâvere daveren 122
dæk vaak 87,111,130
dække deken 135
dække dekken 123
dæksel deksel 54,119,131,135
dæksele aftroeven 162
dæng / ding mv. *-es* di. *-ske* ding
84,114,125
dænke denken 90,128
deef mv. *dêve* dief 75,117,129
deensdig dinsdag 113
deensvaerdig dienstvaardig 158
deenswillig dienstwillig 158
deep diep 77,118,145,146,152,172
deer dier 52
deftig stevig 159
deftigheid deftigheid 156
degeen degene 89
deil deel 155
deile delen 93
dempetig kortademig 84
dêne dienen 120
derbænne erbinnen 152
derbie erbij 126
derm darm 139
deuëtelik doods 83
deugneet deugniet 84
deugt deugd 136
deuntje deuntje 130,136
deur mv. *-e* 48,76,78,116,127,138,169
dêvin dievegge 75
dewiel terwijl 112
dêze deze 88
dezelfde 89,120
diamante diamanten 79
dieëg deeg 144
diegeen diegene 89
dieje (*diet*) gedijen 105
dien, din jouw 87
diezelfde diezelfde 89
digbie dichtbij 111
dik dik 76,80,117,138,139,142,148,151
direk direct 110
distel mv. *-s* distel 115
dit dit 88
doa / toa daar 86,87,110,112,118-
121,124,129,131,140,141,167-170
doaheen, toaheen daarheen 110
doal mv. *-e* di. *dōlke* kauw 67
doamit daarmee 90,131
doanoa daarna 142
doare mv. *dōr* di. *dōrke* doorn 68,88,121
doavan daarvan 90,128
dobbel dubbel 137
doch doch 113
dochter dochter 49,76,88,90,109
doe, toe, te, de, dig, tig jij, je, jou 86
doef mv. *-ve* di. *duufke* duif
61,67,120,144,146-148,168
doem di. *duumke* duim 63,167
doeveshpieker duiventil 69
doezenste duizendste 109
doezent mv. *-de* duizend 108,109

- döf* pof, klap 44,153
döffe stompen 163
dôge / douge deugen 135,142,171
doidskaest doodskist 123
dois doos 171
doit dood (zn.) 130,131
doit dood (bn.) 79,127,137,143,171
doit erm doodarm 85
doitshloan doodslaan 137
doitskaest doodskist 132
dokter 118
dom 136,139,145,151,158
domgroaf domoor 154
domkop domkop 154
dommerik dommerik 88,154
domoir domoor 154
donderdig donderdag 113
dook mv. *deuk* doek 137,172
doon (*deit – dieë(g) / deeg / doog – gedoan – doog!*) doen
 87,90,96,97,98,99,101,102,103,114,115,119,126-128,131,135,142,151,163,169
door door 85,112,116,120
door en door door en door 111
doorriete doorscheuren 162
doorshöre doorscheuren 162
doortrapt doortrapt 158
doosh dorst 123,127,164
dop dop 87
döppeshörger man die potten enz.
 verkoopt 69
dor dor 82
doreweg voortdurend 111
dörp mv. *-er* dorp 58,84,132,171
dörre durven 97,100,102,103,151 (*dar – dörde / doosh – gedört / gedoosht / gedösht*)
douf doof 128,148
dör dooiers 117
draan eraan 124
draer, traer erheen 110,111
drâge (*dreugt – droog*) dragen 99,100,115,118,131
dräi draai 127
drâve draven 128
drænke (*drinkt/drunkt – drönk – gedrönke*)
 drinken 98,101,102,134,164
drænker(t) zuiper 154
dreishe dralen 107
drek drek 145,155
dreuëg droog 117,119,130,133,143,149
drie drie 108,114,138
driede derde 108
driedûvels verdrieduiveld 85
drieë (*driede – gedriet*) draaien 94,116
driev (*drift*) drijven 116
Drik Driek 51
Drikkes Driekus 148,154
drin erin 132,152
droat di. *drötje* draad 125
droepe (*druupt / dröpt – droap – gedroape*)
 druipen 99,100,101,102
droet eruit 125
droeve duigen (mv.) 72
drom eromheen 124
drommel drommel 125
drommels drommels 111
dronkaard dronkaard 154
dronke dronken 152
drop erop 118
druime dromen 123
dubbeltje 138
dûdelik duidelijk 111
duikers duikers-, erg 85
dûje duwen 94,140
dûjen / tûjen beduiden 106
dûjer(t) stijfkop 154
dûkesh duikers-, erg 85
dul stom 147
dun dun 82,117,136,145
dunke / tunke (– *doch(t), toch(t) – gedoch, getoch*) menen 101,102
dus dus 111
dûtelik duidelijk 174
duur duur 80,148
duur stier 69
duuster donker 149
dûvel duivel 49,51,109,118,127-130,134,136,140,146,168
dûvels verduiveld 85
dwang dwang 144
e vriedig op vrijdag 113
echt echt 172
echtershte achterste 130,145
êder ieder 109,116,127,130,131
êderein iedereen 121
effekes eventjes 110

Index

- ei* mv. *eijer* di. –*ke* ei
117,124,127,131,139,144,147
ei hé 113
eige eigen 78,116,120,131,143
eigenaer eigenaar 75
eigenaerster eigenares 75
eigezinnig eigenzinnig 157
eik eik 53
eikel eikel 149
eilant mv. –*lenj* eiland 60
eiletzig ellendig 84,157,171
ein een 108,109,133,136
ein en twintig eenentwintig 108
ein in, vast 126
eindelik eindelijk 110
Einoug Eenoo 115
eivellig koppig 83,154,157
êlik elk 109
ême, emes iemand 90,131,132,138-
144,166,168-171
emmeke emmetje 152
en en 112
England Engeland 115
engstig angstig 159
-entaere al 167,169,170
er er 120
erg erg 77,85,133,169
erm arm (bn.) 80,82,85,133,145,157
erm mv. *erm* arm (zn.)
49,76,87,88,118,136,138,139,168
ermeudig armoedig 157
ermlank armlang 136
ermoot armoede 115,127
ermzieëlig armzielig 157,171
ert mv. –*e* erwt 124
ertenteller krentenweger 125
ervare ervaren 156
es als 112,117,121,127,131,133,135
es dan 117-119,131
esmaer mits 113
eur jullie (bez.) 87
euve sukkelen 105,160,166
euver hauwe overhouden 90
euver nuuts opnieuw 111
euver over 112,122,127,135,170
euver soebatter 156
euveral overal 111,128
euverbrænge (dw. *euverbragt*)
overbrengen 118
euverbrêver verklikker 167
euverduvele overmeesteren 142
euverein over elkaar 168
euverlægh overleg 120
euvermörge overmorgen 110
euverwäije overwaaien 124
evangelie evangelie 136
eweg weg (bw.) 111,152
eweggoan weggaan 152
faghghele op een bepaalde manier lezen
165
fameus fameus 85,124
fæl fel 82,85
fien fijn 140,149
fienekes fijntjes 110,111
finte leugens 169
fitshelaer iemand die van alles zelf maakt
74
fitshelaer knutselen, morrelen 106,164
flabedie gek 153
flabejanes gek 153
flaer floor, klap 153
fläije vleien 94
flambou mv. –*e* di. *flambúike* toorts 68
flap gek 153
flats klap 69,153
flatse klappen 163
flatshe uitflappen 161
flau flauw 81,149
flesh fles 152
fletske handvol 69
flikkefloir flikflooiër 74
flink flink 77,106,159
flök gek 74,153
fluite (*flöt – flödde – geflöt*) fluiten
97,100,102,103,116,122,130,167,171
foäi foei 46
foddelaer klungel 155
foej foei 113
foetele valsspelen 105
foetere foeteren 161
fonis gek 153
föppe foppen 130,165
fraatshelaer onrustig bewegen 107
Frankriek 133
Frans Frans 55
fransch Frans (bn.) 132
Franshe (de) Fransen 55
fuitele valsspelen 105

- futsele* futselen 164
gaar neet helemaal niet 111
gaart tuin 154
gaef het geven 118
gaeje wieden 105
gael geel 81,140,146
gaer graag 111,119,121
gaert garde, roede 125
gaesh gerst 173
gæstere gisteren 110
gaeve (*geuft* – *goof* – *gegæve*) geven
 88,99,100,114,120,126,137,138,142,143
gaeves gevens 170
galling galg 122,145
gans heel 85,109,119,130,137,142,152
gâpe gapen 138,150
gâpert gaperd 144
gare garen 72
garnizoen garnizoen 132
gast mv. –e gast 118
gats steeg 69
gau gauw
 81,105,121,126,130,134,137,146,158
gaudeef gauwdief 134,151
gaus mv. *gauze* gans 61,62,150,151
gebaore waere geboren worden 138
gebeure gebeuren 133
gebieëre talen 93
geböljer gebulder 155
gebreurs gebroeders 56
gebroeke (*gebruukt*) gebruiken 99
Gebusselke PIN 48
gedænke gedenken 127
gedeenstig gediensig 158
gedeilte gedeelte 155
gedieje gedijen 118
gedruus gedruis 117,155
geen gene 88
geer, gir, ug jullie 86
gefift vijf 156
gefiftheit vijfheid 156
gefortuneert gefortuneerd 157
gehieël geheel 109,110,144
gehieël neet geheel niet 110
gein geen 86,109,117,119
gein loit geen lood = niets 114
geis geest 144
geistig geestig 158
gejaagt gejaagd 159
gejoeg gejuich 56
gek gek
 74,114,127,131,133,145,148,153,168
gekkelik gekmakend 85
gekkenommer gekkengetal 121
Gekruuts PIN 48
gelaegenheit gelegenheid 129
Gelaen Geleen 51
gelaste gelasten 165
geleje geleden 110
gelieërde geleerde 141
gelieërt geleerd 80,147,156
gelieërtheit geleerdheid 156
geliek gelijk 113,132
gelje (*gult/guljt* – *gölj* – *gegölje*) betalen
 97,98,101,102
gelök geluk 131,139
geloups geloop 56
gelt geld 90,116,127,132,140
geluive geloven 87
gemein gemeen 82
gemeinlik meestal 116,167
gemeinte gemeente 132
gemeumel lawaai 155
gemörmel lawaai 155
gen die, dat 48
genaeze (*geneust* – *genoos*) genezen
 99,100
Genænj PIN 48
Genhek PIN 48
Genhoes PIN 48
Genhuit PIN 48
genög genoeg 110,117,142
geraemsh geraamte 151
gerf mv. *gerve* garf 62
gering gering 157
geroas geraas 155
ges gist 173
geshêë geschieden 94
gesheit schrande 84,156,158
geshlêpe geslepen 158
geshtampt vol tjokvol 167
geshwank gezwind 146
gestere gisteren 90
get iets 87,90,116,119-
 121,123,124,127,131,132,135,136,139-
 141,143,144,148,152,166,168
getal getal 155
getroew trouw 148

- getukt* stil 117
getuug getuig 143
gevalle gevallen 164
gevalle(n) (*gevilt* – *geveel* – *gevalle*)
     gebeuren 98,100
gêvel gevel 131
gevieërlîk gevaarlijk 157
gewæn gewin 134
gewîks gewiekt 144,156,158
gewillig gewillig 158
gewin gewin 121
gezaeghghe gezeggen, vertellen 124,169
gezaengent gezegend 157
gezag gezang 143
gezig(t) gezicht 77,137,143,149,169
gezont gezond 79,82,146,158
gezonthet gezondheid 56
gezösters gezusters 56
giege hijgen 107
giepe hunkeren 105,166
gier gierig 157
gitsbok gierig kind 73
gitsig gierig 83
Göl Geulle 51
glaas di. *glaeske* glas 52,152
glaat glad 148
glâzere glazen 79
goan (*geit* – *göng* – *gegange* - *gang!*) gaan
     90,91,96,97,98,99,101,103,111,116,119,120,123,125,127,128,132,137,140-143,150,163,168,170,171,174
goans gaande 167
goddelois goddeloos 157
goije (*geuëjt*) gooien 100,140
golf mv. -*ve* di. *gölfke* golf 61,66
gölzig gulzig 148
goonsdig woensdag 113
goot goed *baeter* *bæst*
     79,80,82,90,105,114,117,119-121,125,127,129-132,134,135,139,141,143-145,152,155,159,168,170,171
goot mv. *geujer* goed (zn.) 60,91,118
goothet goedheid 73
gootvol goed vol 167
gössele knoeien 166
Got God 90,122,129,133,138,169
gôtigheit goedheid 73
gouë gouden 79
gout goud 52,55,123,131,145,146,148
graaf greppel 70
graas gras 115,146,151
gräije schrijden 94,107
grappetig grappig 84,158
grappig grappig 158
gräve (*greuft*) graven 167
grens mv. *grenze* grens 62
greuëtsh trots 83,88,148,174
greun groen 81,140,146
griene huilen 160
grieniezere oude knorpot; ontevreden kind
     73
gries grijs 142,148
groaf graaf 75
groavin gravin 75
groit groot
     80,86,117,119,122,123,125,128,130,132,136-138,141,142,144,147,150,151,168
gromme grommen 161
grommele rommelen 161
gront grond 90,137
Groot-Genhout PIN 48
gruus gruis 146
guf gif; boosheid 74,139
guftig kwaad; giftig 84,147
guns ginds 110
ha ha 113
haam haam 125
haan di. *haenke* haan 116,121,122
haar her 117
haas haas 88,148
hae, aer, er hij, -ie 86
haekel hekel 173
Haelder Heerlen 51
haeler heler 115
haert hard 131
haghghele langzaam en moeizaam lezen
     165,166
hak hak 53,114
halfe vrouw of *halfesche* vrouw van
     halfwinnaar 75
halm mv. *halme* di. *helmke* halm 65
hâmer mv. -s hamer 58,143
handele handelen 89
hange (*hingt* – *heeng/höng/hing* – *gehange*)
     hangen
     96,98,100,101,119,128,132,134,135,141,150,151,167

- hangeblieve* blijven hangen 161
hans hannes, Hans 133,155
hant mv. *henj* di. *hentje* hand
 60,116,118,120,121,124,128,137,138,140
 ,141,143,144,151,168,171
Harie PN 51
harkele sukkelen 160,164,166
harp mv. -e harp 57
hart hart 119,122,133,135,136
hauë houden 124,126,135
hauf mv. *hauve* di. *häifke* half
 67,120,134,138
haufe of *halfe* groote pachter 71,86
hauflap mv. -pe halvezool 105
haus mv. *häis* di. *ein häiske* hals
 61,63,67,140,169
hautvast houdvast 143
hauwe, houwe (*hilt – heel – gehauwe*)
 houden 97,98,100,115-
 119,138,139,168,171
hâver haver 136
hæl hel 55,118,126,127,150
hællevaeg helleveeg 130
hænken hinken 116
hé hé 113
heil heil 56
heilig heilig 137,142
heisa heisa 113
heishe (*heisht – heesh / hoosh / heishde –*
geheishe / geheisht) heten 97,100
heit heet 116,121,135,147,157
heite (*hæt – heet / hædde / heishde / heesh*
/ hoosh – geheite - hæt! / heit!) heten
 97,99,100,101,124,141
heivesh naar huis 110
heks mv. -e heks 136
hel hard 82,110,118,147,158
helaas helaas 113
helm helm 138
*helpe / hælp*e helpen
 98,101,102,117,127,130,142,169 (*hulpt –*
hölþ – gehölpe)
hêmel hemel 127,149
hers herfst 120
herses hersens 56
het, 't het 86
heuëgde hoogte 117
heuëre horen
 87,90,93,115,118,121,122,132,141
heuje hoeden 139
heulenteulenhout vlierenhout 72,173
heuvel di. -ke heuvel 62
hie hier 88,110,113,134
hieëer di. -ke heer 123
hieël en gans helemaal 110
hieël heel 85,135,143
hieëlal heelal 55
hieër mv. -e di. -ke heer 74,117,120,150
hieheen hierheen 110
hiepokriet hypocriet 74
hin kip 123
hinkel hengel 122
hinneveish kippevlees 140
hisse ophitsen 105,162
hôm, 'm / 'em hem
hoaf mv. *hōf* di. *hōfke* hoeve 54,67
hoaf tuin 154
hoak haak 141
hoal hol 151
hoale halen 93,168
hoaleuver haal-over 125
hoar mv. -e di. *hōrke* haar
 45,50,62,73,114-
 116,125,126,129,132,142,148,150,152,16
 8,171
hoarshpier haartje 145
hoas bijna 110,126
hoas mv. *hoaze* haas 61
hoastig haastig 134
hōb het hebben 118
hōbbe (*haet, dw. gehat*) hebben
 96,100,117,119,124,125,129,130,132,135
 -137,141-143,152,168
Hoebaer Hubert 51
Hoebertien Hubertien 51
hoes mv. *hoezer* di. *huuske* huis
 50,52,67,77,78,112,116,117,119,124,131,
 137,138,169
hoesroad huisraad 52,56
hoesselik huiselijk 83
hoezêre wonen 107
hōffe gist 72,173
hoig hoog
 76,77,80,82,116,118,124,125,146
hoigmoot hoogmoed 116
hoip hoop 130
hoivaart hoogmoed 74,139
hoivaerdig hovaardig 174

Index

- hök* stokje waaraan een haakje 72,147
höl hol (over bol) 139
Hollanders Hollanders 55
honderddoezent honderdduizend 145
honderste honderdste 109
hondert mv. –*de* honderd 108,109,121,170
honger honger 123,127,137,150
honing honing 117,146
hönt mv. *hunj* di. *huntje* hond
 59,66,121,127,128,131,135,141,146-
 148,150
hook hoek 126
hooste hoesten 115,124
hoot mv. *heu* hoed
 49,51,60,72,80,87,88,109,137
höpperank hoprank 146
höpsassa hopsasa 113
hot hot 117
hout di. *höltje* houtje 52,119,120,121,145
houte houten 79,116,148
houwe (*huit* – *heef* – *gehouwe*) houwen,
 slaan 97,99,100,122,163
hōve hoeven 130,135
hōr haar (bez.) 87
hūchelaer huichelaar 74
hui hooi 69
huit hoofd 104,114,125
hūj huu! 113
hūj vandaag 110
hūle huilen 93,127,144,160,171
humme hemd 167
hummesmoe hemdsmouw 125
hun hun (bez.) 86,87
hupsh knap 158
huufknikker 54,70
huusselik zorgvuldig, zuinig 83,157,159
ieë voordat 113,123
ieëdat voordat 113
ieëder eerder 116
ieël aal 148
ieësh(t) eerst 115,118,134,142,144,168-
 170
ieështe eerste 108
ies ijs 147
iezer ijzer 52,121,145
iezere ijzeren 79
ig, mig ik, mij 86
in in 112
in de gâten in de gaten 171
in de pitsh verlegen 114
in de wiele terwijl 112
in oarwege in aantocht 131
in vieve in vijven 109
inbrænge inbrengen 140
inderdoat inderdaad 50
indertiet indertijd 50
indrieë indraaien 170
ingæve ingeven 137
inmaete inmeten 119
inpaepere inpeperen 171
inshloan inslaan 164
instrument instrument 172
invalle invallen 127
inwerpe inwerpen 164
inzaute inzouten 171
inzeen inzien 165
irges angesh elders 111
irges ergens 110,166
jae ja 113
jâge (*jeugt* – *joog*) jagen
 99,100,126,130,131
Jan 51,123,129,167
janke janken 160
jas mv. *jes* di. *jeske* jas 54, 64,65
jatse / jatze hard lopen 105,163,166
jenke janken 160
jetshe jetsen 163
jeuk jeuk 127
jeuke jeuken 133
jieëmere jammeren 161,166
jōk gek 153
joa ja 109
joar mv. –*e* di. *jōrke* jaar
 67,115,125,132,133
joligheit joligheid 154
jōng di. *jungske* jongen 63,80,90,123
jonk jong 76,78,115,118,122,137,151
jonke janken (hond) 106,160
Jōp Job 145
jōrge gek 153
jōttere jakkeren 106
Jut mv. –*de* Jood 136,149,151
Judas mv. *Judasse* di. *Judeske* Judas 65
Judasse judassen 144
Juddentoer Jodentoer 136
just juist 111
kaaf kaf 131,147

- kaal* vergr. *kaalder* kaal
 110,121,132,133,138,151
kaanjel dakgoot 72
kaart mv. *kaart* kaart 119
kaekelerie gekrakeel 156
kerel 142
káél keel 164
kael di. –*ke* kerel 83,86,142,167,169,172
kaengerâshie kinderachtigheid 72
kaere vegen 93,116,121,127
kaerel kerel 144
kaers kaars 45,146
Kaeshmes Kerstmis 50
kaetel ketel 121,122,149,167
käi kei 148
kalle praten 107,161
kâmer kamer 45
kamizool vest 70
kamp mv. *kem* kam, *kaarde* 72,142
kamptesh boekentasch 72
kan kan 119
kanon kanon 149
kanst mv. –*e* kans 133
kant mv. –*e* kant 77,88,135,143
kap kap 138
kaperkel kaft 71
kâploan mv. *kâplōns* di. *kaplōnke* kapelaan
 59,63
kapotmâke kapotmaken 164
kappe kappen 115
kar kar 90
kargelei karrespoor 72
karnistele talmen 164
kas mv. *kaste* di. *keske* kast 64,65
kashteil mv. –*e* kasteel 120
kat mv. –*te* kat
 44,115,122,130,131,135,148,150
katoen katoen 126
katoene katoenen 79
katsgrau zo grau als een kat 141
katshede overblijfsels 74
kattegeshpæn kattengespin 134
kattendrek kattenstront 134
katzegrouw zo grau als een kat 159
kauf mv. *kauver* di. *käifke* kalf
 61,63,67,118,134,149
kaut koud 81,135,147,157
kazelaer kletskaus 153
kâzele zwetsen 161
kængerzang kinderzang 144
kænne (*kant*) kennen 103,129,134,140,169
kænnis kennis 56,156
kæntj of *kænt* mv. *kænj* of *kænger* di.
kintje (*kinneke*) kind 60,63,66,
 77,78,80,89,91,117,119,127,137,138,144,
 148,150,151,168
kætting ketting 53
keel kiel 70
keesh kers 146
keffele keffen 165
keizer keizer 136
kelder 149
kêmel kameel 151
kemp hennep 70
kerme kermen 161
kervel kervel 146
kerwispele afranselen 163
kets kets/kattin 44
ketse ketsen 136
ketter ketter 150
Keuëpke PN 51
keukepieëter keukenpeter 129
keul koel 82,84
keulsheep koelschip (hoge hoed) 170
keuning koning 46,75,115,132
keuningin koningin 75
keutelen kietelen 166
kieës kaas 53,55,147
kieësshmouër dikke boterham met kaas 71
kieke (*gekêke*) kijken
 127,135,137,141,144,150-152,170
kiggelmoos giechelkool 120
kirk kerk 48,129,167
kirmes kermis 127,134
kitsch klokhuis 72
kitshele, *verkitshele* kapotsnijden 107
klaene smeren 162
klâge klagen 137,161
kläi klei 52
klam klamp 73
klapegtig kletsgraag 147
klappe kletsen 150,161
klapshtool praatstoel 122
klats klap; inktvlak 69,153
klatshe kletsen, slaan 163
klatshe klappen 121
klatspapier vloeipapier 71
klauw klauw, dikke steen 146,147

- klauwe stelen* 124,163
klænk klink 134
kleffere klauteren 150,172
klein klein
 80,81,117,119,121,123,125,132,136,138,
 142,168
Klein-Genhout PIN 48
kleit mv. *kleijer* kleed, kledingstuk
 59,77,78,80,87,91
klenjere blijven kletsen 161
klep mv. *-pe* klep 58
klepper klepper 75
klepsh of *klappäi* of *klaptesh* klappei 75
klepsh zwetser 167
klet klit(ten) 132,150
kletse kletsen 121,161,170
kletser kletser 153
kletske beetje 69
klie(j) mv. *-e* klaver 125
kloar helder 82,128,148
Kloas Klaas 51,86,148,154
klöchtig luchtig 83
klok klok 141,150
klook dapper 139,159
klöppel knuppel 147
Klōske Klaasje 51,123
klumme klimmen 172
klungelaer klungel 155
knâgen knagen 117
knap knap 156-158
knap mv. *knabbe* munt van 10 cent 144
knapheit knapheid 156
knapzak knapzak 169
knashe knarsen 164
knashe veel en onrijp fruit eten 107
knastert het slechtste; lastig mens 74
knauwele knauwen 164
kneg knecht 143
knêle knielen 93
knêvel lastig mens 73
knêvele boeien 106
knien konijn 54,145,148
kniép knipmes 149
kniepe (*knip*) knippen 98,106
knips dronken 152
knitselaer knoeipot 155
knoäi knoei 46
knoak mv. *knoake* of *knōk* di. *knōkske*
knook 63,67,117,145,147
knoemele dikke vingers 72
knoever(t) spaarzaam mens 173
knoiye knoeien 164
knoijer(t) knoeier 155
knoilap knoeipot 155
knōppe veel geld verdienen 163
knorre knorren 161
knōtere knetteren 161
knubbele knibbelen 164
knutselaer knutselaar 155
kō mv. *keu* di. *keuke* koe
 51,57,65,77,90,117,121,130,132,134,150,
 168
koäi kooi 46
koak kok 123
koaker koker 122
koale kolen 116
koalik kwalijk 111,169
koare koren 45,74,131
koarewouf hamster 72
koat kwaad
 73,78,82,114,129,131,133,140,141,143,1
 45,167,168
koatshpraeke kwaadspreken 162
kōd kudde 155
koef mv. *kuuf* di. *kuufke* kuif 67
koekoek koekoek 125,143,168
koel kuil 167
koesh stil 83,126
koffe, *koffieë* koffie 54
koffetrien vrouw die graag koffie drinkt 73
koffetuur boekenkaft 71
kōgel kogel 54,138
koil kool 151
koilheft tuin 71,154
Koip PN 51
kolassaal kolossaal 85
Kōln 120
komme (*kumt* – *koam* – (*ge*)*komme* /
gekōme) komen
 91,97,98,101,102,107,113,114,118,119,1
 22,123,124,126-128,130,132-
 142,169,170
kōmp mv. *kump* di. *kumpke* kom 66
kōnne (*kan* – *kōs* / *koos* mv. *kooste* –
gekoos(t) / *gekōs(t)*) kunnen 97,100-
 103,107,120,124,125,127,138,140,144,17
 2
kook koek 122,144

- koosh* mv. -e korst 60,73,129
kop hoofd
 48,114,117,119,121,126,128,129,135,137
 ,143,149,151,152,169,171
kôper koper 55
kôpere koperen 79
köppig koppig 83,157
kort kort 110,115,120,138,139
kort bie dichtbij 117,127,129,167
kösselik kostelijk 174
kost kost 134
koste kosten 56,126,136,143
köt, mv. *ködder* kudde 53,56
kou mv. *kouë* di. *kúike* kooi 68,128
koup mv. *kuip* di. *kuipke* koop 57,68
koupe (*köpt* – *koch(t)* – *gekocht*) kopen
 88,100,101,102,131,139
kraag kraag 152
kraan kraan (v/e vat) 54
kracht kracht 155
kraef kreeft 146
krak krak, mager dier 69,113
krâke kraken 127
krank ziek 77,78,80,118,146,159,174
krauw mv. –e kraai 118,131
krænt krent 132
krechtig krachtig 158
krek gierig 149
kremp karig 157
krempelik armoedig 157
krenkelik ziekelijk 159
kretzer krabber 114
kreuëne kreunen 161
krieëë kraaien 121,157
krieëvol bijna vol 167
krieg het krijgen 118
kriegen (*kriegt*) krijgen
 74,118,119,123,125,127,128,130,135,136
 ,164,167,169
kriet krijt 137,141,146
krik krik 113
krishtaanjel kastanje 147
Krist Christus 117
kristal kristal 148
Kristiejaan Christiaan 51
kroam kraam 146,150
kroddel pad 146,150
kroepe (*krupt* – *kroap* – *gekroape*) kruipen
 98,101,102,118,122,141,144,151
kroeploak kruipgat 171
kroepnæs(t) hut 73
kröf bult 169
krom(p) krom 134,144,147
krouwe zacht krabben, weggaan 163
kruchele hoesten 106
kruchen hoesten 106
krûje kruien 94
krûjeneer kruidenier 173
kruus mv. *krûzer* di. -ke kruis 61,124
kruuts di. *krutske* kruis 115,142
kuijeraer kletsious 153
kuijere beuzelen 161
kûje kauwen 164
kûke di. *kuukske* kuiken
 45,63,68,123,145,147,154
kullâge / kullashe fopperij 144
kulle kullen, voor de gek houden 111,165
kûme zuchten 161
kummeke wang 74,142
kunst kunst 118,156
kuumshôtel klagende vrouw 115
kuur kuur 169
kwaele kwellen 160
kwâke kwaken 160
kwantes dwaas 153
kwattel kwartel 145,148
kwêke kwaken 160
kwekkelaer kletsious 153
kwekkele kwekken 161
kwiebes kwiebes 153
kwiet shelje kwijtschelden 170
laammaecker zeurkous 143
laat laat 91,111,118,128,132,135
labedie gek 153
labes gek 153
lache lachen 143,169
lâë (*gelâë*) laden 94,152
laeg laag (bn.) 83
laeg leeg 83,138
laeger mv. -s leger 52,56
laer leer (leder) 114,136
laere lederen 79,136
laeve (*laeft*) leven
 90,114,119,122,128,133,135,137,138,140
 ,142,143,150
laeve leven (zn.) 119
laeve lawaai 131,155,156
laevetig levend(ig) 174

Index

- laeze* (*leust – loos*) lezen 99,100,165
läi mv. –*je lei* 45,59
läke mv. *lakes* di. *laekske* laken
65,68,79,136
lämentêre lamenteren 161
lamp lamp 116,147,151
lang lang (van tijd)
46,83,110,128,138,143,172
langoir langoor 130
langs langs 88,112,170
lank lang van afmeting
46,83,115,119,134,138,145,150
lansem langzaam 110,116,146,157
lant mv. *lenj* di. *lentje* land
60,62,107,115,117,137
lap mv. *lappe/lep* di. *lepke* lap
58,118,119,136,172
lappe doen, betalen 105,129
lappe stoten 105
las last 118
lat lat 151
latien Latijn 132
lau lauw 82,123
lawäit lawaai 155,156
Lazarus PN 123
läeghghe (*gelagt*) leggen
103,122,124,134,137,141
läenks links 120
läentj / läent mv. *läenjer / läenger* di. *lintje*
lint 60,63,66
läs mv. *lässe* les 44,61,76,139,172
lässhe lessen (ww.) 164
läest / lest laatst 109,118,143
läetter letter 134
leef lief 76,80,81,134,158
leefhöbbe liefhebben 91
leefhöbber liefhebber 172
leet di. *leetje* lied 131,169
leet mv. *lêjer* lid (v/e ketting) 60
lêge (*lug(t) – loig*) liegen 98,101,130,151
leije leiden 94,124
leim leem 52,122,146,148
leine lenen 90,144
leit leed 77,83,118,138,140,142
lekker lekker 127
lekkerkes lekkertjes 111
lemke lammetje 147
lestig lastig 76,159
leuëshoak s-vormige haak 71
leuëze losmaken 144
leuge mv. –*s leugen* 141,150,170
Lewie Louis 51
lieëf leeuw 145
lieëg laag 81,84
lieëlik lelijk
78,84,107,115,118,123,124,133,139,141,
169
lieëre leren (ww.) 116,140
lief lijf 141,167
lieje dulden 107,139,165
liek lijk 146,150
liene linnen 79
lieris gek 153
lig licht 146
lighghe liggen (– *loag – gelaege*)
74,101,103,117,119,123,124,126,135,171
list list 127
listig listig 158
litsh streep, strik 124
litshe glijden 114,126
Liza Lisa 51
loak gat 171,172
loat mv. *loater* di. *lötje* lot 67
loate (*lieët – leet – geloate*) laten
97,99,107,114,117,122,124-129,133-
135,137-139,141,167-169
löbbbe gek 153
löcht lucht 118,120,124
lög, löcht luchtig, zachtjes 138,149
lödder mv. –*s ladder* 58
loere kijken 93,143,150
loes mv. *luus* luis 132,133,136,151
loestere luisteren 168
loestervænk luistervink 134
loezezauf luizenzalf 129
logêre logeren 119
lois geslepen 158
loit lood 120,146,171
loite loden 79
lökke lukken 117,152
lomp lomp 148,158
lompe voor schut zetten 167
lomperik lomperik 154
lompert mv. *lompers* lomperik 60,154
los los 129,142
losmâke losmaken 163
lösse lusten 117
löst lust 154

- Lotje* Lotje 122
loupe lopen 84,87,96,99,100,112,115-117,119,122,126,137,138,140,150,163,167-170 (*löpt / luipt – leep – geloupe*)
lucht di. *lugske* lantaarn 64
lui lui 151,157
lui rand 72
lui van een hoës de gang langs stallen 72
luiheit luiheid 127
lû(j) mensen 56,91,131,134,140,142,168,172
lulle lullen 121,161
lup mv. *-pe* lip 58,128
maag maag 119
maagwaal veelvraat 73
Maas Maas 51,132
maat maat 76
maat makker 143
maat mv. *maeg* meid 59
macht macht 155
mae maar 112,118,123,129,138,143
maegerkes magertjes 111
maer maar 110,114,115,118,125,129,132-134,138,142,170,171
maer merrie 74
Maeshe Meerssen 51
maete (*mit – moat*) meten 98,101
mâger mager 77,145,151
mak mak 132,159
mâke maken 120,123,126,127,129,135,136,138-140,142-144,152,163,168
mâle (*meult – mool*) malen 99,100,114
mallissigheit sluwheid 173
man di. *ménke* of *menneke* man 45,49,63,76,77,78,80,83,84,88,90,91,114,116-118,123,127,128,141,144,145,150,169
mangel mand 72,167
mantel mv. *mentels* mantel 59
Marie Marie 51
marmere marmeren 79
marsh mars! 113
martelgaus oogstfeest 71
marvel gekleurde knikker 70
Mathusalem Methusalem 145
mazere mazelen 56
mælk melk 107
mælke / melke (*milkt – mölk – gemölke*)
melken 98,101,102
mæs(t) mest 146,148,155
mæs(t) shteuke mest in de voor doen 105
medein meteen 110
mêë (*meet – mêde – gemeet*) inhuren 94,107
meek huilebalk 74
mei mv. *méi* krans 57
meibottel morel 70
meije, een méi make een krans om 't hoofd doen 107
meist meest 144
meister meester 75,137,139,142
meisteres meesteres 75
mêke huilen 106
men, me men 90,127,129,136-138,140,151,168
mengelke handvol 146
menjel mand (Elsloo en Maaskanten) 72
mennig menig 109
mennigein menigeen 142
mennigte menigte 52,155
mert markt 53,119
meshien misschien 110
Meshtreeg Maastricht 51
metale metalen 79
metei meteen 110
mets mes 52,122,135,151
Meuër Moor 146
meug moe 81,84,135,147,159
meugelik mogelijk 151
meujelik moeilijk 121,159
meule molen 52,116,117,122,126
meumelaer kletskaus 153
meumele mompelen 161
meute moeite 73
midde midden 129
middelmoat middelmaat 139
middelste middelste 109
middernag middernacht 50
middig middag 136
mieë meer 107,118,131,135,137,139
mieëë maaien 115
Mieërt Maart 143
mien, min mijn 87
mienetwaege mijnentwege 92
miljoin miljoen 108
miljoinste miljoenste 109

Index

- miljt* milt 124
milk melk 52,55,69,144
min laag, klein 110
minke grollen 166
minsh mens
52,77,78,80,88,90,109,138,172
mis mis 150
misgelje ontgelden 117
mishanjele mishandelen 162
misnête ontgelden 129
misse missen 94
misval ongeluk 156
mit hun vêre met z'n vieren 109
mit mee 111,112
mit met 88,112,168
mitdat toen 112
mitdoon meedoen 140
mittertiet mettertijd 50
moage mogen (*moag, moagt / maagt*)
100,117,120,131,137,142
moan maan 138,151
moandig maandag 113
moaneshien maneschijn 151
moant maand 53
moat maat 119
môder 87,91,121
môdersveule moedersveulen 134
moe mv. *moe(ë)* di. *mûke* mouw
67,115,128,166
moel bek 53,137,142,143
moele praten 161
moelert zwetser 153
moelpaer muilpeer 153
moelvechter kletskaus 153
moelwerk mond 171
moer muur 52
moere, moore wortelen 72
moerzieëlig moederziel 84
moes mv. *muus* di. *muuske* muis
115,132,135,147
mögh mug 127,145,147
möghghevæt muggevet 133
möghghevötje muggenkontje 148
moir zwarte theeketel 73
mölke molletje 145
mönke zuur kijken 106
mönt mv. *munj* di. *munjtje* mond
60,63,118,122,126,133,139,143,168
moossem moestuin 154
moostem moestuin 154
moot moed 148
möp klap 153
möp mv. *möppe* di. *mupke* mop 64,66
möppe meppen 163
möppere mopperen 161
mörg overrijp 81,84
mörge morgen 103,110,137
mörge vreug morgernvroeg 89
mörgesshpoot morgenspoed 119
morsig vuil 158
mösh mus 149,150
möshele mosselen 117
mössch mv. *-e* mus 127
mostert mosterd 123,148
môte moeten 144
möts muts 137
mötsh muts 119
mötte (*möt – moos – môte / motte*) moeten
89,97,115-121,123,125,127-131,135-
137,139,143,168,169
munjelings mondeling 111
munjtel muilkorf 71
naaksh naakt 84
naam naam 140
naas mv. *nâze* di. *naeske* neus
53,61,119,123,128,137,170
naat nat 117,131,132,148
naef neef 86
naere gang 173
naering nering 135
naeve naast 111,112,143
naeves naast 111,112
nag nacht 143,149
nâgel mv. *naegel / naegels* nagel; spijker
59,121,123,132,137
nagtegaal 150
naokomme achternakomen 125
nâshe minderwaardig volk 170
næt net 158
neet niet 110,111,120,121,127,159
neet en niet 90
neettaegeshtoande niettegenstaande 112
neettemin niettemin 112
nême, nêmes niemand 90,131,135,168
nêtel mv. *-e* netel 123,134
neuëdig nodig 119,146
neuëje uitnodigen 94,166
neuge negen 108

- neugende* negende 109
neugetieën negentien 108
neugetig negentig 108
neugter nuchter 149
neuzele neuzelen 164
niks 90,118,130,136,138,142,143,172
nirges nergens 110,133
no(e) en dan nu en dan 111,112
noa na 112,118,119,123,168
noa naar 48,107,112,120,121
noaber buurman 75
noabershe buurvrouw 75
noabie nabij 111
noablieve nablijven 161
noadeilig nadelig 174
noader nader 167
noalj naald 147
noaljeloak oog van de naald 122,151
noarde noorden 55
noatgâre naadgaren 139,168
nochtans nochtans 113
noe nu 111,114,116,117,123-126,142,172
nog lang nog lang 111
nog noch 112,121,129
nog nog 111,118,122,123,125
noit mv. *-e* (zang)noot 132
noit nood 128,136,140
noits nooit 110,131,167,170
nõnk mv. *nõnke* di. *nunkske* oom 62,66
noot mv. *neut* noten 127
nuitele treuzelen 160
nuitelik lastig 174
nûj nieuw 78,80,81,87,117,121
numme nemen 138
nummer nooit 110
nurges nergens 167,170
nûshieërig nieuwsgierig 151
o o 113
Oake Aken 120,145,150
oalifant olifant 147
oam adem 107
oamzeik mier 70
oape open 78,118-120,126,168
oar, õrke aar 50
oardeil oordeel 131
oardeile oordelen 119
oarlog oorlog 156
oarlogsheep oorlogsschip 149
oave mv. *õves* oven 59
oavent avond 89,139
oavesmoel ovenmond 138
och och 113
ocherm ach arme 113
oer mv. *-e* uur 121,136
oet uit, af 87,112,116,124,131,167,169,170
oetbelle uitgalmen 141
oetgetapert afgemat 84,159
oetgezondert uitgezonderd 111,112
oetgoan uitgaan, doven 151
oetkomme uitkomen 118,137
oetlaeve uitleven 159
oetlaeze uitlezen 158
oetleкке uitlekken 115
oetloate uitlaten 124
oetmaete uitmeten 119
oetrei(n) uit elkaar; bedroefd 130
oetsheije ophouden 94
oetshtoan uitstaan 123
oetveure uitvoeren 163
oetvinge (dw. *oetvonge*) uitvinden 123
oetzætte uithalen, doen 167
oetzeen eruitzien 150
of of 84,112,113,127,169
of waal ofwel 130
ofshoin ofschoon 113
oir mv. *-e* oor
 54,91,119,129,133,139,150,168,172
oirshpronk oorsprong 56
oirvie mv. *-je* oorvijs 59,153
oirzaak oorzaak 130
oits ooit 110
om om 111,112
om om(ver) 167
omdat omdat 113
omdrieëe omdraaien 166
omgoan omgaan 126
ommezus voor niks 129
omp oneven 84
ompaar oneven 84
omshtenj herrie 155,156
onbelaeft onbeleefd 157
onbessaemt onbeschaamd 157
onbeshoft onbeschoft 157
ondeugent ondeugend 157
ondeugetig ondeugend 174
onerheuërt ongehoord 84,167
ongelag(t) ongelegd 127
ongelök mv. *-ke* 122,123,126,131,133,156

- ongelöksgetal* 120
ongeluivig ongelovig 120
ongemaekelik ongemakkelijk 159
ongenútig heel erg 85
onger onder
 74,91,111,112,120,126,131,134,135,137,
 144
ongere hauwe middagdutje doen 69
ongere van 12 uur 's middags tot
 werkenstijd 69
ongertöshe ondertussen 110
ongervænging ondervinding 137
ongerwaereld onderwereld 55
ongerwiele onderwjl 110
*ongerwiele*s onderwjl 110
ongeshik ongeschikt 139
ongeshtælt ongesteld 159
ongeval ongeval 156
ongevieër ongeveer 111
onhöbbelik onhebbelijk 157
onkoste onkosten 56
onkroet onkruid 121
onlangs onlangs 110
onneuëzel onnozel 148,158
onnöt smerig 158
onnöttig smerig 83,158
onpesselik onpasselijk 159
onregvaerdig 118
ons mv. *onze* 62
onshöldig onschuldig 147
onshölt onschuld 56
ontnömmе ontnemen 163
ontrænt omtrent 111,112
ontfange ontvangen 118,164
ontzeen ontzien 162
onveurzichtig onvoorzichtig 157
oos Lêven Hieër 142
oos ons 87
op op 51,111,116
opbænje opbinden 143,166
opbraeke opbreken 130
opdat opdat 113
opdoon opendoen 130
opgehuiptvol tjokvol 167
opgoan opgaan 168
opgrave opgraven 144,168
ophange ophangen 117
ophelpe ophelpen 74
ophemele ophemelen 164,165
opheuëge ophogen 45
opkomme opkomen 130
oplaeze voorlezen 139
oplæghghe opleggen 124
oplætte (- *lædde op*) opletten 104
opluchte opfrissen, verlichten 94
opmake opmaken 161
opnōker opdoffer 153
oppassetig oplettend 157,159
oppeuzele oppeuzelen 164
opråpe oprapen 134
opshik opsmuk 156
opshprænge rondkomen 123
opshroeve opschroeven 165
opshtæke opsteken 117,164
opshteuke ophitsen 105
opshtoan opstaan 130,132,170
opshtruipe opstropen 169
opzaeghghe opzeggen 139
orgel orgel 53
orloashe horloge 54
ös elkaar (1mv.) 91
os mv. *ös* (lett.) / *osse* (fig.) di. *öske* os
 66,114,145,150,154,172
otter otter 150
oug mv. -e di. *uigske* oog
 116,117,120,128,130,135-
 137,140,141,150,152
oug ook 111,117,119,127,130,134-
 136,138,142,170
paar even 84
paart part 155
pacht pacht 129
paek pek 146
paeper peper 148
paer (muil)peer 153
paer mv. -e peer 49,134
paere hard werken 152
paert mv. *páert* di. -je paard
 45,49,57,62,77,80,84,88,90,109,115,116,
 122,123,131,136,137,142,144,145,148,15
 0
paesher(t) stijfkop 154
paeshkop paardekop 114
paeshtand paardetand 131
paf paf 113
paij klap 153
pak di. *pekske* pakje, last 131
pakke pakken 93,121,152,169

- paläis* mv. *paläizer* paleis 61
pan pan 136
pang pang 113
pant mv. *panjer* pand 60
pap pap 129,135,139,147
papier papier 74
paplaepel paplepel 137
parade 132
pas pas (zn.) 110,124
pasgeboare pasgeboren 149
passé passen 117,120,131,150
pasteleinkroam porseleinkraam 121
pastoir mv. *pâsteuërs* pastoor 59
patreuënder vent 83
patries mv. –*ze* patrijs 61
patroin mv. *patreuëns* di. *patreuënke*
patroon 59,64,66
Paulus Paulus 132
paum mv. *paume* di. *päimke* palm 63,67
pauw pauw 148
pechter mv. –*s* pachter 58
peerling regenworm 145
peetsh huilebalk 74
pêmel zwak, tenger persoon 74
penneke pannetje 171
pêring mv. –*e* regenworm 115
Pêringelentje Wormenlandje 125
perläije redeneren 161
permittêren permitteren 165
perplu paraplu 53
peuëne kussen 106
peuter peuter 153
peutere slaan 163
peuverkes povertjes 157
peuzele peuzelen 164
Pie Pie 51
pien pijn 119,130,135,139,152
piep mv. –*e* pijp 139,141,143
piepe piepen 118
piepert lafaard 126
piere foppen 143
pierewäije pierewaaïen 161
pierewäijer pierewaaïer 154
pif pief 113
pik *höbbe*, *de* de pik hebben 118
pikke pikken 163
pikvol tjokvol 167
pil pil 139
Pilates Pilatus 120
pin di. *pinke* of *pinneke* pin 47,63
pint(t) mv. *pinjer* di. *pintje* pint 60,119
pitsh knel 114
pitshe (k)nijpen, wringen 106,121,169
pitshtang nijptang 70
plaat plaat 122
plaat plaat, blad 171
plaghghere pleisters leggen 160,166
plakke plakken 162
plant plant 52
plat slim 84,140,158,170
plekke plakken 161,162
plenke uitgaan, spijbelen 166
plezeer plezier 87,154,164
plieëstere pleisteren 162
ploage plagen 125,162
ploederaer kletsious 153,168
ploedere kletsen 161
ploederkô kletsious 153,168
plökke plukken 118,138
ploog ploeg 144
pluus pluus 141,159
Poashe Pasen 143
pöche pochen 164
poejer poeder 54
poemele zachtjes spelen 106
poes poes 140
pöf pof 113
pokke pokken 56
pökkel rug 74
pökkele rug 144
polfer buskruit 72,123
polissoat palissade 151
pömp pomp 138
pompe pompen 124
pönt pond 139
ponteneuë point d'honneur 171
Pontius 120
pöp mv. –*pe* pop 128
pöppeshtrönt poppestront 149
pot di. *pötje* pot
120,121,128,131,135,142,147-149
pöt put 115,118,146
potlaepel pollepel 137
pötse ontfutselen 163
pötse poetsen 122
pracht pracht 156
praeke preken 133,141
prakkezêre peinzen 106

Index

- prâtel* kletstante 171
pratelaer pratelaar 153
pratele kletsen 161
prattert stijfkop 154
preugele ranselen 163
preutele brommen 161
preuve proeven 127,152
preuver zuiplap 154
prie mens, wijf 155
priejetig gierig 157
prieze (pris) prijzen 139,165
prikke prikken 163
prins prins 75
prinses prinses 75
proapel proper 158
proate praten 161
proater prater 153
proatvader kletskous 133,153
processe processie 118
proem mv. –e di. *pruumke* pruim
 63,134,152
pröfesser professor 147
profieët profeet 121
profietelik profijtelijk 174
profietig profijtelijk 174
pronk praal 156
pst pst 113
puime sufferd 73
puime kweekgras 70,149,151
pungel last 74
pupsh onduidelijke ziekte 133
raaf raaf 54,150
raam mv. *râme* di. *raemke* raam 63,65
raat mv. *raar* wiel 61,145
rabbele rammelen 142
rabot zwier 127
raenge regen 119,150
raenge regenen 127
rammenanten restanten 173
rant mv. *renj* rand 60
ranzele ranselen 163
râpe rapen 131
rat rat 122
rats ineens 110
ratte kaal radicaal 110
rauële grommen 161
râzele ijlen,beven 150,166
række rekken 123
rænt(j) mv. *rænjer* of *rænger* di. *rintje*
 rund 60,66,151
recht recht (zn.) 136
reem mv. –e riem 114
reg(t) recht, echt 115,133,142,146,172
regs rechts 77,120
regtoe rechttoe 110
reigelæt liniaal 71
reike reiken 123
rein rein 128
reine grenzen 107
reip mv. –e duig 142
reis reis 132,174
Remunj Roermond 51
reup biet 149,155
ridder ridder 116
rie rij 169
rief mild 126
riejaal vergr. *riejaalder* royaal 121
rieje (rit dw. gerêje) rijden
 115,131,152,171
rieje rijden 107
riejere beven 166
riek rijk 77,86,90,132,134,145,157
riekman rijkwaard 137
Rien Rijn 51,55
riep rijp 138
rieshtartel veter 71
rimshimme ranselen 163
riskêre riskeren 138
roachele poken in de kachel 105
roaë (roat / reut – roade / rô – geroaë)
 (be)raden 97,100,117,130
roat raad 138
roaze razen 160,161
roazemente razen 160
roazetig razend 84
roe schurft 69
roesh roes 152
roeshe ruisen 114
roe(w) ruw 81,116,128,149
roezeboeze een rekening bij benadering
 voldoen 106
roezekater wild meisje 73
rögh rug 114-116
Roime Rome 51,117
rois mv. –ze roos 121
roit rood 79,82,116,142,146,151
roive roven 163

- roize* blozen 124
roizeblaetje rozeblaadje 145
rok rok 167
rökshtrank ruggegraat 71
rölke gare klosje garen 71
rolle rollen 138
römmel rimpel? 122
rondoet ronduit 111
ront rond 146
root roet 146
rôpe (*reupt* – *reep*) roepen 99,100,117,125,160
röst rust 170
röste rusten 171
rot rot 90,138,147
rouke roken 128,140
rûbel ruw mensch 72
ruijele eten 164
rûke (– *roak* – *geroake*) ruiken 101,102,122,152
rumpel rimpel 44
Russe Russen 55
ruum ruim 111
rûzing ruzie 156,165
sabel sabel 53
saemelik tamelijk 110
saer sedert 112
saer zeer 111
sajelaer treuzelaar 133
same samen 107,119
satiene satijnen 79
saus di. *säiske* saus 64
schâtere schateren 160
schettere schetteren 160
scheutig scheutig 174
seeroat sieraad 156
seffes aanstonds 110
sêre sieren 139
shaal schaal 139
shaap, broitshaap schapraai, etenskast 69
shâë (*shaat*) schaden 94,128
shael scheel 127,151
shaele (*shilt*) schelen 98
shaere (*sheurt* – *shoor* – *geshoare*) scheren 99,100,118,142
shaetelik schadelijk 174
shâgring chagrijn 73,139
shagringetig chagrijnig 83
shakke sjokken 163,166
shangelêre besmeuren 137
shælle schillen 131,138
shænk mv. –*e* ham 57,132
shænke (*shinkt/shunkt* – *shönk* – *geshönke*) schenken 98,101,102
shebbetig sjofel 84,158
sheem schaduw 173
sheen mv. –*e* scheen 122
sheep mv. *sheép* schip 57
sheif scheef 77,131,143
shelje / shelle (*shilt/shul(j)t* – *shölj* – *geshölje*) schelden 98,101,102,125,130,161
shelm schelm 148
shelme schelmen (ww.) 163
shengelêre schenden 162,164
sherf mv. –*ve(r)* scherf 61,120
sherp scherp, gierig 77,84,147,157,168
sherpigheit gierigheid 73
shête (*shut* – *shoat* – *geshoate*) schieten 101,102,117,120,128,144
sheuëne schonen 162
sheuteling jong varken 69
shieëmere schemeren 166
shielik schielijk 158
Shiena China 51
shiene schijnen 127
shiete (*shit*) schijten 130
shik deftig 84,170
shikke sturen 120
shirpe klagen 161
shlâ sla 149
shlaaf slaaf 75,150
shlaag klap 122,142,153
shladdere slordig lezen 105,165,166
shlabbe knoeien 151
shlâvin slavin 75
shleddere kletsen 161
shleg(t) slecht 47,82,117,124,135,143,157
shlei mv. –*je* slee 59
shleip deurehngsel 71
shleipe slepen 107
shlek slak 146
shlepkes slapjes 111
shlête (*shlut* – *shloat* – *geshloate*) sluiten 98,101,102,125
shliepe slijpen 98 *shlipt*
shliepoet! sliepuit! 113
shlikke slikken 139

Index

- shloan* (*shleit* – *shloog* – *geshlage* – *shlaag!*) slaan 48,90,91,96,97,98,99,100,103,121,132,150,163
- shloape* (*shlieëpt* – *shleep* – *geshloape*) slapen 96,99,100,118,150,170,171
- shlöbbermiggel* sloddervos 70
- shlöf* mv. –*fe* slof 128
- shloit* sloot 168
- shlökke* snoepen, slikken 107,164
- shlökker* snoeper 74
- shlöktesh* snoepster 74
- shlöp* sul 155
- shlum* slim 84,119,133,134,140,145,158
- shmaak* smaak 47
- shmaal* smal 132,138,151
- shmaele* schimpen 93,107
- shmag* (*op de ... loupe*) klaplopen 137
- shmar* klap 153
- shmarre* aframmelen 163
- shmaut* olie 70
- shmëë* smeden 94,121
- shmeet* mv. *shmê* smid 60
- shmêre* smeren 122,133,144,164
- shmêrig* smerig 151,158
- 'shmiddes* 's middags 50
- shmiete* (*shmit*) smijten 98,132
- shmik* mv. –*ke* zweep 58,121
- shmikke* met de zweep slaan; raken 140
- shmöriges* 's morgens 50
- shmötsig* smerig 158
- shnaefplak* neusdoek 72
- shnagere* een weinig oneerlijk verdienen 106
- shnak* welgevormd 47,83
- shnak* vlug 158
- shnappe* snappen 163
- 'shnas* 's nachts 50,168,174
- shnel* snel 158
- shnieder* kleermaker 51,125
- shnieë* sneeuw 146
- shnieë* sneeuw 53,146,173
- shnieje* (*shnit*) snijden 109,114,124,135
- shnoef* snuiftabak 147
- shnook* snoek 133,142
- shnoor* snoer 72
- shnörre* snappen 163
- shnörre* snorren 163
- shnupke broit* dunne boterham 70
- shoake* gek 153
- shoap* di. *shöpke* schaap 116,119,134,145,149,155
- shöddekul* schenkzooi (slecht bier/wijn) 133
- shoe* vuil, lelijk 84,158
- shoele* schuilen 120,134
- shoijert* schooier 150
- shoin* mooi 76,80,85,87,116,121,127,141,142,158,159,168,169
- shoinheit* schoonheid 156
- sholk* schort 54
- shoon* mv. *shoon* di. *sheuntje* schoen 63,65,107,120,121,134,142
- shop* bergplaats 70
- shöp* spade, schop 125
- shörskar* kruiwagen 70
- shöt* schut(ter) 128
- shotelsplak* vademdoek 70
- shou* / *shauw* mv. *shouë* di. *shüike* grendel 67,71
- shout* schuld 115
- shoute* zot 153
- shouw* schouw 128
- shouwer* mv. –*s* schouder 135,152
- shouwevaeger* 134,146
- shpaarzaam* spaarzaam 159
- shpaerder* spaarder 118
- shpakan* kruik 70
- shpang* di. *shpengske* stok 125
- shpange* binden 166
- shpangekop* speldeknop 148
- shpanne* (*shpint* – *shpeen* – *geshpanne*) spannen 96,98,100,120
- shpare* sparen 162
- shpartele* 151
- shpæn* spin 131,145,147
- shpænne* (*shpint* – *shpön* – *geshpönne*) spinnen 96,98
- shpænner* spinner 75
- shpænnishe* / *shpænnershe* spinster 75
- shpeel* spel 47
- shpeelman* speelman 130
- shpegel* spiegel 128
- shpek* spek 105,115,1137,145
- shpektakel* spektakel 155,156
- shpektakele* herrie maken 165
- shpêle* spelen 93,119

- shpeule* spoelen 93
shpeusel spoeling 136
shpieën spanen 115
shpieje spuwen 94,118
shpier stuk, aantal 71
shpiet spijt 139
shpil spil 116
shpliete (- *shpleet* – *geshplête*) splijten
 100,102,131
shpoar prei 146
shpoare sporen 130
shpoik mv. –*e* spook; ondeugend meisje
 73,114,136
shpons spons 149
shpoot spoed 130,134
shpör vrouw die graag mort 73
shpörechtig graag morrend 83
shpot spot 56
shpraeke (*shprikt* – *sproak* – *geshproake*)
 spreken
 87,90,98,101,102,127,132,134,152,161
shpraenge (*shpringt*) springen 98,123,169
shprei mv. –*je* sprei 59
shprunk mv. *shprung* sprong 60
shrafele onrustig bewegen 107
shrâkel mager dier 71
shrauw lelijk, guur 84,158
shrieëve schreeuwen 150,160
shrieve (*shrif(t)* – *shreef* – *geshrêve*)
 schrijven 98,100,102,134,137
shrik schrik 47
shrikkelik verschrikkelijk 85
shroip siroop 53
shtaaf mw. *shtaef* di. *shtaefke* staaf, staf
 65,123
'shtaas daags 50
shtaef steven 129,148
shtaeke (*shtikt* / *shteukt* – *shtoak* –
geshtoake) steken
 74,98,99,101,102,122,125,128,129,151
shtaele (*shteult* - *shtool* – *geshtoale*) stelen
 100,102,124,150,163
shtaeler steler 115
shtal stal 172
shtam stam 144
shtamele stamelen 93,161
shtar mv. –*re* ster 138
shtart staart 117,121,125,127,129,132
shtat mv. *shtae* stad 60
shtællig stellig 110
shtænke / *shtinken* (– *shtönk*) stinken
 101,125,150
shtærve (*geshtörve*) sterven 135
shteek steek- 172
shteel steel 54,118
shtein mv. *shtein* steen
 119,120,133,137,146,147
shteine stenen 79
shtek, di. –*ske* stok 62,90,116,121,145,147
shtekske stokje 138
shterk sterk 76,77,119,131,145,158
shterve (*shturft* – *shtörf* – *geshtörve*)
 sterven 90,98,101,102,142,167
shteuëre storen 93
shtêvel laars 54,152
shtêvele laarzen (ww.) 130
shtieëts steeds 110
shtief stijf 111,139,147,151,152
shtiefkop stijfkop 154
shtiefköppig koppig 157
shtiefnak koppig iemand 72,154
shtiefvel ongehoorzaam kind 74,154
shtiel stijl 115
Shtiena PN 51
shtiep stut 74
shtiepe stutten 107
shtif stijf (bw.) 171
shtikvol boordevol 167
shtil stil 47,131,135,141,147
shtillekes stilletjes 111
shtinkerd petrol 70
shtirkde sterkte 155
shtoale stalen 79
shtoan (*shteis*, *shteit* – *shtong* – *geshtange*
 - *shtang!*) staan
 48,51,84,96,98,99,101,103,116,120,123,1
 30,131,134,136-138,141,143,144,150-
 152,167-171
shtöbben stoffen 123
shtof mv. –*fe* stof 61
shtoite (*shteuët* – *shteet* – *geshtoite*) stoten
 96,100,120,121
shtoitvogel roofvogel 69
shtok hoop, stapel 134
shtök stuk 84,131,144,145,152,155,171
shtökke opscheppen 106
shtökke steunen 137
shtökke stokken 164

Index

- shtokvösh* stokvis 143,151
shtöltis dommerik 74,153
shtom stom 116,146,158
shtomkop stomkop 154
shtommerik stommerik 154
shtoof kachel 71,150
shtool stoel 52
shtoppe slaag krijgen 116
shtoppe stoppen 140
shtoppes peuters, stumperds 167
shtout stout 89,174
shtraddede op bepaalde manier lezen 165
shtrak strak 47,110
shtraks straks 110,128
shtrang nauwsluitend 159
shtrank gare streng garen 71
shtreek streek 129
shtreuë stro 69,142
shtrieke strijken 131
shtriekishe strijkvrouw 75
shtriekvrou strijkvrouw 75
shtriep streep 152
shtriet strijd 156
shtroafe straffen 89,169
shtroat mv. –e straat
88,127,139,145,151,170
shtroddele onduidelijk spreken of lezen
106,165
shtröp strop 151
shtrûkele struikelen 122
shtûte stuiten; opscheppen 106,164
shûj schuw 148
shûje schuwen 94
shummel schimmel 152
shummere schemeren 166
Shummert Schimmert 51
shûredaesh schuurdorser 150
shuunsh sluw 129
shuur di. *shuurke* schuur 64,123
shwaak zwak 76
shwaan zwaan 54
shwaarze aframmelen 163
shwaegel di. –ke lucifer 73,131
shwaere (*shweurt*) zweren 99
shwarbel zwaluw 53,69
shwart zwart 47,51,82,116,121,146,168
shwartmake zwartmaken 162
shwebbele kletsen 161
shweite (*shwæt* - *shwædde* - *geshwæt* -
shwæt! / *shweit!*) zveten 96,99,102,103
shwense slaag geven 163
shwetse zwetsen 161
shwetser zwetser 153
shwetshprie zwetskous 153,168
shwoar zwaar 81,146
*shwömm*e zwemmen 136
shwunk boor 73
Sint Jan 133
Sittert Sittard 51,55
Sitterts Sittards 143
soart soort 134
's oaves 's avonds 50
soebatte sukkelen in 't werken, soebatten
105,160,166
soebatter soebatter 156
sök mv. –ke sok; goeiïge man 152,155
sökker suiker 146
söm mv. –me di. *sumke* som 63,66
sommig sommig 109
soms soms 110
somtwiele soms 110
somtiets soms 110
somwiele soms 110
sop sop 121,130
sprængen springen 170
st sst 113
sukkelaer sukkelaar 75,155,156
sukkelaerster sukkelaars 75
sukkele sukkelen 160,161,164,166
sukkelechtig sukkelachtig 157
sul sul 153
taal taal 138
taam tam 76,77
tachel klap 153
tælle tellen 93
taenge tegen 111,112,113,138,170
taengeshpoot tegenspoed 156
taengeshtant tegenstand 156
taengezin tegenzin 173
taeves tevens 111
tafel tafel 173
taffe(n) de hele dag zwoegen 105
taggetig tachtig 108
taghghe ruziën 46,161
tâi taai, gierig 157
tak di. *tekske* tak 114,122
tamelik tamelijk 110

- tang* tang 143,150,151
tant mv. *tenj* tand 60,115,129,133
tanze dansen 128
tas mv. *tasse* di. *teske* tas 64,65
te geliek tegelijk 120
te min te weinig 122,127,142
te same tesamen 110
te te 110,112,127
te vergaes tevergeefs 110
te veur eraan 170
te veure vantevoren 111
te vōl teveel 127
teike teken 138
teks tekst 122
telleur mv. *-e* bord 77
temtêre beproeven 162
têne tinnen 79
ter door erdoor 114,123,171
ter door goan ervandoor gaan 163
ter doormake erdoorjagen 161
ter tösshe ertussen 111
ter van door ervandoor 114
ter van ervanaf 111
terbænne erbinnen 115
terbie erbij 131,167,169
terf tarwe 115
terge tergen 162
teruk terug 111
tervekliejë schil v/d tarwe 71
tervendieëg tarwedeeg 151
terwiel terwijl 112
terwiele terwijl 50,112
tesh tas, jaszak 125,132,170
tessheplak neusdoek 72
testementêre testamenteren 126
teulder deurduim 71
teutelaer treuzelaar 156
teutele vertroetelen 160
tezelfder tiet tezelfder tijd 110
Thommes Thomas 120
tieë teveel (bw.) 110
tieëg taai, gierig 148,149,157
tieën mv. *-e* teen 114,117,144,151,172
tieën tien 45,108,118,139
tieënde tiende 109
tieger tijger 148
Ties Thijs 136
tiet mv. *tieje* tijd
 59,83,87,116,119,120,121,138,170
tikke tikken 122,163
toafel di. *tōfelke* tafel 45,62,115,166
toare toren 49,51,76,146
toch toch 111
toe toe 111
toe, te jij 113
toebak tabak 139
toedoon dichtdoen 116
toekendoonder plaaggeest 74
toemel vrije wil 114
toen omheining 76
toer toer 168
toes thuis 90,111,112,133
toeshe ruilen 94,107
toeshtoon toestaan 165
toete toeten 132
toffele(n) struikelen 105
toin mv. *teuën* toon 45,116,172
tong tong 139,144
top mv. *tobbe* di. *töpke* tobbe 64,66
top mv. *tup* top 172
torvele vlug maar kort werken 105
tösshe slaan 163
tösshe tussen 111,112,132,136,169
tot tot 112,136,172
totdat totdat 112
touw touw 120
traan eraan 169
trachter erachter 115,170
traeë (*treut* – *trô* – *getroaë*) treden
 99,100,102,144
traer erheen 110
transenêre plagen 162
trap mv. *trep* di. *trepke* trap 53,57,124,172
trappe trappen 163
trappêre betrappen 163
trapsgewies trapsgewijs 174
trække / trekke (– *troek* / *trok* – *getrocht*)
 trekken 101,102,116,120,129,133,136
trechter trechter 143
treffe (*truft* – *trōf* – *getrōffe*) treffen
 96,98,101,102
treffelik fraai 158
treuzelaer treuzelaar 155,156
treuzele treuzelen 164
Triena PN 51
trin erin 167,170
troag traag 157
troef mv. *-ve* di. *truufke* troef 61,67,127

Index

- troere* treuren 93
troewes trouwens 112
tröffel troffel 171
tröl trul 139
trom trom 141,148,151
trömke mv. -s trommeltje 58
trop erop 140,169
trop mv. *trobbe* troep 52,56,155
Tru Tru 51
't sgoonsdes 's woensdags 113
't 'shmiddes 's middags 50
't 'shmörges 's morgens 50
't 'smoandes smaandags 113
't 's teensdes dinsdags 113
't tonderdes donderdags 113
túime in toom houden 166
tuitarluit habbekrats 139
tummerhout timmerhout 121
tuut toet 132
't vriedes vrijdags 113
twælf / *twelf* twaalf 108,117,136
twieë twee
 45,108,116,117,120,123,131,132,
 135,136,149,172
twieëde tweede 108
twieëmoal tweemaal 120,149
twiefel twijfel 56
twintig twintig 108
't zondes zondags 113
ug elkaar (2mv.) 91
ummer altijd 110
ummesh immers 110,112
ungeste onderste 119
uterlik uiterlijk 111
uul kruik 70
uul uil 133,145,149
vaal vaal 151
vaam draad 72,119
vaan vaan(del) 118
vaarwâter vaarwater 120
vaat mv. *vater* vat 72,117,142,169
vâder mv. *vaders* di. *vaederke* vader
 52,65,87
vaeg veeg 130
vaeke kleine poort 69
vaer mv. -e veer 126,129,146
vaerdig klaar, akkoord 125
vaeshe hielen (mv.) 56,115
val val 116,118
valk valk 150
valle (*vilt* – *veel* – *gevalle*) vallen
 95,98,114,115,121,126,138,143,144,167
valsh vals 148,172
van van 111,112
van achtere van achter 130
van alles vanalles 144
van daag vandaag 142
van doa daarvandaan 110
van hie hiervandaan 110
van hie bis toa van hier tot daar 111
van hie tot toa van hier tot daar 111
van Jötten op Jennen van de hak op de tak
 114
van zellis / *van alleen* vanzelf 91
van zellis vanzelf 139
vandan vandaan 134
vange (*vingt* – *ving* / *veeng* / *vöng* –
gevang) vangen
 96,98,100,101,131,133,134,142,163
vâre (*veurt* – *voor*) rijden 99,100,126
vas vast 82,147
vaste (*vas*) vasten 95
vatte vatten 94,163,165
vauëre barrière, grote poort 69
vauwe (*vaut* - *vaude* - *gevauwe* / *gevaut*)
 vouwen 97
vazel varken dat nog niet gemest is 83
vænge (*vingt/vung*t) vinden 98,128,142
vænk vink 54
væt vet 81,131,136,145,151,171,172
vechte (– *vöcht*) vechten 101
veer vier 108,149
veer, *ver*, *ös* wij, ons 86
veerde vierde 108
veerkentig vierkant, ruw 127
vel vel 117
veld mv. -er veld 58
Venloi Venlo 51
vent vent 122,144
ver ver 111
verbabzakke in de rede vallen 171
verbêje (*verbut* – *verbô* – *verboaë*)
 verbieden 97,98
verberge (*verburg*(t) – *verbörg* – *verbörge*)
 verbergen 98,101,102
verbleume verbloemen 166
verbrande (dw. *verbrant*) verbranden
 118,128,130

- verbroddele* verprutsen 164
verbrûje verbruïen 84
verdêne verdienen 135,136,140
verdoale verdwalen, vergissen 93
verdölt groot, erg 84,85,111,168
verdomp verdomd 85
verdrâge verdragen 165
verdrænke (dw. *verdronken*) verdrinken 118
verdreet verdriet 73
verdrêtig verdrietig 83
verdreuëgt verdroogd 82
verdûvelt verduïveld 85
vererme verarmen 127
verf verf 171
verfitshele verprutsen 164
verfomfäije verfomfaaien 161,172
vergaete (*vergit* – *vergoat*) vergeten 98,101,117
vergeuje vergoeden 94
vergoan vergaan 121,132
verguffenis vergiffenis 167
vergunning vergunning 152
verheffe verheffen 165
verjâge verjagen 150
verke mv. –s varken 122,135,136,139,145,146,149-151,172
verkeule verkoelen 93
verkieëre verkeren 116
verkieërt verkeerd 143
verkleine verkleinen 162
verklömmele verprutsen 164
verknitshele verprutsen 164
verknoije verknoeien 164
verkoupe (dw. *verkogt*) verkopen 102,117,139
verlaegen verlegen 146,158,174
verlangent verlangend 174
verleijetig verleidelijk 83
verlêze (*verlus(t)* – *verlois*) verliezen 98,101,129,136,138
verlieëge schande aandoen 162
verloate verlaten 91,157
vermaak vermaak 154
vermeuge vermogen 155
vernōke bedriegen 165
veroardeile veroordelen 119
verrasshe verrassen 163
verratele verweren 106
verrennewêre ruïneren 164
verriete verscheuren 162
verrigte verrichten 163
vershaffe verschaffen 114
vershale smakeloos worden 93
versheije verschillende 109
vershlakke verwelken 106
vershliete (*vershlit* dw. *vershlête*) verslijten 118,159,162
vershlöffe versloffen 162
vershlökke versnoepen 107,161
vershōre verscheuren 162
vershrikkelik verschrikkelijk 85
vershtant verstand 132
vershtenjig verstandig 84,147,156,158
vershtieft verstijfd 157
vershtoan verstaan 114,165
vertaerder verteerder 118
vertaere verteren 161
vertestewêre vernielen 164
vertrække / *vertrekke* vertrekken 89,109,123
vertroewe vertrouwen (ww.) 118
vertroewe vertrouwen (zn.) 89
vervaele vervelen 93
verve verven 129
verwerme verwarmen 127
verwiete (*verwit*) verwijten 121
verwitshe verzuipen 161
verwonje verwonden 162
verzaute verzouten 129
verzoepe verzuipen 124,161
veugelke 116
veule veulen 49,88,151
veule voelen 90,118
veur voor 116
veur voor; voordat 50,112,113,116,170
veur eerder 114
veur te om te 139,142
veur willes vrijwillig 169
veuraan vooraan 110,11
veurauwers voorouders 56
veurdat voordat 113,117
veurdeil voordeel 121
veurgoan voorgaan 125
veurnaam voornaam 158
veurop vooraan 122
veurshpoot voorspoed 56
veurtaan voortaan 111

Index

- veurwatsh* voorwaarts 110,11
veurzichtigheit 121
vieë vee 52,56,132
vieërtieën veertien 108
vieërtig veertig 108
vief scheur 70
vief vijf 146
vief vijf 108,115,122
viefde vijfde 108
vieftieën vijftien 108
vieftig vijftig 108
vieftigste vijftigste 109
vieg klap 153
vies vies 126
ville villen 148
vinge / *vinje* (*vingt* dw. (*ge*)vonge) vinden 121,170
vinger mv. –s vinger 116,128,140,143
vingere vingeren 163
vingerlank vingerlang 136
vinster venster 54
vis marter 69
vlâ mv. *vlâë* di. *vlaeke* vla 64,65
vlaegel vlegel 172
vlam vlam 118
vleeg mv. –e vlieg 138
vlêge (*vlug(t)* – *vloig* - *gevloage*) vliegen 98,101,102,116,129,131,168
vlêger vlieger 168
vleish vlees 149
vleuë vlooiën (ww.) 163
vlierboomzenhout vlierenhout 173
vlöchte vluchten 163
vloi mv. *vleuë* di. *vleuëke* vlo 45,63,66,134,146
vlök vlug 83,158
vlôke vloeken 150
voadere eisen 89
voel vuil 123,124,143,147,157,158
vôgel mv. *veugel* di. *veugelke* 57,63,76,118,122,129,130,133
vol vol 82,122,130,148,150-152,159
völ veel 87,90,109,110,114,117,123,130-132,135,136,140,142-144,149,151,171
volk volk 135
vollang volant 87
völle vullen 118
volop volop 115
voor vore 172
voorman voerman 121
voorts voorts 111
voot mv. *veute* voet 105,114,115,119,122,123,126,172
vôre voeren 164
vört vort 111,115
vos mv. *vös* di. *vöske* vos 44,66,129,150
vösh vis 128,142,146
vot achterwerk 121,169
vouk volk 56
vraete (*vrit* – *vroat*) vreten 98,101,115,149,150,164,172
vrænge (*vringt*) wringen 98
vreg brutaal 84,157
vreishelik vreselijk 85
vreug vroeg 91,111,128,130,136,138
vreutele wroeten 166
vrêze (*vrus* – *vrois* – *gevroare*) vriezen 98,101,102
vrie vrij 81,110
vriebûter vrijbuiten 70,115
vriedig vrijdag 113
vrieë ruw, krachtig 149,158
vriepostig vrijpostig 84,157
vriev (dw. *gevrêve*) wrijven 102
vroage vragen 90,113,167,169
vrou mv. –e di. *vrúike* vrouw 45,68,76,78,80,83,88,91,121,125,141,143
vroulûjhant vrouwenhand 131
vruiide vreugde 114,154
vrundin vriendin 75
vrunk mv. *vrung* wrong (garen) 60
vrunt(j) mv. *vrunj* di. *vruntje* vriend 60,75,132
Vöske PN 51
vunkelshtek stok om te branden in 't vuur 73
vuur di. *vrurke* 64,118,122,125,129,147,151
vuurshneppetig vrijpostig 84
waal wel 87,91,115,116,120,125,126,129,135,138,141,144
waalgeshtalt welgesteld 157,158
waalhöbbent welgesteld 157
waalmoot weelde 71
waar waar (zn.) 118,139
waarshuje waarschuwen 94
waat wat (bet.) 90
waatsh grote hoeveelheid 74

- wae* wie 87,88,118-120,130,135
wae, wat wie, wat (bet.) 89
waeg di. *waeske* weg
 64,118,140,141,145,150,170
waeges wegens 111,112
waer weer (zn.) 83,104
waer(d)e (*wurt* - *woor* – (*ge*)*woorde*)
 worden 97,102,119,122,124,125,138-
 141,143,144
waerelt wereld 53,130,141,145
waert waard (bn.) 118
waert waard (bn.)
 89,90,118,125,130,131,134,139,170,171
waeshdriever dwarskijker, stijfkop 154,173
waever wever 135
wäije waaien 45,94,126,138
walg walging 173
want mv. *wenj* wand 53,60
want want 112,169
wasse (*wis(t)* – *wees* – *gewasse*) groeien
 96,98,100,115,151
wat tuut 't? Wat is er?
wat veur (*ein*) wat voor een 88
wâter water 52,115,117,122,126,142,144-
 146,152
watsh mv. –*e* klap 70,153,163
wauëlaer wouwelaar 153
waumes dik, kort ventje 73
wauwele wauwelen 161
wæk brood 123
wænje winden 98
wænne (*wint* dw. *gewönne*) winnen 98, 138
wæntj mv. *wænj* di. *wintje* wind
 60,63,66,74,130,138,142,146
wæntjbuul windbuil 133,168
wæsp mv. –*e* 57
weer weer 142
weershpennig weerspanning 157
weet het weten 133
weggoan weggaan 130,163
wegloupe weglopen 163
wegpõtse ontputselen 163
wegpirtshe weglopen 107,163
wegshikke wegsturen 138
wegturen wegsturen 105
wegwerpe wegwerpen 134
wei mv. –*je* wei 59
weigerecht weigerachtig 138
weije weiden 134
weik week 147
weite (*wæt* / *wit* – *wös* – *gewête*, *wæt!* /
weit!) weten
 90,97,99,101,107,113,116,120-
 122,126,129,130,132-136,138,142,172
wel put 146,151
wen wanneer 112
went als 113,151
werk werk 120,171
werm warm 139,157,170
werpe (*wurpt* dw. *gewörpe*) werpen 98,102
wershienlik waarschijnlijk 111
weshe (*wisht* – *weesh* – *geweshe*) wassen
 87,96,98,100,139,141
wesher wasser
weshesse wasvrouw 75
weshvrou wasvrouw 75
weshwief wasvrouw 144,147
wet mv. –*te* wet 117,120
wetenshop wetenschap 156
wezel wezel 148
wie hoe; als 116,118,
 125,132,133,138,140,143,150,151,170
wie toen 118
wieder om, tegen 174
wieëinig weinig 109,110,114,117
wief wijf 128
wieje wijden 94
wiel terwijl 112
Wielder Wijlre 51
wien wijn 115,136
wienieë wanneer 111
wies wijs 131,138
wiesheit wijsheid 129,139
wiet ver
 79,82,107,111,119,121,123,134,144,150,
 169
wiet wijd, ruim 123,147
wievölste hoeveelste 109
wil wil 134
wille (*wult*) willen
 114,115,118,119,121,125,128,130,142,16
 8
wiltj wild 79,81,150
winne winnen 143
wirke werken 90,117,150,171
wit wit 146
wits wits 44
witse afranselen 105

Index

- witshe* zuipen 164
witsher(t) zuiplap 154
wittebroet wittebrood 118
wo waar 110,116,121,122,133,134-136,143
woag weegschaal 137
woape wapen 4,77
woar waar (bn.) 89,149
woarheit waarheid 131,168
woëuver, *wooreuver* waarover 89
wol wol 117
wölle wollen 79
wômet, *womit* waarmee 89,119
wooraan waaraan 89
woorin waarin 89
wooroet waaruit 89
woort mv. *weurt* 57,125,156
wörm di. *wurmke* worm 63
wösh handvol 70
wouf mv. *wuif* di. *wuifke* wolf 67,75,127,141,148-150
wouk wolk 141
wouvin wolvin 75
wôvan waarvan 89
wovandân 142
wört *höbbbe* woorden hebben 165
wuiles ongemanierd iemand 73
wul *eins* wel eens 111
wul wel 122,142
Wullem Willem 51,55,86
wurp mv. *wûrp* worp 57
wush schuur 54,70
zaak, mv. *zâke* 114
zaal zaal 53
zaat zat 131,149,152
zaenge zegen 56
zaessel grote zeis 71
zag zacht 147,149
zak mv. *zek* zak 114,123,129,131,134,147
zakke zakken 93
zang / *zank* zang 132,143
zanike zaniken 161
zaniker zeveraar 153
zant zand 52
zauëlaer zemelaar 133
zauf zalf 131,142
zaut zout 139,140,148
zæghghe / *zèghghe* (*zaet* – *gezagt* – *zuug!*)
zeggen 46,89,100,103,127,128,130,131,134,141,161,168
zænge zingen (*zingt* dw. *gezõnge*) 98,102,118,130,135,150,169
zænger zanger 75
zængeres zangeres 75
zænke (*zink(t)* – *zõnk*) zinken 79,98,101
zæs zes 44,108
zætte (*gezat*) zetten 103,118,120
ze *höbbbe* ziek zijn 129
Zebedeius Zebedeius 143
zeen (*zuut* – *zoag* – *gezeen*) zien 87,90,91,96,98,99,101,103,115,116,119,124,129,132,135,142,144,167
Zef Zef 51
zeike zeiken 93
zeil zeil 116
zeiveraer zeveraar 153
zeivere zeveren 161
zêkel kleine zeis 45,72,147
zêkelik ziekelijk 159
zêker zeker 111,116,148
zelf zelf 90,117
zelje zelden 111,122,126,127,134
zellis zelf 90,128,131,167
zestieën zestien 108
zestig zestig 108
zeuëjelaar zemelaar 153
zeuële zaniken 161
zeuke (– *zõgt* – *gezõgt*) zoeken 101,102,127
zeumere aren lezen 105
zeumig warm 83,157
zeut zoet 146
zêve zeven 108
zêvende zevende 108
zêvetieën zeventien 108
zêvetig zeventig 108
zhwetse zwetsen 135
zie zijde, kant 88
zié zijde (stof) 149
zie, *ze*, *hõr* zij, haar 86
zieë zaaien 115
zieëe, *zieje* zeven (ww.) 94,107
zieël ziel 123,155
zieër zeer (bw.) 85,110,168
zieje zijden 79,119
zien, *zin* zijn (bez.) 87
zienetwil zijnentwil 92

- zieshôtel* zeef 149
zig zich 86,104
zig elkaar (3mv.) 91,125
zig aanshtælle zich aanstellen 141
zig aantrække zich aantrekken 164
zig baeë bidden 106
zig bang mâke vrezen 127
zig begâje zich vuil maken; teveel eten of drinken 107
zig bekreuëne bekreunen 164
zig bekummere zich bekommeren 164
zig bichte biechten 106
zig dôke tot doek worden 135
zig ewegshaere zich wegscheren 138
zig genieëke durven 107
zig heuje zich hoeden 94
zig kaekele krakelen 165
zig koesh hauwe zich stil houden 83
zig krabbe zich krabben 133
zig kroppe trots zijn 124
zig lekke elkaar likken 132
zig opvraete 139
zig roame zich ramen 152
zig rondvrieëe 149
zig shikke zich voegen 140
zig shoerumpen weigeren, ongaarne doen 107
zig shpeuje zich spoeden 94
zig shteuëre zich storen 164
zig taghghe twisten 106,165
zig toeke elkaar plagen 107
zig waere zich verdedigen 102,107
zig werme zich verwarmen 129
zig zætte gaan zitten 134,135
silver zilver 147
zilvere zilveren 79
zin (*bæn - bæs - is - woar - gewaes(t) - bæs!*) zijn 96,98,100,101,102,103,111,116,117,119,127,138,152,168,169
zin zin 127
zindelik zindelijk 158
zitte (*zit - zoat - gezaete*) zitten 51,101,103,116,118,120,123,126,130-132,134,135,137,139,142,152,171
zoat zaad 116,149
zoaterdig zaterdag 113
zoatgoot zaadgoed 134
zoeke (*zuukt - zoak - gezoake*) zuigen 99,101,102
zoepe (*zupt / zuupt - zoap - gezoape*) zuipen 98,99,101,102,150,164
zoeper(t) zuiplap 154
zoeplay zuiplap 154
zoer zuur 77,83,120,130,140,146
zoerlenjer zuurpruim 168
zoermoos zuurkool 169
zoi zo 86,110-112,118,123,125,131,133-135,138,145-147,149-151
zoi aeve zoëven 110
zoi ein zo een 89
zoi get zoiets 107,167
zoi medein zometeen 110
zoi metei zometeen 110
zoials zoals 113
zoidanig zodanig 89
zoigauw zo gauw 112
zoin zo'n 89
zoivöl zoveel 142
zoivölste zoveelste 109
zölder zolder 51,84,130,135
zômer zomer 45
zon zon 127
zondig zondag 113
zonger zonder 112,121,124,134
zonneshien zonneschijn 119
zoon mv. *zeuns* di. *zeuntje* zoon 63,65
zörgelik zorgelijk 157
zörgveldig zorgvuldig 157
zös zes (Sittards) 108
zösde zesde 108
zöster zuster 44,77
zot zot 138
zuchte zuchten 161
zulk zulk 89
zulle (*zal - zou*) zullen 93,96,100,120,121,124-126,130
zunj mv. *zúnj* zonde 57
zuul priem 71,147
zûver zuiver 81,141,149,158